

הישיבה השבעים-ושש של הכנסת הראשונה

י"א אלול תש"ט (5 ספטמבר 1949)

תל-אביב, בנין הכנסת, שעה 15.05

א. שאילתות ותשובות

את גמר עבודתה בשביל נזהותם של חברי הוועדה, בו בזמן שאזרחים התלויים בגמר החקירה מסתובבים ברחובות קריה מאין אפשרות להסתדר בגלל אי-גמר החקירה?

ג) האם אין השר דואג להביא סוף לעינוייהם של השוטרים והפקידים אשר כאילו אינם ראויים למילוי תפקידם, בזה שהשר יתן הוראה לוועדה לגמור את תפקידה?

ד) האם חברי הוועדה הנ"ל הם יותר מיוחסים מחברי הכנסת, שקיבלו ברצון את הצעת יו"ד הכנסת לדחות לזמן בלתי-מוגבל את הופשתם שנקבעה אז לשמונה-עשר באוגוסט?

כ"ג מנחם אב תש"ט — 18 אוגוסט 1949.

תשובת שר-המשפטים פ. רוזן:

אין הוועדה העליונה לפקדי ממשלת ארץ-ישראל מקבלת הוראות מאת הממשלה בכלל וממני בפרט, ואף אינה צריכה לקבלן. הוועדה מסדרת בעצמה את סדר דיוניה, ומוסמכת כמוכן לקבוע את זמן הופשתה.

לעצם זמן החופשה, עלי לומר שביררתי ונדע לי שהחופשה היא לשבועיים, ואינני שותף לדעה שחופשה קצרה כזאת אחרי שנת עבודה מאומצת היא בגדר מותרות. חברי הוועדה עמוסים עבודות אחרות במשך כל השנה — לא דוקא בוועדה — וחופשה שנתית של אדם מטבע הדברים הוא שתיקבע בהתאם לכך.

3. חבר הכנסת י. ברייהודה שואל את שר-הפנים:

בסלמה נמצא ישוב של 10,000 — 15,000 עולים חדשים, וטרם הותקן חיבור של חשמל ושל מים. הרי ברור, כי בתנאי האקלים של ארצנו ובישוב צפוף חוסר מים עלול להיות גורם לכל רע.

הריני לשאול — האם לא ניתן להחיש התקנת החיבורים הדרושים?

כ"ו מנחם אב תש"ט — 21 אוגוסט 1949.

תשובת שר-הפנים מ. שפירא:

בתשובה לשאלתה הנ"ל, הנני מתכבד להודיעך כי אני מברר ענין זה עם ראש עיריית תל-אביב, מאחר שהכפר סלמה נמצא בתחום שיפוטה של עיריית תל-אביב.

מיד לכשאקבל את תשובתו של ראש-העיר ארידיעך.

ל' מנחם אב תש"ט — 25 אוגוסט 1949.

היו"ר י. שפרינצק:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה השבעים-ושש. נפתח בשאלתות ותשובות.

1. חבר הכנסת י. בורג שואל את שר-המשפטים:

הובא לידיעתי שעורך-דין ידוע בחיפה פונה לבתי-דין יהודיים בכתבות בשפה האנגלית וזוכה לקבל תשובה מהמוסדות בעברית.

הנני שואל את כבודו אם קיים חוזה עם בית-המשפט העליון האנגלי שהם עונים על כתבות עבריות. במקרה של תשובה שלילית על שאלתי הנ"ל, האם שר-המשפטים מוכן לתת הוראת שלא יענו המוסדות העומדים תחת מרותו למכתבים הנכתבים באנגלית בתוככי מדינת-ישראל?

כ"ז מנחם אב תש"ט — 22 אוגוסט 1949.

תשובת שר-המשפטים פ. רוזן:

הכוונה היא כנראה לעורך-דין ידוע בחיפה, אנגלי-נוצרי, היושב בארץ רבות בשנים, ואשר יחסיו למוסדות היהודים גם בזמן המאנדאט היו תמיד טובים. לעורך-דין זה פרקטיקה ניכרת.

במידה שעלה בידי לברר, לומד עורך-דין זה עבר-רית, מתוך רצון כן לעבור במשך הזמן לטעון בבתי-המשפט בעברית.

בהתחשב עם מעמדו ועברו מתייחסים אליו בתי-המשפט בסובלנות בתקופת המעבר. אולם אפנה את תשומת לבם של בתי-המשפט על תוכן השאלתה ואבקשם לדאוג לכך שיפנו אליהם בשפה העברית.

י' אלול תש"ט — 1 ספטמבר 1949.

2. חבר הכנסת ז. גלוסקא שואל את שר-המשפטים:

כמי הידועות שהגיעו אלי, צריכה היתה ועדת-הערעורים לשמוע את ערעוריהם של השוטרים והפקידים, אשר שירתו במדינה בזמן המאנדאט הבריטי ושהודחו מסיבות בלתי-ברורות, בשני לאוגוסט. השר בוע נודע לי על-ידי אחד מהנ"ל, כי שמיעת ערעורים נדחתה לחודש ספטמבר, מפני שחברי הוועדה כולם או רובם יצאו לפגרת הקיץ.

לזאת איפוא אני שואל את שר-המשפטים:

א) אם אמת בידיעה זו?

ב) אם כן, איך הרשה השר לוועדת-החקירה לדחות

ישיבה ע"ו, י"א אלול תש"ט (5 ספטמבר 1949)

— שאלות ותשובות (רובין, שפירא, גלוסקא, יוסף); חוק שירות הבטחון (שפרינצק, פרידמן-ליילן) —

ומה הביא את השר ליריכך שלא רק שאינו ממלא את הבטחתו בקשר עם הגדלת מכסת החלב, אלא עומד להקטינה.

(ד) ישנן תלונות הן מהמארחים והן מהמתארחים במסעדות:

1. המתארחים האוכלים במסעדות אמרים, שהם מנה אשר השר החליט עליה אינה מספקת, ואני נוכחתי שאמנם אמת בפי המתארחים — כאשר עברתי את המבחן השבוע בפעם הראשונה.

2. המארחים טוענים שהצוויים היוצאים ע"י השר או מחלקותיו השונות בכל שני וחמישי מבל-בלים אותם, האין השר חושב לקבוע את המחיר רים בכל שלושה חרשים, כדי שבעלי המסעדות ובתי-המלון לא יימצאו בבלבול כשמחליפים את המחירים בזמנים כה תכופים? הן צריכים לדאוג גם לנוחיותם של אלה המשרתים את העם ומרוויח חים רווח קטן.

כ"ד מנחם אב תש"ט — 19 אוגוסט 1949.

תשובת שר-האספקה והקיצוב ד. יוסף:

1. א. כמות החלב מהתגובה המקומית אינה מספיקה כדי סיפוק התצרוכת בארץ. משרדי מביא בחשבון עובדה זו, ומכנים כמות גדולה של אבקת חלב מחר"ל הניתנת לצרכן ישירות או בתערובת בגבינה ולבניה או בתוצרת מאפה כגון לחמניות.

ב. תגובת הפרות בהדשי הקיץ הנה תמיד נמוכה מזו שבחדשי החורף.

ג. נעשים מאמצים להגביר את ייצור החלב המקומי ולפתח את ענף הרפת ע"י יבוא פרות חלב גזר עיות והגברת הגידול המקומי.

ד. כמות החלב הטרי יחד עם אבקת החלב הניתנת לצרכנים, כגדול כקטן, מספקת גם היום, מבחינה תזונתית, את הדרישות.

2. א. מנות המזון, המוגשות לפי הוראותינו בבתי אוכל, מספקות את הצרכים.

אבקשך לנקוב בשמות בעלי המסעדות וכתובותיהם אשר לפי דבריו, מגישים מנות בלתי-מספיקות ללקוחותיהם, על מנת שנוכל לברר ולנקוט באמצעים מתאימים בעת הצורך.

ב. לוח המחירים הרשמי במסעדות ובתי מלון פורסם פעמיים, ב"18.5 וב"25.7. לא נכון שמשנים את לוח המחירים, "בכל שני וחמישי".

ה' אלול תש"ט — 30 אוגוסט 1949.

4. חבר הכנסת ח. רובין שואל את שר-הפנים: כפי שנודע לי, עומד משרד-הפנים לאשר מועצה מקומית לאבן-יהודה, מבלי לכלול בגבולותיה את שכו-נת התימנים שבאבן-יהודה.

בקשר לנ"ל הריני מתכבד לשאול:

א. האם ידוע לשר-הפנים שכונת התימנים גור-בלת באופן בלתי-ראצעי עם בתי אבן-יהודה ומהווה חלק בלתי-נפרד מן המושבה?

ב. האם ידוע לשר-הפנים, כי אי-כילת שכונת התימנים בתוך הגבולות המוניציפאליים של אבן-יהודה עומדת בניגוד בולט צרכים המוניציפאליים האמיתיים של אבן-יהודה, ומהווה יחד עם זאת קיפוח קשה של אנשי שכונת התימנים, אשר בכל עניניהם קשורים עם אבן-יהודה?

ג. האם משרד-הפנים מוכן לשנות את עמדתו ולהתאמה לצרכים המוניציפאליים האמיתיים של אבן-יהודה ולמנוע כל קיפוח של תושבי שכונת התימנים? כ"ו מנחם אב תש"ט — 21 אוגוסט 1949.

תשובת שר-הפנים מ. שפירא:

בתשובה לשאלתה הנדונה הריני להודיע כדל-קמן:—

א. אין כל אמת בידיעה שכאילו משרד-הפנים החליט לאשר את המועצה האמורה מבלי לכלול בגבולותיה את שכונת התימנים.

ב. משרד-הפנים מכיר בצורך לכלול את שכונת התימנים בשטח שיפטה של המועצה המקומית באבן-יהודה, והוא נוקט בכל הצעדים הדרושים לשם ביצוע הדבר.

ג. משרד-הפנים משתדל להשיג את הסכמת ועד אבן-יהודה להכללת שכונת התימנים בשטח שיפוטו, וזאת כדי להימנע מהסתת רצוננו מגבוה.

5. חבר הכנסת ז. גלוסקא שואל את שר-האספקה והקיצוב:

(א) איזה ההבטחה שלו בקשר עם אספקת חלב? עד היום קיבלה כל נפש 2 אוקיות, היום הוא אימר לקצץ את המנה לאוקיה לכל נפש — הילדים עד גיל 18, וחצי אוקיה — מגיל 18 עד 65.

(ב) האין השר חושב שמכסה כזו תזון את בני האדם, תושבי המדינה, כגדול כקטן.

(ג) אם זכרוני אינו מטעה אותי, הבטיח השר מכסה יותר גדולה מזו שתושבי המדינה קיבלו בזמנו.

ב. חוק שירות הבטחון, תש"ט—1949 *

בואים. בהזדמנות זו, איני יכול שלא להזכיר את אותם הנערים והנערות שנרצחו לפני שנתיים ברעננה ע"י קלגסי האויב הבריטי. פשעם היחידי היה, שהם התכוונו למלחמת החירות העברית. בזכותם וזכות רבים אחרים כמותם, זכים וטהורים כמותם, זכינו כולנו לכך, שהכנסת יכולה לדון בגלוי ובפומבי על חוק לשירות-בטחון כדן כל אומה עצמאית בעולם.

היו"ר י. שפרינצק:

עכשיו נחדש את הדיון על חוק שירות הבטחון.

ג. פרידמן-ליילן (הלוחמים):

כנסת נכבדה. לפני שנתיים עדיין היה הנער העברי נאלץ לאמן את ידיו למלחמה במחתרת ובמחר

(*) ראה „דברי הכנסת“, חוברות כ"ד, כ"ו וכן נספחות בחוברת כ"ו.

שר-הבטחון אמר, שאסור להרשות פיצול מפלגתי בתוך הצבא. ייתכן שיש אמת במשאלה זאת, אך אסור גם להרשות שהצבא ייהפך לכלי־שרת בידי מפלגה אחת — ותהא זאת אפילו מפלגת־השלטון. כי שלטון הולך ושלטון בא, ממשלה הולכת וממשלה באה — והצבא לעולם עומד, והוא צריך לשרת את המדינה כולה.

רצוני להביא כמה עובדות: מי שרואה למשל את נסיעתו של שר-הבטחון בחוצות העיר, עלול לחשוב כי אנחנו חיים בדמשק ולא בתל־אביב. לפני מרכבתו ואחריה טסים גיפים של צבא. ייתכן מאד ששר־הבטחון זקוק לשמירה, אך השמירה הזאת צריכה להי יות מוטלת, לדעתי, על אלה שהשמירה מוטלת עליהם בדרך כלל, בכל מדינה — על המשטרה, במדים או שלא במדים. רע מאד הוא אם מוטל לפעמים על שירותים צבאיים לשמירה גם באזרחים, ואם שירותים צבאיים מנוצלים כדי לעשות השבונות פוליטיים מ־גתיים. מתוך נסיוני אני יודע, ששוטרים צבאיים הרגישו רע מאד ולא חסכו מלים מסוימות — לאו דוקא מלי־שבח — לגבי השלטון שהטיל עליהם את החובה לעסוק במאסר אזרחים בעלי גוון פוליטי מסו יים. היה זה רק לפני שנה, ובוודאי שהדבר לא היה נעים ליחידה קרבית שהוטל עליה לשמור אסירים מסויימים בבית־שאן. מפקד הפלוגה הזאת היה בנו על חבר הכנסת ציונינג. החיילים אינם מרגישים את עצמם טוב במילוי התפקיד הזה, והם צריכים לפעמים להפר את ההוראות הניתנות להם.

אני יכול להזכיר עובדה אחת: ראש־הכיתה אריה גרינבוים, הממונה על השמירה הפנימית בבית־הכלא של בית־שאן, הפר בכונה את ההוראות שניתנו לו, והיה מעביר פתקים מאסיר אחד לרעהו. אני מזכיר את שמו של החייל הזה, כי הוא, לצערי, נפל בנגב. בקרבות בהודש טבת אשתקד, אני מזכיר זאת כי יש לרשום את הדבר לכבודו, לזכותו; אוחז "פשע" שפשע, כביכול, באי־ציות להוראות שניתנו לו, לא הפריע לו כלל מלהביא את הקרבן היקר ביותר — קרבן־חיים — בקרבות הנגב.

לא ייתכן שקציני־צבא יהיו שופטים לגבי אזרחים. קציני־צבא צריכים להיות מוגבלים לשיפוט של אנשי צבא בלבד, ואזרחים צריכים להיות נתונים למשפט אזרחי.

אני מקווה ששר־הבטחון ישים לבו להערות אלה.

א. ליבנשטיין (מפא"י):

תוך סעיפי החוק המרובים שאנחנו דנים בהם, ראוי, שדמות המדינה שאנחנו בונים תהא ברורה, והרי זו מדינה מזוינת, שצורפו בה כל הסוגים של צבא. יש כאן — בהצעת־חוק זו — צבא מקצועי קבוע, דוגמת אנגליה ואמריקה לפני מלחמת־העולם האחרונה; שירות חובה כללי, דוגמת מרבית הארצות של יבשת אירופה; וישווי־ספר מזוינים, דוגמת רוסיה וארצות־הברית בת קופת התפשטותן החלוצית. כל שלושת הסוגים האלה ממוזגים יחד בחוק שירות־הבטחון שלנו.

אכן אין זו המדינה שעליה חלם הרצל, בוודאי היה מתפלא אילו גונב אליו, שראש־הממשלה הראשון של ישראל יכריז: «במקרה הטוב ביותר לא יהיה השלום

דקות מועטות עומדות לרשותי, והן אינן מא־שרות לי לנגוע בכל הבעיות, אלא להעיר כמה הערות קצרות.

אני אצביע בעד החוק לשירות־הבטחון על כל הטוב שבו, ועל אף כל החששות הכבדים הנובעים מתוך הנסיון של השנה האחרונה. החיוב העיקרי שבו הוא שילוב ההכשרה החקלאית וההכשרה הצבאית. נאמר: «טוב מראה עינים מהלך נפש». אני כשלעצמי לא יכולתי עד כה לראות הרבה בארץ הזאת, כי נאלץ הייתי לבלות שנים ארוכות במחנות ובמחנות. רק לפני שבועות מספר נודמן לי לנסוע לנגב, להגיגת ההתנחלות של הקיבוץ "נוה־יאיר". המראה המתגלה בשעה שנוסעים בנגב, הוא הנימוק הטוב ביותר לחיוב אותו העקרון שנקבל בחוק — שילוב ההכשרה החקלאית באימון הצבאי. שטחים ענקיים, שטחים של אדמה פוריה, ריקים מאדם ונשארים בור. ולא יהיה בטחון לגבולנו, כל זמן ששטחים אלה עומדים בשומר מותם. מי שעובר בנגב רואה, שנהוץ לא יק הן, נחוצים לא רק מים לאדמה. האדמה תובעת גם זיעה ועמל של אנשים רבים. לצערנו, מצטופפים רבים — כמעט כל העולים החדשים — בשטח קטן של המולדת, ואינם עוברים לשטחים הצמאים לכוחות אדם.

ואם אין אפשרות אחרת, אלא לאכלס את אותם השטחים השוממים עליידי שימוש בחוק זה — הרי טמונה בו ברכה. אבל יחד עם זה יש להזהיר בנקודה זאת: יש לקוות, כי לא יעברו שנים רבות והשטחים הללו יהיו מאוכלסים בצפיפות; אבל לפי שעה, אין הדבר כן. ראש־הממשלה אמר בנאומו, שישווי הספר יהיו את קרה־הנגה הראשון של מדינת־ישראל; ייתכן שכך יוכל להיות כעבור שנים מועטות. אבל לפי שעה אין הדבר אפשרי, ויהיה זה חטא, אם כל עומס הבטחון בנגב ובאזורי הספר בכלל יועמס על הישובים המבודדים הנמצאים שם עכשיו.

אני אצביע, כפי שאמרתי, בעד החוק הזה, על אף החששות הכבדים שחם לביצוע. נסיון השנה האחרונה לא הועיל לפזר את החששות, אלא להיפך. בהר־צאתו תיאר שר־הבטחון בין השאר את הסגולות התרומיות והמידות הטובות, הנדרשות מן המפקד בצבא העברי, כדי שיוכל למלא את תפקידו כראוי. נדמה לי, כי מידות תרומיות אלה אינן צמודות תמיד לכרטיס מפלגתי זה או אחר. לצערי הרב עלי לקבוע שהכרטיס המפלגתי קובע הרבה, לעת עתה, בהעלאת קצינים בדרגה. דבר זה יש לו השפעה שלילית המורה מאד על מוסרו של הצבא, כי האנשים לא רק לומדים שכדי לעלות בדרגה נחוץ כרטיס מפלגתי מתאים — יש מהם הסבורים שכרטיס מפלגתי מסכה גם על חוסר־כשרון, ואולי גם על מעשים שאינם מוסריים ביותר. ייתכן מאד שהעובדה שבשבוע שעבר צריכים היו לדון בבעיה מסויימת כאן במליאת הכנסת, אחת הסיבות שגרמו לה נעוצה בכך, שהעלאות בדרגה מושפעות במידה רבה מן הכרטיס המפלגתי. באמת מוזר מאד, ורע מאד, אם מפקד חיל־האוויר יכול להתבטא, שהוא רוצה שחיל־האוויר יהיה "טהור", כלומר שיהיה מורכב מטייסים בעלי כרטיסי־מפלגה מסויימים. לפני חצי שנה או 7 חדשים היו טהורים וכשרים כרטיסי־מפלגה על 2 מפלגות; עכשיו נצטמצם המספר הזה, ומי יודע מה יהיה בסופו של דבר.

בצבא, לחופש ההגדרה הפוליטית, לאיסור כל הפליה על יסוד השקפה מדינית, ובעיקר התנגד — וחזר על כך פעמיים שא שלוש — „לדיקטטורה של מפלגה אחת“, ודיבר רתת „נגד השימוש בצבא לשם התערבות במאבק הפנימי במדינה“. אכן, מלים אלה צריכות להיאמר, הן צריכות להיאמר בכל החריפות והבהירות, עליידי כל דמוקראט, עליידי כל ציוני ועליידי כל סוציאליסט; אבל לא כלפי הבית הזה והמדינה הזאת, אלא כלפי מדינות אחרות ובתים אחרים. אני מקווה, שלחבר הכנסת מיקוניס ולחבריו השונים יהיה אומץ-הלב לומר זאת במקומות הדרושים. הופעתו הנוכחית לנו שוב את הצורך החיוני בשמירה על החינוך הלאומי המאחד והמלכד את צבאנו מבחינה יהודית ורוחנית.

אכן, בטחון המדינה אינו רק בצבא. בטחון המדינה מתבטא בכל בנין המדינה. נדמה לי, שיעזר זמן רב יהיה הכרח בכך שראש-הממשלה בישראל יהיה אדם בעל הכנה בעיני מלחמה וצבא; על-כילפינים אדם שיוכל ללמוד דברים אלה תוך זמן קצר. כן לא יכריע רק מספר אנשי-צבא — בין בצבא-הקבע ובין בעוזרות. נצטרך לשים לב לכמה ענינים מיוחדים — על אחדים מהם רצוני לדבר קצרות.

נצטרך לטפח את כשרון-המלחמה העצמי של היחידה הקטנה, שתוכשר לפעול בהרים ובמדבריות הגדולים המקיפים את מדינתנו. מעל לכל נצטרך לדאוג לרמת סגל הקצינים. מעטים מאד נכונם המפקדים המוכשרים לפקד על יחידות גדולות, היודעים את סוד החוליה המקשרת בין התכנון והביצוע, התכנון, גם התכנון הצבאי, אינו אלא בבחינת כביש תורכי, המראה לאן לנסוע, אבל הנסיעה עליו אינה נוחה ברוב המקרים. כוחנו הצבאי המתגבש, לפי החוק הזה, יהיה תלוי בכך, באיזו מידה נוכל לחנך סגל קצינים מוכשר ובעל יזמה.

ייתכן מאד שבמלחמה עתידה יכריע חיל-האוויר עוד לפני שנגיע להתנגשות רצינית ביבשה. משום כך חייבים להכניס תיקון לחוק שהוצע כאן. אותם אנשים צעירים המוכנים להישאר באופן קבוע בחזיתים ובחיל-האוויר — יש לשחררם מחובת ההכשרה החקלאית. אסור לנו לאבד — מבחינת האימון לחיל-האוויר וחיליהם — את השנים הקרובות והמתוחות.

פיזור הישוב הוא תנאי להגנה היעילה של הארץ. אפשר לומר, שבמידה שיגדל חלקה של תל-אביב בקליטת העלייה, כן יקטן כשרה של ישראל בהגנה. חייב אני לציין זאת באופן בולט ביותר, כי למרות ההכנות וההכרזות רבות על פיזור האוכלוסייה, לא ראינו סימנים לפיזור האוכלוסייה, אלא להיפך — לריכוזה בשתי ערי החוף הגדולות. עד למדרגה מסוימת מבחינה סוציאלית, התיישבותיות, וגם מבחינה בטחונית.

לחוק זה שלושה תפקידים: הראשון — הגנה; השני — הכשרה להתיישבות. יש הבל בין תקופה זו ובין התקופה שקדמה למדינה. אז התקיימה הכשרה לחקלאות — במידה שהתקיימה — בגולה. עכשיו אין לנו זמן, אין לנו ענין ואין לנו אפשרות להחזיק עולים מועדי-לעליה בחוץ-לארץ. אנחנו חייבים, איפוא, לעשות מלאכה זאת בארץ. שונים אנו מארצות אחרות שקלטו הגירה לשם התיישבות חקלאית. לא קיים אצלנו המהגר החקלאי, כפי שזיהו קיים בהמוני בארצות-הברית, באוסטרליה, בקאנדה ובניו-זילאנד, בתקופת התיישבותן החלוצית. העולה שבא אלינו לארץ, איננו עובד חקלאי וגם אינו מוכשר לרוב לעבודה גופנית קשה. משום כך

שלנו אלא שלום מווייץ. ואולי היתה נוספת עוד נימה של תוגה לעצבות מבטו הנשקפת מתמוגותיו.

ככל ענין הציגונות, כך גם הענין הצבאי גדול וחמור לאין-שיעור מכפי שהשבנו — מבטיח עתידות הורה סכנות גם יחד. אין ספק שהרצל היה מקבל על עצמו גם עול זה, ואף עליו לקבלו. החובות הצבאיות — שאיננו ששים לקראתן — קשות יותר מאלה שהיו בימי בית-ראשון ובית-שני. (כי הרי לתקופה היא, ולא לתקופת פת השולחן-ערוך עליו לשוב כדי לעשות השוואה ולהקביל הקבלות). אז, בימי הבית הראשון והשני, היתה ארצנו מוקפת מדינות גדולות: מצרים ואשור, בבל ומוקדון, פרס ורומא. מדינות גדולות אלה נשארו באחריות הבטחונית של המזרח הזה; ואנחנו היינו מדינה קטנה בין שכנים אדירים. ותפקיד מדינותינו וצבאנו היה להגן על פינה קטנה זו בלבד. עכשיו הננו מוקפים — בניגוד למה שהיה בתקופה הקודמת של עצמאות ישראל — בחלל גיאופוליטי נרחב. אם לא נישא באחריות ישירה לבטחוננו ולשווי משקלו של החלל המזרח-תיכוני כולו — גם לנו לא יהיה בטחון. החובות הצבאיות של המדינה הישראלית המחודשת הן גדולות לאין-ערוך מבחינת הסיטואציה ההיסטורית, ולא כתוצאה של מצב חולף. הן עולות על החובות הצבאיות של ימי דוד ושלמה, או של ימי שמעון החשמונאי ולאכסנדר ינאי — התקופות ה„צבאיות“ ביותר בעברנו. לכך נוספות חומרות חולפות, אבל בעצם היותן חולפות אין הן נעשות קלות יותר בשביל דורנו. אורך הגבול שלנו הוא ללא כל הקבלה עם גודל המדינה. נדמה לי, שאין מדינה בעולם שאורך גבולה כה גדול בהשוואה לקיבולה הטריטוריאלי. שנית, המדינה מחולקת, כמעט באמצעותה, עליידי „צואר קבוק“ צר, במקום שהשכן מגיע עד למרחק של 15 קילומטר מהים. פירושו של דבר שבמקרה של פלישה, אין כל דרך להתגונן אלא עליידי התקפה. בכל מלחמה נהיה נידונים לחנק, כשלון וקאטאסטרופה — אם לא נתקף התקפת-נגד בממדים אסטרטגיים.

אנו חייבים איפוא לכנות את צבאנו שיהא מחונן בכשרון-התקפה גדול, ללא כל התאמה כמעט עם כוחנו המספרי. לצערנו, אי-אפשר לומר שהניגוד בינינו ובין הארצות השכנות הוא ניגוד סוציאלי בלבד, כפי שתיאר כאן חבר הכנסת ישראל גלילי. לא עמדתי על כוונתי. מה היה אילו בראש הממשלה היו עומדים אנשים המנרדים בהחלט המשקפיותי המשקפיות של חבר הכנסת גלילי — גניח אנשי „חרות“? האם היו אז היחסים עם מדינות ערב טובים יותר? לצערנו הניגוד אינו רק סוציאלי, חולף, אלא עמוק מזה. לצערנו, נפגשים בחבל-עולם זה לא רק יגודים מקומיים, אלא גם יגודים של כוחות בינלאומיים גדולים. מכך הסיק חבר הכנסת ישראל גלילי מסקנה אחת נכונה: במצב שאנו נמצאים בו, חייב הצבא שלנו להיות עצמאי בהחלט. אסור לו להיות צבא גרור כדוגמת צבאות מסויימים במזרח התיכון, אבל אסור לו גם להיות כדוגמת צבאות מסויימים במזרח-אירופה. משום כך חייב הצבא שלנו להיות מובטח מכל הסתגנות אידיאולוגית מבחוק. בענין זה אמר ראש-הממשלה דברים בוטים: „גם פה, במדינה, פועלים עדיין כוחות מפרדים ומפוררים. מלבד בית-הספה, אשר גם הוא לא נקי לגמרי מהתפצלות זו, רק הצבא יכול לשמש גורם מלכד... תפקידו של צבא אינו רק צורך לאומי פנימי בלבד... גם תנאי הכרחי לבטחוננו.“

חבר הכנסת מיקוניס, שלצערנו איננו כאן (צ'וק באולס) — הוא נהנה אצלנו ממירת חופש שאינו רגיל בארצות שהוא מרבה לבקר בהן — דאג לחופש המצפון

אם רצוננו להבין, מדוע צריכה האשה להשתתף במלחמת ישראל, הרי אין זה מנקודת-ראות מעמדה של האשה בחברה הישראלית, אלא מנקודת-ראות מעמדה של המלחמה בחברה זו. התורה, וכל מסורתנו הקדומה, רואה מלהמת' חובה כמצווה גדולה ותמורה. מכאן באות למשל הוראות כגון אלה: "שנינו (הוה) אומר הדבר אינו בגדר ויכות) שנינו, גויים צרו על ערי ישראל אין יוצאים עליהם בכלי יזנם ואין מחללים עליהם את השבת. במה דברים אמורים? — כשבאו על עסקי ממונ, אבל באו על עסקי נפשות — יוצאים עליהם בכלי-יזנם ומחילים עליהם את השבת". וכאן בא סוף פסוק, שהוא כאילו לקוח ממציאותראנו. אקראנו לפניכם.

היו"ר י. שפרינצק:

צד לי מאד, עליך לסיים. רשות-הדיבור לחבר הכנסת ש. כץ.

ש. כץ (תנועת החרות):

כנסת נכבדה, אני אינני בין המתלהבים מהעובדה, ששר-הבטחון חבק בנאום הפתיחה שלו זרועות עולם ונגע במערכת שלמה של בעיות הקשורות בהרבה משטחי חינו. אמנם הרבה בעיות אחרות, אולי יותר במדינתנו מאשר בכל מדינה אחרת בימי שלום, קשורות במערכת בטחוננו. אבל דוקא משום כך היה יותר יעיל אילו היינו נוגעים בבעיות הנה בדיננים מתאימים ולא לצמצם את הנגיעה בהן רק בנאום חגיגי אחד בשאלת הבטחון.

ראשה-המשלה נגע בנאומו בשאלת החינוך, הוא נגע בחינוך המפוצל והמפצל והציע שהצבא יתקן את אשר החינוך שלנו מעוות, שאותו פילוג נפשות שנגרם עליידי החינוך הזרמי — יתקן הצבא.

ונשאלת השאלה: מדוע לא שלח ראשה-המשלה את שרה-הבטחון להופיע בדיון על החינוך ולומר את הדבר שבו שם כנראה מכריעים גורמים אחרים, שאינם כל-כך חשובים מבחינה בטחונית, אלא חשובים מאד וכנראה מכריעים מבחינה שלטונית-מפלגתית.

וגם בהרחיבו את הדיבור על הבעיות הקשורות בבעיית הבטחון זיילג, או כמעט שדילג, על שאלה אחרת, שהיא אולי החשובה ביותר בין כל השאלות הנוגעות לבטחוננו, והיא שאלת מדיניות-החוץ שלנו. בקיצור, וכמעט דרך אגב, קבע "עובדות-יסוד גיאוגרפיות והיסטוריות הקובעות את מצב הבטחון שלנו". קבע, אבל לא עמד עליהן. ועוד דבר קבע, עוד עובדת יסוד. "במקרה הטוב ביותר — אמר — לא יהיה שלום זה אלא שלום מזויף". (הי בן-גוריון: מזויף). ייתכן, אבל ההבדל הוא לשוני בלבד.

משמעות הדבר היא, שיש לנו גבולות מסוככים וקשים מאד. שנית, משמעות הדבר, שבתוך הגבולות האלה, בתוך השטח הזה, נשקפת לנו סכנה מתמדת של התקפה. אולי נוח מאד לפסוח על ניהול מדיניות-החוץ שלנו, ולהניח, ולתת לאחרים להניח, שכל התנאים האלה, האובייקטיביים כביכול, נגזרו עלינו מן השמים, ולא להרחיב את הדיבור דוקא בשאלת מדיניות-החוץ, שהיא-היא העלולה לקבוע ולהכריע לשלום או למלחמה, שהיא-היא העלולה להכריע אם נודקק לאותו צבא, שהחוק הזה עומד להכין לנו. אבל אין אנו פטורים מלעמוד על עובדות-היסוד האמיתיות. העובדה הראשונה היא, שהמצב הזה לא נגזר עלינו מן השמים, ותשוב דוקא ברגע זה להוכיח את הענין הזה, לא מבחינה היסטוריוסופית, אלא מפני שדבר זה נוגע

הכרחית כאן הכשרה להתיישבות חקלאית בממדים ממלכתיים.

התפקיד השלישי של החוק — חינוך האזרחים לעם מאוחד. אנהנו עם מפורד וישוב מפורד. יש מישו החושב שכל החינוך לערכים משותפים הוא מפלגה אחת, וזאת אומרת חינוך של מפלגה אחת, המטילה מרותה על העם כולו, בניגוד לרצון העם. אכן, בחלק גדול של העולם, ניתנים כרבע מיליארד אנשים, נשים וילדים לכל אימי החינוך הטוטאליטארי. מה שיינתן עליידינו כאן, זה חינוך לערכים המשותפים של האומה: חקלאות, חוציות, שוויון סוציאלי, עברית, הבנה לכך שישראל אינה רק מדינה, אלא גם תופעה רוחנית כבירה. אם ערכים משותפים כאלה קיימים, יש להם זכות למרות חינוכית. לפני גיל הצבא — כמעט כל הנוער מפורד ומפורד. החינוך בגולה הוא מקרי מבחינה לאומית, ואילו החינוך בארץ בבתי-ספר נפרדים, הסגורים לפעמים סגירה הרמטית אחד בפני השני, אינו מקרב את הלככות. תקופת הצבא היא בשביל רבים, בשביל רבבות אזרחים, ההזדמנות היחידה להיצא במקלט לאומי משותף, עם שאר בני האומה. אילו היינו צריכים לתוקק את חוק הגיוס רק לשם מטרה זו, לחשל עם — דינו.

חלק הגון בוויכוח זה תפס פולמוס האשה. אינני שבע-רצון מנוסח החוק, המעניק לאשה הדתית מעמד מיוחד. אני משוכנע שגם חברי המפלגות הדתיות אינם שבעי-רצון מכך. קל אולי לדבר על נושא זה לאותם חברי הכנסת המקבלים את כל המצוות המעשיות כלשונו, וקל לדבר לאלה החושבים את עצמם לאפיקורסים. אבל אותם האנשים שהמסורת העברית מחייבת אותם מבלי שידקדקו במצוות, או אותם האפיקורסים שהגיעו ליוני כך שהם כופרים בכפירה — להם אין הדבר פשוט כל-כך. לרגל הוויכוח הזה עיינתי בתנ"ך ובגמרא. סבורני שחובה היא על כל מפדק בצבא לקרוא בתנ"ך ובגמרא — הוא ימצא שם הרבה עצות והערות נבונות. למשל, נאמר: "כשצריך על עיר לתפסה, אין מקיפין אותה אלא משלוש רוחותיה, ומניחין הרוח הרביעית לברוח לכל מי שרוצה להימלט על נפשו". אין ספק שצעה זו נכונה, ואין ספק שהיא מודרנית. זוהי אחת הדוגמות לכך מה חשובה היא לא רק תורת ישראל אלא כל המסורת. מסורת האומה להנהיג מלחמה — בפרט בארץ ובמורה התיכון.

המסורת המגובשת של שלושת אלפי שנים, יש בה כדי להשכילנו — גם את אלה החושבים עצמם לבלתי-מאמינים. ומה מלמדת אותנו המסורת? אין לבוא כאן בשבריי-פסוקים וזכרונות מליציים. נדמה לי, שאלה שהש-תמשו בדמותה של דבורה הנביאה כדי לתייב את הנשים בשירות צבאי, לא ירדו לעמקו של הדבר; הרי נאמר בשופטים, פרק ד': "ויאמר אליה ברק, אם תלכי עמי והלכתי, ואם לא תלכי עמי, לא אלך. ותאמר, הלך אלך עמך, אפס כי לא היתה תפארתך על הדרך אשר אתה הולך, כי ביד אשה ימכור ה' את סיסרא". אין להסיק מכאן שדבורה שאפה לקחת חלק במלחמה מנוש. לכל היותר מילאה תפקיד אורחי של שרה-הבטחון. היא דאגה ליחסי השבטים, "תכננה" את מקומות הקרב, ואחר-כך אמרה לברק: "אתה תלך ותילחם".

גם בקשר לשתי הגבורות האחרות שזכרו כאן — יעל ויהודית — את הדברים שפוטשו וברורים כל-כך. מה שעשו יעל ויהודית אינו תוצאה של "שירות סדיר", כפי שכתוב אצלנו בחוק. זה היה, על-כיל-פנים, שירות בלתי-סדיר ביותר...

הערבים לבוא בדרישות קיצוניות. ומעניין, המדינות שהוכו על ידינו במערכה שנסתיימה רק לפני 9 חודשים, מכינות עתה דרישות טריטוריאליות קיצוניות — ויתור רים על שני שלישים של השטח. ברור, שמכנים אותם כדי לצמצא, בסופו של דבר, הצעת פשרה בין זרדי שות הקיצוניות של הערבים לבין הדרישות הקיצוניות כביכול של מדינת ישראל. אין לנו להקל ראש בסיכוי זה. כי המשחק, בעיקר של הבריטים, איננו משחק קל. הם יודעים בדיוק מה הם רוצים, ואין אף צל של ספק, שנעמנו לפני דרישות — לא רק להכניס הרבה מאד פליטים ערביים, אלא גם לוותר ויתור טריטוריאלי נוסף.

במצב זה, מובן שעלינו לנקוט בכל הצעדים הבטחוניים האפשריים. אבל קודם-כל דרוש מצב זה שינוי יסודי ומכריע בכל מדינות-החוקן שלנו. אי אפשר להרחיב כפן את הדיבור על נושא זה, אין זמן, והממשלה דאגה לכך שלא יהיה דיון מקיף בכל השאלה הזאת בבית זה. אולם אפשר לומר דבר אחד: דרוש שינוי יסודי במדינות-החוקן שלנו, שינוי שיוכל להפוך, שינוי שצריך להפוך את עמדתנו המתגוננת תמיד, המביאה ויכולה להביא, רק לנסיגות — עמדתנו זו יש להפכה לעמדת אופסידיה.

כל אשר אמר כאן חבר הכנסת א. ליבנשטיין בנוגע לקו האסטרטגי ומבנה הצבא, חל ביותר תוקף על התנהגותנו ביחסינו הבינלאומיים.

יסוד היסודות של שינוי זה צריך להיות — ערעור מצדנו על הגבולות הנוכחיים.

ברצוני לומר, שאין כל שחר לעמידה על היסוד הפורמאלי של החלוקה. אפילו היסוד הזה נשמט לגמרי, הוא הושמט גם על-ידי או"ם וגם על-ידינו. כפי שאמרתי, אי אפשר להרחיב עכשיו את הדיבור, אבל בלי יסוד זה, בלי השינוי הזה במדיניותנו, אין לדבר כלל על בטחון. אפשר לדבר רק על מידה יותר גדולה או מידה יותר קטנה של אי-בטחון.

ברצוני לומר כמה משפטים בקשר לשאלה אחרת, שגם לה יש שייכות לבטחון. שייכות קרובה לגיבא עצמה. אין מרבית לומר על שאלה זו. אני מתכוון לגישה הבלתי-מעשית, שאיננה מקדישה תשומת-לב מספקת לפיתוח חיל-האוויר. כמו בכל העמים, או כמעט בכל העמים, מתחילים אנו בגישה יבשתית לגמרי לשאלה זו. אין זו ביקורת על הממשלה, ואין זו גם ביקורת על הציבור. אבל עובדה היא, שיש צורך בשינוי גדול בגישה הכללית לחיל-האוויר.

הכל רואים בחיל-האוויר — כשהמזוהר בצבא — תוספת-יעור שנועדה לעזור מבחינה טאקטית לפעולות הצבא. הבעיה הזאת אינה מיוחדת לנו. בכל הארצות הצטרכו חסידו זייל-האוויר להיאבק החילה עם השמרים מן הצבא, מן הצבא היבשתי, על הזכויות, כביכול, של חיל-האוויר, ולהחזיר בהם את ההבנה לחשיבות תפקידו חיל-האוויר, וחשיבות בנייתו כחיל, כצבא עצמאי, במובן אופרטיבי. בכל הארצות כך, ובוודאי ובוודאי במדינתנו אנו, משום שלנו, לא להרבה מאתנו, אין רק גישה יבשתית, אלא לפעמים גם גישה תתי-יבשתית.

את המצב הפסיכולוגי הזה יש לשנות, ואסכי אי אפשר להאשים את מישהו במצב הזה, דעתי היא שהממשלה צריכה לנקוט ביומה לתנך ולהדריך גם את אנשי הצבא וגם את הציבור להבנה שקולה של תפקידי

למצבנו היום ולמצבנו מחר. גם לממשלה הזאת ידועה העובדה, שמדינתנו וארצנו אינן זהות. הממשלה, או לכל הפחות אותם האנשים המשתתפים כיום בממשלה, ויתרו בזמנו על חלק מהשטח שלנו. היה זה ויתור שגרם לגבורות הקיימים כיום. הממשלה תזכור בוודאי, שהיא לא ויתרה מתוך התחשבות לזכותנו על שטח זה, אלא מפני שהאמינה, שהויתור הזה יביא לידי שלום. לא היה כל סוד בדבר זה, וכל העולם ידע את הכוונה. כל אלה שקיבלו את ההחלטה הבינלאומית לבתר את הארץ ידעו, שהויתור הזה בא מתוך אמונה שהוא יביא לידי שלום.

אינני רוצה כעת להיגרר אחרי הוויכוח ההיסטוריוסופי ולדבר על כך — מי ראה את הנולד ומי לא ראה את הנולד. אבל ברור הדבר, שמי שראה את הנולד לא היה מסכים לחלוקה. הם האמינו שהשלים יבוא, ויתרו על השטח. אך במקום השלום קיבלו גבולות, שהיו גרועים יותר מאלה שיש לנו היום. הם קיבלו מלחמת השמדה שממנה ניצלנו רק בנס, ואחרי כל הקרבנות האלה יש לנו רק שלום מזויף, אי-בטחון מתמיד וכבליים על פיתוחנו הכלכלי ההכרחי.

מכל הנסיון הזה לא למדו דבר. מדיניות-החוקן שלנו כיום, שהיא החזית הראשונה והפרמאננטית במערכת בטחוננו, אינה מפחיתה את הסכנות. בשבועות האחרונים ראינו פעולה של מדיניות-החוקן שלנו, שהיא גם מאפיינת את הגישה של הממשלה למדיניות-החוקן וגם יש לה שפעה ישירה על מצב הבטחון שלנו. אני מתכוון להחלטה להחזיר את הפליטים. צריך היה להיות ברור, שהמשמעות הבטחונית של החזרת הפליטים היא חמורה מאד.

אם בין מאת-האלף, שדובר עליהם, ימצאו רק חמשת-אלפים מאומנים ומודרכים להפריע לשלום המדינה — הם יהיו סכנה רצינית לבטחוננו. בגבולות אלה, גם חמשת-אלפים עלולה להיות להם השפעה חמורה על מצבנו, במקרה של מלחמה. בשטח יותר נרחב, בתנאים אסטרטגיים המתקבלים יותר על הדעה, תוך אפשרות של הקמת מיתקים הגנתיים יותר מסועפים, תוך אפשרות של פיקוח חמור יותר על הסתגנות — אפשר להקטין את הסכנה הצפויה בעיטים של פליטים ערבים שיתזוזו לארץ. אך בגבולות הקיימים, ההחלטה להתזזיר פליטים ערביים היא החלטה סגלנית. וקשה מאד להבין, מדוע הסכימה הממשלה להחזיר פליטים אלה, אם לא ננית, שהגורם העיקרי היה כעין גותיות דיפ-לומאטית, מתוך הנחה שהויתור הזה יביא לידי הפניית הלחץ המכונן נגדנו. אך מה התוצאה? ההחלטה הזאת, כמת הזאת, שעמדה להפנות את הלחץ לכיוון הערבים וטיכנה ע"י כך סכנה נוספת את בטחוננו, החטיאה גם את המטרדה הצנועה הזאת והגבירה את הסכנות האורכות לנו. ואין להקל ראש בסכנות אלה.

בשבועות האחרונים החליטו להעניק לנו עוד ועדה: קבוצת-סקר או קבוצת-סכר. אנחנו, מלומדי הוועדות וקבוצות החקירה, מתרשמים כנראה מאד מהעובדה, שוועדה זו נשלחה על-ידי הממשלה הבריטית אלא על-ידי או"ם. אך אפשר לראות גם בוועדה זו את ידי הבריטים, כי זאת היא הדרך, שהם הכירו כדרך הטובה ביותר להכנת המלומה.

ועדה זו תבוא הנה ותחקר כביכול, ותתעסק בשאלות כלכליות. אבל מטרתה ברורה — להביא לידי דיון בעצרת או"ם, מקום שם כל אויבינו וכל מתנגדינו יתחילו במערכה כבדה, ויערערו את היסודות הקיימים של מדינתנו. זוהי המטרה הברורה, וכבר הכינו את

מבוין? וביחוד עלינו לזכור, שבשנה הראשונה עובד חלק ניכר מן המגוייסיים את הצבא מסיבות שונות כגון בריו אות, משק וכו'. וביחוד דורשים השירותים הטכניים אימונים ארוכים, כגון חיל הקשר, חיל התותחנים, חיל השריונים וכו'. כן דרושים לנו מפקדים טובים ומרובים. הקדשת השנה הראשונה של האימונים לחקלאות, לא הוכל להעמיזו מפקדים. בשיטת אימונית זאת ישנה סכנה לקיומנו. זכורה לנו עדיין פרשת לטרון, שם נפלו טוראים בהמוניהם מפני שהיו בלתי-מאומנים.

לכן יש לשנות את סעיף 6 (1) ולומר, ששנת האימונים הראשונה תהיה מוקדשת כולה אך ורק לאימונים צבאיים.

חבר הכנסת בן-אשר הביא ראיה, שכמה עסקנים כברגאדה היהודית בכפר פיגיה שליד רומא היו דנים בהתיישבות בשעת האימונים. — אך בפיגיה רק דיברו על כך ביום חופשת השבת, ואילו בימים הרגילים עסקו באימונים באופן אינטנסיבי. הברגאדיר בני ימין לא הרשה לחיילים לעסוק בשום דבר אחר מלבד אימונים. במשך 4 חודשים המימים התאמנו החיילים רק לקרב, וכל המתאמנים היו חיילים ותיקים שכבר שרתו 4-5 שנים בצבא. הטימונים זקוקים לשנת אימונים שלמה כדי להיות מוכנים לקרב. השנה הראשונה לאחר אישור החוק הזה צריכה להיות מוקדשת למטרות אלה.

הרוב בכנסת יכול לאשר את הצעת החוק של הממשלה, אך לא יוכל למנוע מפלה צבאית, היכולה לבוא לפי החוק הזה בסיבוב השני, מתוך חוסר אימון מספיק של טוראים.

ב. הדמוקראטיה במיבנה הצבא ובהנהגתו. (ד. בן גוריון: האם לדעתך לא מספיקה שנה אחת לאימונים צבאיים? הרי בחוק גינת זמן של שנה). כן, לדעתי מספיקה שנה אחת. אך בחוק כתוב, ששנת האימונים הראשונה תהיה מוקדשת בעיקר לחקלאות, ואנו צעירים לחכות שנתיים עד שיהיו לנו מאומנים משני השנתונים הראשונים. ומי הבטיח לאדוני, שעד גמר השנתיים לא תפרוץ מלחמה?

מבנה הצבא, גיוסו, שחרורו, וכל הקשור בצבא, צריכים להיעשות עליידי נבחרת העם, ואילו החוק הזה נותן סמכות בלתי-מוגבלת לשר-הבטחון. שר-הבטחון קובע ועדות רפואיות, שר הבטחון רשאי להכריז על גיוס כללי, שר-הבטחון ממנה פוקדים, שר-הבטחון קובע תקנות, שר-הבטחון רשאי לפי שיקול דעתו לשחרר או לזהות שירות, שר-הבטחון קובע הכשרות חקלאיות, שר-הבטחון נוסק מבטני על דעת עצמו במבנה משרד הבטחון, שהוא לבו של הצבא, שר-הבטחון מינה עכשיו על דעת עצמו ועדה למבנה הצבא. הדמוקראטיה מהיבט, שנבחרת העם הם שיכריזו על גיוס כללי, על תקנות, שחרורים, מבנה משרד-הבטחון, הצבא וכדומה. דברים אלה צריכים להיעשות עליידי הכנסת או עליידי ועדת-הבטחון. ועדות שחרורים צריכות להיות מורכבות מיוצאי הצבא ומנבחרת הציבור האזרחי.

ג. הקמת צבא מדינה, ולא צבא מפלגה אחת. אחד הגורמים למסירות נפשו של החייל והתמדתו, הוא הסיכוי, שהוא יוכל להגיע לדרגת מפקד. בצבאנו הולכת הכרה זו ונחלשת, כי הולך ונוצר בצמרת הצבא ובפקוד העליון שלטון מפלגתי. שר-הבטחון אמר, שהצבא צריך להיות מחוץ למפלגה, אך אצלנו צמרת הצבא היא צמרת מפלגתית. בצבא משתתפים בני הנוער

חיל-האוויר. (היו"ר מצייין, שנתם זמנו של הנו"א). ברגע האחרון רוצה אני לנגוע במהרה ובקיצור רק בשאלה אחת, שנענו בה כאן — וזו שאלת האשה. אני מבצע את תמהוני על כך, שחלק מחברי הכנסת מתנגדים לשירות הזה בתנאים הקיימים כיום, שאנו נתונים בהם. אינני רוצה להזכיר את כל השמות הגדולים של נשי ישראל בהיסטוריה, ואיני צריך אפילו להזכיר את תורתו של נשי ישראל בכל המערכות שלנו. אני שמח שלא ציטטו הרבה פסוקים כאן, לא רק מפני שאו לא היה לי קל לענות, אלא מפני שעד כמה שידוע לי, ענין זה יש לו פנים לכאן ולכאן. אבל הזכירו כאן „תכונות טובות עיוניות“, כאילו נשים אינן יכולות למלא תפקידים בשירות צבאי. אילו הייתי שומע את הדעה הזאת מפי נשים, או מפי רוב הנשים, או היה אולי צורך לדון בזה. אבל מפי הנשים שמענו את ההיפך, והעובדה היא, שבצבא קיימים הרבה תפקידים, בהם הוכיחה האשה שהיא יכולה למלא אותם, והיא הוכיחה ומילאה אותם, לא רק בארץ תה רות, אלא גם באותו מזרון ובאותה הצלחה שמילאו אותם הגברים. והייתי מזכיר לתנגדים מימרה אחת של אברהם לינקולן, שאמר: אילו רצה רבש"ע שיהיה סוג אחד של אנשים, שהוא רק עובד ואינו אוכל — היה יוצר אותו מצוייד בידים אבל בלי פה; ואילו רצה בסוג אחר של אנשים, שהוא רק אוכל ואינו עובד — היה יוצר אותו מצוייד בפה אבל בלי ידים.

י. גיל (הציונים הכלליים):

אדוני היו"ר, חברי כנסת נכבדים. החוק לשירות הבטחון, שאנו דנים בו כעת, נוגע להלכה רק לחיוב גיוס, אך למעשה נושא הוא בחובו זרעיהווי של מדינתנו, והוא יגבש את דמות-העם. החוק, ונאומי של שר-הבטחון, שנלווה אליו, כוללים בעיות רבות, אך מחמת קוצר זמני עכשיו לא אדון בהן אלא משלוש בחינות בלבד: (א) הכשרה צבאית של הנוער במדינתנו; (ב) הדמוקראטיה במבנה הצבא והנהגתו; (ג) הקמת צבא המדינה ולא צבא מפלגה אחת בלבד.

הבחינה הראשונה: הכשרה צבאית של הנוער במדינתנו. מטרת החוק להגות צריכה להיות יצירת כוח צבאי חזק, המוכשר להגות על המולדת ולהגות כל התקפה שהיא. כל זה ייוצר רק אם היתן הכשרה צבאית טובה ומועילה לכל אזרח במדינה. מחמת הטכניקה המורכבת של הצבאיות המודרנית המבוססת על מדע, על ידיעות עמוקות ועל אימונים מרובים — דרושה שנת-אימונים שלמה אחת. כדי לחנך טוראי טוב, ואם כל צבא באינו מדינה זקוק לטוראים טובים — צבא-ישראל על אחת כמה וכמה, כי מצב בטחוננו נתון בסכנה תמידית; הארצות הערביות השכנות מתכוננות למלחמת-זקם ובווין עוזר להן.

רק בשבוע החולף פרסם השבועון המצרי „אל מסרי“, שבטיטניה שלחה לעבר הירדן בשבועות האחרונים 270 טאנקים ומכוניות משריינות, וראדיו בירות הר דיע שלשום, שנשלחו 7 אניות מלחמה בריטיות למצרים. אם בחודשים הקרובים לא יהיה למדינה כוח צבאי שיוכל להגות כל התקפה, עלולים אנו לעמוד לפני סכנות בטחון חמורות ולאבד את עצמאותנו.

לפי סעיף 6 (1) בחוק, הקובע ע"ש 12 חדשי השירות הראשונים יוקדשו בעיקרם להכשרה חקלאית, יהיו לנו טוראים רק בעוד שנתיים. ממי קיבלה ממשלת ישראל ערבות, שלא תפרוץ מלחמה במשך שנתיים, מעבאללה או

הלאומיים הראשונים, אחד מאלה שחלק גדול מכם מתחככים בדעותיו: פרץ סמולנסקין, בספרו „החזקה בדרכי התזים“ בחלק 4 מקדיש הוא פרק אחד לכך, לא לתת זכויות לנשים. הוא אומר: כל זמן שהטבע לא יצר את האשה דומה לגבר, אין לתת לה את כל הזכויות. נגד הטבע אי אפשר ללכת. זה לא צחוק רבתי. אל תביאו לי ראייה מאשה אחת נלחמת או מכמה נשים נלחמות. הייתי מייעץ לראש-הממשלה, שיקמץ מעט בקריאתו בספר רות היוונית ויקרא במקום זה בספרות „עם עובד“ והקבוץ המאוחד. שם ימצא סיפורים מסמרים את השיער על מה שנעשה בקיבוצים ואז בטוחני שיוודה ויאמר: אם כן, לא צריך לתת לנשים להתגייס. אני קראתי את הספרים, אני אינני מתבייש כלל שקראתי את הספרים הללו, ובאתי לידי הכרה עמוקה נגד גיוס נשים ולא דוקא מתוך השקפה דתית.

כן אני מתנגד לתת זכות מיוחדת לאשה דתית. כי אם לכבוד האשה, לטהרת האשה, הרי כל בנות ישראל בחוקה אחת הן. ואינני רוצה להבדיל בין אשה דתית ובין אשה בלתי-דתית.

אחד מחברי הכנסת שאל כאן לפני רבע שעה: מדוע אתם מתנגדים לגיוס האשה? הלא הנשים בעצמן רוצות להתגייס! תסלח-נא לי ויסלח-נא גם הגברות, היושבות כאן — בחוק נאמר: עד 50 שנה, ורוב הנשים פה הן למעלה מ-50 שנה. דיברתי עם נשים צעירות מגיל הגיוס והן מתנגדות לכך. ולכן: התנדבות. אם הנשים רוצות באמת להתגייס, יתנדבו. ואל תאמרו, שהנשים רוצות להתגייס. כשעדה פישמן מתריעה כל-כך, אני מתחרט מאוד על שלימדתי אותה קצת תורה; לולא לימדתי אותה, לא הייתה מתווכחת אתי כעת.

אילו ראייתם את התיקים המיוחסים במשרדי הרבנות, הייתם לומדים דבר-מה. איש אחד הלך לצבא, עזב את אשתו, והיא מתגעגעת עליו. אחר-כך פגש שם באיור בחורה ושוכח את אשתו לגמרי. עשרות תיקים כאלה תמצאו שם. גיוס הנשים מכניס רעל לתוך המשפחה, הוא הורס את כל המשפחה.

אחדים מאלה שיושבים פה מצד שמאל אמרו לי, וכמדומני שאלה שיושבים פה יודעים זאת, שאנו צריכים לוותר על הכל בשביל המדינה. אולם רק לא על כבוד הבת. עלינו לשמור על כבוד בתי-ישראל. ואין אפורטופוס לכך. אין שום יכולת למצוא דרך להצדיק את הדבר הזה.

ואני פונה בזה אל ראש-הממשלה. אינני חפץ בשום אופן לתת זכות מיוחדת לאשה דתית. אבל האשה שתת-נדב, תלך ותצליח. ואני מוכן להגיד לכם, רבותי, בשעה שהחליטו, שהנשים הדתיות לא יתגייסו לצבא, באה פעם אחת, או שתיים שלוש פעמים, ואולי עשר פעמים אשה דתית לוודע, הממונה לשחרר את האשה. ישבו בוועד חברי מפא"י ומפ"ם. שאלו אותה: „את דתית? את קוראת „צאינה וראינה“? וצחקו. כך מתייחסת הדמוקרטיה שלנו אל הדת, ולא באותו הכבוד, שאני היהודי הדתי מתייחס לדעותיהם של אחרים. אין זה מן המידה, ללגלג על האשה בשאלת ה„צאינה וראינה“. אני למשל חושב, שגם מפא"י ומפ"ם צריכים לקרוא „צאינה וראינה“, וביחוד עדה מימון.

אני שוב פונה אליכם, רבותי, ובמיוחד לשר-הבטחון, בדרישה, להכניס חוק של התנדבות ביחס לאשה. בזה אין אנו מהרשים שום משפחה, אם תכניסו חוק חובה, תהרסו הרבה משפחות בישראל. וביחוד מוטלת החובה הזו עלינו, שרק עכשיו התחלנו בחיי המדינה שלנו.

מכל השכבות ומכל העדות ומכל המעמדות בארץ וב"חוף לארץ, אך כדי להגיע לדרגה גבוהה בצבא יש צורך להשתתף למפלגה אחת; 70% של 16 האלופים ומאה סגני האלופים הם חברי מפלגה אחת.

ראשי חיל היבשה, האוויר והים הם חברי מפלגה אחת. תשעת חברי מועצת כוחות הבטחון, שהיא למעשה מיניסטרוני צבאי, הם חברי מפלגה אחת. כל אלה שאינם חברי המפלגה הנו ככר הוצאו מן הפיקוד העליון, או עתידים להיות מוצאים. 90% מקציני התרבות הם חברי מפלגה אחת, והם יותר קומיסארים פוליטיים מאשר מתכנים צבאיים. כבר שואלים בצבאנו את הקצינים על שייכותם המפלגתית. בכנס קצינים בתל-ליסינסקי שאל אחד הקצינים את שר-הבטחון על כך, ושר-הבטחון אישר, שבאמת שאלו קצינים על שייכותם המפלגתית. כשהיתה צריכה לצאת משלחת של קצינים לגיוס לחו"ל, לגולה, שאל אותם ראש-המשלחת על שייכותם המפלגתית. משרד-הבטחון, המונה למעלה מ-1200 איש, הוא כולו על טהרת מפלגה אחת. כדי לארגן את חיל הים שלנו, לא הוזמן מומחה, אלא שר-הבטחון לקח מצפון תל-אביב מורה, הנאמן למפלגה שלו.

בסיכום: מסירת השנה הראשונה של השירות הצבאי להכשרה חקלאית, נתינת סמכות בלתי-מוגבלת לשר-הבטחון ושלטון מפלגה אחת על הצמרת הצבאית, לא יתנו לנו צבא דמוקרטי העומד ברשות המדינה, אלא צבא פוליטי-מפלגתי ובלתי-מוכשר.

שר-הדתות י. ל. מימון:

כנסת נכבדה. אינני בא לערער על החוק שהוצע עכשיו על חובת השירות בצבא מטעם הממשלה, על ידי שר-הבטחון וראש-הממשלה. אני חושב, מכיון שעדיין לא הגיעה השעה, ולא זכינו עדיין לתקופת „וגר זאב עם כבש“, הרי אנו זקוקים לצבא, וזקוקים לחוקי חובת השירות בצבא.

אני רוצה לדבר רק נגד סעיף אחד, שכבר דיברו עליו. בישיבה הראשונה לא יכולתי לדאבונני לבוא מחמת מצב בריאותי. ומוצא אני לחובה לי, להביע בזה את דעתי לא בתור שר-הדתות, אלא בתור חבר הכנסת בשאלת חובת האשה להשתתף בגיוס, בשירות חקלאי. לא אדבר פה על-פי התורה, מפני כמה טעמים. ראשית, משום שבשבוע שעבר התערבתי והעירתי לאחד, שהוא מדבר נגד התורה; ענה לי שפה אין מדברים בשם התורה, ושנית, בבית הזה אין שומעים אלא לפסק-ההלכה של רב שנבחר. באותה שעה נזכרת במעשה שהיה: השתתפתי פעם בקונגרס אחד, שבו בחרו בוועד-פועל ציוני והיו גם נבחרים מטעם „המזרחי“. היה שם רב אחד שלא נבחר; התרעם ואמר: מדוע לא בחרו ברבנים אלא בבעלי-ביתים? אמרו לו: בחרו ברב ברלין וברב פישמן. אמר: הם לא רבנים, משום שהם אינם מקבלים משכורת.

לא אסתיעע בפסוקים. לא אוכיר היסטוריה רבנית, האנשים המזכירים את דבורה ויעל, שוכחים לגמרי שזה סותר אותם: כיון שהם מזכירים רק פלוגית ופלוגית, אלא בבעלי-ביתים? אמרו לו: בחרו ברב ברלין וברב פישמן. אמר: הם לא רבנים, משום שהם אינם מקבלים משכורת.

כתבתי פעם פרק בשם „חכמת נשים“, אך הפרק היה קצר מאוד: „חכמת נשים בנתה ביתה“, פירושו שהיא בונה את הבית שלה, וזה תפקידה. אוכיר לכם אחד מן

י. ברץ (מפא"י) :

החלו חיים סדירים, והחלו חיי בטלה — אז באה הדמיון ראליוואציה, ההתנוונות והירידה החברותית. הבטלה הממושכת, חוסר הטעם והענין בחיים הצבאיים, הם שגרמו לירידה הזאת. וסכנה מעין זו אורבת לצבא הצעיר שלנו, שיהיה מורכב מנוער בגיל צעיר ומעולים חדשים, שטרם התאקלמו בארצנו.

בחוק שהוצע לנו עכשיו, בביסוס החוק שהשמיע לנו ראש-הממשלה, נקבעו יסודות שנועדו להציל את צבאנו מהסכנות שהזכרתי אותן, אחד היסודות החשובים בים בביצוע המסגרת הצבאית הסדירה שלנו — זוהי ההכשרה החקלאית החלוצית. מי ששמע את דברי ראש-הממשלה ומי שמתייחס אליהם יחס בלתי-משוחד, יכול להיווכח, שבדבריו מצויה כל אותה הזוהרנות, שנדרשה מפי כל אלה שהתריעו על הסכנה שבקיום צבא סדיר, ואני מתפלל ביחוד על חבר הכנסת י. ספיר, החקלאי, בן-החלוצים, שהוא שולל דוקא את העקרון הזה. הוא דרש: „בל נגשר את הצבא עם החקלאות“. הוא התעלם מאחד היסודות בתחיית ארצנו, בהתייאת המולדת, הלא היא השיבה אל הטבע, אל הכפר, אל החקלאות, אליה חתרו בני משפחת ספיר וראשוני בוני פתח-תקוה. אי-אפשר להעלים את האמת, שהמציאות הנוכחית היא קשה, שהחתייה הזאת לסבע ולחקלאות ירדה, ואנו מצויים לעורר את התנועה הזאת מחדש, ולהעמידה במקום המתאים. צריך לחדש את החלוציות בין הנוער ובין העולים החדשים ולחנכם לחקלאות. ואת הצבא יש להעביר אל הכפר, אף אם רק לזמן קצר. אמנם, תקופה של תשעה חדשים אינה מספיקה להכשרה חקלאית. ואמנם אין זה המקום לחיי נוך ולמשמעת, אולם זהו מקום הכשרה מצויין ללימוד הלשון, לידעת הארץ, לאהבת המולדת, לאהבת ארצנו, האהבה הזאת, שהתגלמה בפלמ"ח, בכל יתר הפורמאציות ובכל מקום ששירתו בו בני-הכפר, האהבה הזאת לאדמת המולדת התגלמה בהגנת הישובים בגבורות, בערים ובבש"ח, זה היה הכוח החשוב והמעורר של המוסר הלאומי. זה צריך להיות הכוח בכל המבנה הצבאי של הצבא הסדיר שלנו.

אולם בזה לא סגי, בזה אי-אפשר עוד להימנע מהסכנות שהזכרתי, לשם שמירה על רמה מוסרית של צבאנו, צריך לקיים קשרים בלתי-מנותקים עם הישוב, אסור שיתהוו שתי שכבות בישוב, הצבא והאזרחים, החייל עצמו שונא את הצבא, הוא שונא את הקסרקטין, נמאסים עליו חבריו שהוא נפגש אתם יום-יום בחיים בלתי-פרודוקטיביים. הוא זקוק למגע עם הישוב האזרחי, וגם עתה, כאשר חלפה המלחמה, תהיה חשובה ההתנדבות האזרחית, שתשתדל לקשר את החייל עם הישוב, שתשתדל להנעים לו את ימי החופשה. החייל זקוק לפעולה תרבותית, שלא תמיד היא מוגשת לו בצבא. הוא זקוק לנימה נפשית, ליחס אבהי ואמאני, ואת החסרון הזה לא ימלא הצבא. אותו יכולים לתת רק האמהות והאבות מחוץ לצבא. ועל הצבא לעודד את ההתנדבות האזרחית למען הצבא.

ומעל במת הכנסת עלי לומר לשוב: בזמן המלחמה גילה הישוב הרבה דאגה, הרבה אהבה ופעילות למען חיילים, ובזמן שלום, כאשר בנינו בגיל הרך ועולים חדשים יהיו את הצבא הסדיר — גדולה סכנת ההתנוונות פייכמה, ועזרת הישוב לצבא דרושה פייכמה.

כנסת נכבדה, בכל נאומי וסקירתיו של ראש-הממשלה על המצב הצבאי, גם בהצעתו האחרונה על חוק שירות הבטחון, בסכמו את כל ההישגים המפורים של צבאנו במלחמתנו על עצמאותנו, הריהו מסיים תמיד, וגם הפעם — בהתראה ובאזהרה: „נצח חונות אלה, אסור שיזיחו את דעתנו ובל ניעשה שיכורי-נצחון. כל עוד מלחמה מותרת בין עמים, נשקפת לישראל סכנת התקפה ופלישה ונתבעת מאתנו כוננות מתמדת“. זאת היא גישה מרחיקה ראות, וזוהי אזהרה ברורה לחיילים ולעם כולו. מגישה זו נובעת המסקנה וההערכה על הקמת צבא סדיר לפי המתכנת שצייר אותה בפנינו ראש-הממשלה, בהרצאתו על חוק שירות-החובה.

ועוד אזהרה אחת משמיע ראש-הממשלה בהתמדה ובעקביות, אחרי שהוא מונה את גידול הציוד שלנו של חילה-האוויר, הים, היבשה, לפעמים יש הרושם, שפנינו עומד מפקד מקצועי, החי על נשקו וחרבו ונהנה מעצם הענין, מהטאנקים הגדולים שרכשו לנו ומכל הציוד שאנו הולכים ורוכשים אותו; אולם, בהמשך הדברים, הוא עובר מיד לחשבון אחר לגמרי. ראש-הממשלה, בפאתוס המיוחד לו, מתאר לנו, מה איננה המלחמה, כמה נוראה היא, לא רק באשר היא גורמת ליתמות ואלמנות, לא רק באשר ערים גדולות הופכות לשממה, אלא באשר המלחמה מערערת את כל יסודות האנושות. ומתפרצת מיד קריאה: ארורה תהי המלחמה! אני מסכים בכל לבי להנחה זו: ארורה תהי המלחמה! זוהי המלחמה ותוצאותיה. אי זאת אינני שלם כל כך עם הערכת ראש-הממשלה את מותם הצבא. ראש-הממשלה אמר בנאומו ב-18 באוגוסט: „עלינו לקום ולהרוס את ההנהגה המוטעית שירשנו מארצות ירודות ומפגרות, שצבא עליפי עצם הווייתו, הוא דבר מה מטמטם, משפיל ומנוון“, ולהלן — „צבא חייב להיות גורם מונח, מעלה ומבריא“. אני מסכים, שזאת צריכה להיות משאלתנו. לכך צריכים אנו לחתור, כך צריכים אנו לבנות את הצבא — שהיה גורם מונח, מעלה ומבריא. אולם מסופגני מאד, אם כיום יש צבא כזה בעולם, אם כבר קיים צבא כזה המזונו בכל אותן הסגולות שמנה אותן ראש-הממשלה. ואני מוסיף לקריאת ראש-הממשלה — ארורה תהיה המלחמה, באשר היא מחייבת החזקת צבא סדיר, ומהחזקת צבא סדיר ומקיום צבא של קבע צפויות סכנות חמורות מאד. עלינו לראות את הסכנות בבחירות אכזריות. אנו מוכרחים לראות זאת שבהיי הצבא מתערער המצפון והמוסר של נושא המדים, במידה שנתעלם מראות את הסכנות הללו, עלולים אנו להרע לנו ולבנינו, שישרתו בצבא הסדיר. היה לנו צבא, היו לנו חיילים במלחמה-העולם האחרונה, אינני צריך לספר כאן, מה היו המניעים להתנדבות הגדולה, וידוע לכולנו כיצד לחמו חיילינו באיטליה ובחזיתות אחרות. ידוע אינן מסירות והקדבה נפשית גילו חיילינו בכל הפורמאציות בהצלחת שארית הפלישה, ותוך אינה סכנות הצילו והבריחו יהודים מהמחנות ומהגטאות. כמה אהבנו ומסירות גילו לדינו — לידי ארץ-ישראל — אל היהודים שלא ידעום ולא הכירום ולא ידעו את שפתם. מאידך גיסא, נגיד את האמת, כאשר נגמרה פעולת המלחמה, וכאשר

ואמר: רחב לבבנו לכך, שזכינו לפתיחת האוניברסיטה העברית, בית שעתידי להיות בית-ייצור לתרבות האומה. אך יחד עם זה פחד לבבנו, שמא אותו הבית לא ימלא את תפקידו ויסלף את דמות התרבות בישראל.

במלים אלה של הרב קוק אני פותח את הערותי ביחס לצבא.

רחב לבבנו לכך, שזכינו לצבא ולנצחונות הצבא אחרי אלפיים שנה, ובבמשך זמן כה קצר הצליח הנר-ער שלנו להיכנס לפעולה, כשראינו את המצודים, כשראינו את הצבא בפעולותיו ושלא בפעולותיו, התמלא לבנו גאון וגאווה, אך יחד עם זה גם פחד. פחד לבבנו, שלאחר הפסקה של אלפיים שנה אנו מקבלים כלי בלי הכנה רוחנית ונפשית יתירה. הכלי הזה קול-קל ע"י הגויים, ומזה אנו מפחדים. — ואיך נצא מן הפחד הזה? אני אומר זאת בקשר עם דברי ראש-הממשלה ושר-הבטחון בהקדמתו לדיון בחוק שירות הבטחון. יש לי רושם, ששר-הבטחון העמים על הצבא יותר מדי, כשר-הבטחון סבור, שהצבא יכול להיות מעצב את דמות העם, כמעט בית היצור לנשמת הארץ; כשהוא מדבר על כור, הצורך גלוי, על כור ההיתוך; כשהוא מדבר על כך, שרוב רובו של העם הוא כיום אבקי-אדם בלא מסורת, והצבא הוא שצריך לתת לעם את המסורת — אני מאד מאד מפחד.

שמעתי בפחד רב את דברי שר-הבטחון בדברו על הצבא כמניע וגורם חשוב בעיצוב דמותו של העם. מסכים אני לדבריו של חבר הכנסת ש. כץ, השואל את שר-הבטחון: „מדוע מתחיל אתה דוקא בצבא, מדוע לא תתחיל בחינוך, מדוע חושב שר-הבטחון, שיש לראוה לשלמות הצבא ולא לשלמות הזרמים בחינוך?“ רצוני להעיר, שגם אנו שואפים לחינוך אחד, אחיד וגם לצבא אחד; גם אנו שואפים לשלמות החינוך והצבא, אך לא כפנים חדשות; אנו דואגים לשל-מותם וייחודם הנפשי עם שבעים הדורות שקדמו לנו. בשבילנו לא החינוך ולא הצבא לא יהיו שלמים כל עוד לבם לא יהיה שלם עם המסורת העתיקה. אין זה בשבילנו ענין של עיצוב דמות אומה חדשה, אלא להיפך: תחיית הדמות הישנה ותחיית המסורת הישנה.

וספקותינו אינם ספקות שוא, הם מבוססים על הנסיון, על נסיון של שנה וחצי לקיום צבא-ההגנה-לישראל. ראינו בצבא-ההגנה-לישראל תופעות ברוכות, אך יחד עם זה עדים גם לתופעות גרועות ושליליות וביחוד בשטח התרבותי, הרוחני והמוסרי. סבור אני, שאנו חייבים לתקן הרבה כדי להפוך את צבא-ההגנה לישראל לאחד הצבאות הטובים, ולטוב בצבאות הגויים מבחינה מוסרית.

משהבא אני במיוחד נקודות אחדות בהצעת החוק: את המגמה החלוצית שישנה בהצעה, ואת שילוב הצבא והחקלאות, אך אל נא נפריז בערכו החינוכי של הצבא. איני מטיל ספק בכך, שהצבא חשוב לגופו, והלוחאי ויספק את צרכיו ואת תפקידיו-הוא. אך נזכור-נא את דברי חז"ל: „אין עושים בית-כנסת קפנדריה“, כלומר אין משתמשים בבית-כנסת לשם מטרות אחרות. אין משתמשים בבית-כנסת כמקום מעבר, בית-הכנסת הוא קדוש לגופו. וכך גם הצבא. הצבא הוא קודש ואל נעשה אותו קפנדריה לתפקידים אחרים, אל נטיל

ועוד כמה משפטים על גיוס הנשים, שעליו מתווכחים כל הזמן. בעצם, הוויכוח הזה איננו חדש, הוא נמשך גם בתקופת המלחמה העולמית. או התווכחו לא רק הדתיים. וצריך לציין, שלא אנו הגברים, אף לא אנו העסקנים הציבוריים, לא גרמנו להקמת צבא-עזר של נשים יהודיות למלחמה העולמית. אנו ברובנו פקפקנו וחששנו. פחדנו, שמא יחולל בצבא כבוד בתי-ישראל, והתנדבו אלפי בנות-ישראל לשיירות-עזר, והן עשו שירות יוצא מן הכלל לצבא האימפריה. הן היו גם לגורם מוסרי מסייע להיילים שלנו בצבא הקודם. הנחדש את הוויכוח הזה גם במדינתנו, גם בצבאנו-אנו? התסכים הבת הדתית לעמוד מהוץ לצבא העברי? התסכים לאיזולאציה, להתבדלות בזמן המלחמה וגם בזמן שלום? אני בטוח, שהבנות עצמן יכריעו בשאלה הזאת, ולא דוקא אלה המתיימרים לעמוד על כבוד בתי-ישראל.

אולם דוקא מתוך החשבת החקלאות, הנני בא לחששות רבים ביחס לגיוס הנוכחי רבי-הממדים.

מגיל 18—26—27—29 נלקחים לצבא. דבר זה עלול לרוקן את כל הפוטנציאל החקלאי שלנו. מגילים אלה מורכבת מרבית ההתיישבות, הם עמודי היסוד בכל ישוב ותיק, היוכלו המגוייסיים, הבאים ל-9 חדשים להכשרה, להחליף את בני-הארץ, ילידי ההתיישבות? זהו חששי הכבד בעיני הגויים.

אולם יש הסתייגות בחוק. שר-הבטחון יכול להתחשב, ובוודאי גם יתחשב, בגורמים השונים העלולים להזיק לישובים ולהתיישבות. אינני מניח ששר-הבטחון בעצמו יטפל בכל השחרורים ובכל הקשור בכך. ולא ייתני רוצה שדבר זה יהיה כפי שהיו עד כה. הפראקטיקה של שחרור ושל התחשבות בצרכי הכפר עד כה, לא סיפקה את צרכי ההתיישבות. היתה קיימת, ואולי עודנה קיימת, מתלקה מיוחדת על-יד הצבא, לכוח האדם. היא שטיפלה בגיוס ובשחרורים. על-יד משרד-הבטחון היתה קיימת גם ועדת-ערעורים על-יונה, שבתנה את הדרישות לשחרורים, שבאו מהמשק החקלאי ובכלל, אולם למעשה כוחן של הוועדות האלה היה פיקטיבי ביותר. השחרורים היו נתונים בידי המפקדים בכל גודל ובכל פלוגה, שיכלו לבטל את כל הצווים וכל ההוראות של שני המוסדות יחד. כך לא יכול להיות ולא צריך להיות בצבא הסדיר, בצבא העתידי שלנו, שעיסוק את מרבית הנוער שלנו, נוער ההתיישבות. עלינו לזכור תמיד, שכשם שאנו שומרים על האינטרסים של הבטחון, באותה מידה צריכים אנו לשמור על האינטרסים של ההתיישבות שלנו. שהיא היסוד החשוב ביותר לבטחון ולהגנה על גולד-חנו.

בחוקה המוצעת לנו יש ביטוי לערכה החשוב של החקלאות. על-כן שומה עלינו לשמור עליה מכל פגע מפני שהיא גם ערוכה לקיום צבא, „אשר רמתו המוסרית והאינטלקטואלית תהיה הולמת את הייעוד הלאומי והסוציאלי של צבא-ההגנה-לישראל, הבוסת בחוק לאות ותופס מקום ראוי לו בחברת העמים“, כדברי ראש-הממשלה.

ז. ורהפטיג (החזית הדתית המאוחדת):

הרב קוק ז"ל פתח את דבריו בפתיחת האוניברסיטה העברית בהזכרת הפסוק „ופחד ורחב לבבנו“

לת האם"ו, מדאליית האימהות", וב"8 לחודש יולי 1944 קבעו את התואר, "אם גבורה" לכל אם ליותר מעשרה ילדים.

אני גומר בשאלה קונסטיטוציונית. בסעיף 11 של החוק מציעה הממשלה פשרה, להוציא מכלל גיוס את הנשים הדתיות. סעיף זה מסוכן מאד למשטר הקוני-סטיטוציוני במדינתנו ולעקרון של שיווי-זכויות במ"דינה. אם המדינה ואם הכנסת והממשלה משוכנעות שיש איוו תקנה שאינה יכולה בשום אופן להתקבל על חלק מהאוכלוסיה, צריכים לוותר על אותה תקנה—והי הדרך הקונסטיטוציונית המקובלת. אך אין לפגוע בשיוויון-הזכויות של התושבים על-ידי קביעת סוגים שונים באזרחות המדינה. (ק ר י א ה: דיקטטורה של מיעוט).

ז. גלוסקא (התימנים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אמנם יש הרבה לדבר על חוק הבטחון, אך כתמיד כן גם היום אין זמני מרשה לי שנית, אלה שקדמוני כבר דיברו על מבנה הצבא. ולכן אתעכב רק על ענינים אחדים בקיצור.

השנתיים המוצעות על-ידי שר-הבטחון, שנה אחת לעבודה חקלאית, ושנה אחת לאימונים, עם כל הכבוד שיש לי לשר-הבטחון, אינני מוצא את הצעתו לטובה. אילו היה החוק מציע הכשרה חקלאית של שנים עד שלושה חדשים, הייתי מסכים. אך כפי שאני מבין, תהיה ההכשרה החקלאית משמונה עד עשרה חדשים, והתנגדותי לכך נובעת עוד מזכרונות ימי התורכים, שהטילו על התושבים עבודת כפיה. אני תומך בכל לבי בחוק המוצע לשם אימון צבאי; על כל איש צבאי או בחור בישראל צריך לחול החוק הזה.

כן אני חולק בהחלט על גיוס האשה מטעמים שאינם ניתנים להיאמר מעל במה זו. אני בטוח, שגם אם לא יהיה כתוב בחוק, מהאננה חייבת בגיוס, תת-גרב כל אשה להצטרף להגנה בשעת-חירום. לכן אין שום הכרח לקבל חוק עבודת הצבא בזמן שלום. עד כאן לענינים הכלליים.

ועכשיו לעניני התימנים בצבא-ההגנה-לישראל. יודע אני, שהעתונים יכתבו מחר, שגלוסקא דיבר נגד קיפוח התימנים בצבא. גם כשיבירתי פעם נגד התנהגות הממשלה בקשר עם השוטרים ששירתו בזמן שלטון המאנדאט, בלי להזכיר כלל במיוחד את השוטרים התימנים, הסתפקו העתונים בזה שכתבו למחרת, שציר התימנים, גלוסקא, דיבר נגד קיפוח השוטרים התימנים. לצערי הרב אני חייב לדבר גם הפעם על קיפוח צעירי תימן הנמצאים בישראל וששירתו בצבא-ההגנה-לישראל. אני שמו, ששר-הבטחון נמצא כאן ושומע את הדברים האלה. עם כל הצטיינותם של צעירי התימנים, נשאר 99% מהם טוראים. ישנו בידי הוכחות על בחור, שנשלח על-ידי מתנה האימונים כסמל ולא קיבל את תפקידו זה, אלא נשאר טוראי. בזמנו כתבתי על זה לשר-הבטחון וקיבלתי תשובה, אמנם אדיבה מאד, שהוא יחקור את המקרה ויודיע לי את התוצאות. עד היום לא שמעתי דבר בשאלה זו. ישנם עוד הרבה מקרים כאלה, ואני כבר חדלתי להגיש תלונות, כי מה ערך תלונות שאינן נחקרות?

עליו את התפקיד לשמש כורה-היתוך לאומה; לא בא"מ צעים אלה נחנך את אומתנו.

ובשאלת גיוס הנשים. רבות התווכחנו על כך. נדמה לי, שבשאלה זו נהפך הסדר. אינני יודע, מדוע דוקא אנו המתנגדים לגיוס נשים צריכים להצטרף ולהגן על דעתנו, בשעה שבעולם כולו, אין אף מדינה אחת, שיש בה גיוס חובה של נשים. הערות רבות נשמעו נגדנו בשאלה זו, שמענו שאנו רוצים להחזיר את היהודים לתקופת ימי-הביניים, שאנו רוצים להחזיר את הנשים לקריאת, "צאינה וראינה", שרוצים אנו להחזיר זיר את הגלגל אחורנית. אני חושב, שאם כל העולם כולו רוצה לנהוג בשאלה זו כפי שנהגו בימי-הביניים, הרי כנראה שיש סיבה מוצדקת וחשובה לכך ושגם אנו צריכים להתחשב עם הסיבות החשובות האלה.

ואם אזכיר מה שנכתב ומה שנאמר אך זה לפני חדשים אחדים, הרי לא נהיה בודדים בדעתנו. לדוגמה אצטט מדבריו של חבר הכנסת גרובובסקי, שאמר בוועדת-החוקה של מועצת-המדינה הזמנית: "אך אני נגד חיל קבוע של נשים, ואנו נצטרך למצוא צורה, בה יקבלו הנשים אימון מסוים בלי שיהיו מגויסות." והיו עוד כמה חברים הנמצאים פה, שעוד לפני כמה יודשים סברו, שאין להטיל על האשה גיוס חובה, לכן אינני מוכן לקבל את הקפיצה שעשיתם במשך ששה חדשים מ"ימי הביניים" אל "תקופת הקידמה". (ר. כ ה: תקופת ההשמל) את החשמל לא חידשו במשך ששה חדשים אלה. אינני רוצה להיכנס עכשיו לעניני דינים ולהתחרות עם החבר ליבנשטיין בציטוט פסוקים ומאמרי חז"ל, אך אני רוצה להגיד, שהתנגדותנו לגיוס הנשים באה משום שאנו רואים בו סכנה למילוי התפקיד העיקרי של האשה: תפקיד האם בישראל. אנו סבורים, שבזה יכולה להיות טעות, שחבויות בזה סכנות לקיומנו ולהתפתחותנו כמדינה וכעם. האשה בישראל — התפקיד החשוב ביותר במדינה מונה לה ואסור לנו לזלזל בו. אנחנו "הפועל-המזרחי" רצינו, שהפועלת הדתית תהיה מיוצגת בכנסת — אך לא הצלחנו, ולכן מצויים אנתנה לומר בכנסת, שהן מתנגדות לגיוס, מפני שמוטל עליהן תפקיד נעלה יותר. אני מזכיר לכם, שהחוק הזה איננו חוק לשעת-חירום. זהו חוק לכל ימות השנה. כאן מדובר על צבא רגיל, ואנו רואים במגמה זאת, להנהיג גיוס חובה לאשה גם בימי שלום, סכנה לשלמות חיי-המשפחה שלנו, לטהרתה והתפתחותה. וכאן עלי לומר כמה מלים על בעיית הבעיות של מדינת-ישראל — זוהי שאלת המשפחה והילודה; וכשאנו מדברים על רוח ישראל, הרי אין יחס מיוחד לגבר או לאשה. במרכז האומה עומדת בשבילנו המשפחה שהיא אחת גם לגבר וגם לאשה. אני פוחד, שבזה אנו הורסים את היסוד שעליו מושתתים המדינה ועם ישראל.

כדאי לציין, שאפילו בבריית-המועצות עמדו על הסכנה האורבת לחיי-המשפחה ולילודה מגיוס הנשים בצבא. ולכן כשגויסו בימי המלחמה, לא גויסו גיוס חובה, אלא ששירותים מיוחדים בהתנדבות, ולשירותים אחרים — שירות חובה, או, בעצם ימי המלחמה, הרגישה עצמה בריית-המועצות מחוייבת להדגיש את חשיבות המשפחה ולהתקין תקנות רבות כדי להדגיש את חשיבות הילודה. בעצם ימי המלחמה הנהיגו שני אותות-כבוד לאימהות, הברכות בילדים רבים: "תהי

ישיבה ע"ו, י"א אלול תש"ט (5 ספטמבר 1949)
— חוק שירות הבטחון (גלוסקא, ע. מימון) —

מביא בסוף דבר את האדם למעשים חיוביים ומגלה בו את מסירותו הלאומית בהגנת המולדת. ומחובה זו אין לשחרר שום איש ואשה.

נשמעו פה דברים מפי חברי כנסת, השוללים את חובת הגיוס לגבי נשים. הראשונים היו — הרב כהנא ושרה-הסעד. הם הדגישו בדבריהם, שזהו איסור מן התורה. שאלתנו, היכן זה כתוב, נשאר בלי תשובה. גזכרתי בעמדתם השלילית של החרדים בזמן מלחמת האשה על זכותה לבחור ולהיבחר לאספת הנבחרים. זה היה בשנות 1919—1920, והחרדים נלחמו או בשצף קצף נגד חביעת האשה, להכיר בה ככאורה שווה-זכויות ביישוב. אחד הרבנים, שהוא ב"ה בחייה, רצה אותו זמן להקים את האיסור, בסמכו של דברי הרמב"ם, וכששאלנו, איפה זה כתוב — הודיע הרב בכבודו ובעצמו, ששכח לדאבנו את המראה-מקום.

אגב, אלה מסיעת אגודת ישראל, הדורשים לאסור גיוס נשים לעבודה ואימונים כאחד, אסרו על הנשים אף לעמוד ברישימת המועמדים שלהם לכנסת ישראל; הם שללו זאת מנשיהם, ואילו ליהנות מקולותיהן בבחירות התירו לעצמם, וכך יושבים אתם כאן זכות הבחירות שלכם, ששללתם מהן את הזכות לשבת כאן כנבחרות.

רבתי חברי הכנסת, ישנם איסורים שאבד עליהם כלל ואין להם כל רמז בתורה. אזכיר את אחד האיסורים שהפך אצל יהודים חרדים לחוק ולא יעבור. מעשה שהיה: אשתו של ר' אליעזר בן הורקנוס היתה אשה מלומדת ולא תמיד כנראה היתה בדעה אחת עם בעלה, מה עשה? קם והכריז, שכל המלמד את בתו תורה כאילו מלמדה תיפלות. במרוצת הדורות ראו בזה החרדים חוק קדוש, ולא זו בלבד; מותר לבני ישראל ללמוד את כל התורות — רק לא תורת ישראל, כי איסורו של ר' אליעזר פורש בעיקר לגבי לימוד הבנות פרק בתורת ישראל. (י. ל. מימון: מנין את יודעת זאת?) האשה העבריה גילתה יכולת רבה בכל שטחי החיים בארץ. האשה היא שותפה בכל בנין ומפעל שקם בארץ הזאת. אין ישוב שלא יהיו ניכרים בו מאמציה וזכות יצירתה של האשה. היא יודעה ותדע גם להבא לחונן בזיעתה את עפרות הארץ ובשעת מלחמה — גם בדמה. ואלאנא תביאו לנו דוגמות מארצות אחרות. החובה לבנות את המולדת מחדש — מצוות-עשה זו מוטלת על העם העברי, והאדמה השור ממה של הארץ הו מחכה ליד הגואלת של העובר והעובדת לעבדה ולשמרה. אין אנו מכירות ברשותו של מישורו להתיר או לאסור לא חובות ולא זכויות לגבי האשה.

אני מתנגדת לדעת סיעת אגודת-ישראל מבחינה עקרונית. מעניין מאד, אתם החרדים לומר אלוהים, מורדים יוסיים לקב"ה על „שלא עשנו אשה“, אם כן מה לכם ולנו? למה זה אתם מתערבים בעניינינו? אמרתי, שמתנגדת אני מבחינה עקרונית לדעת החרדים בשאלה הנדונה. מרשה אני לעצמי לומר בשם כל נשי ישראל, שאין אנו מכירות בזכות מישורו לומר לאשה, מכאן עד כאן מותר לך, מכאן ואילך — אנו אוסרים עליך. (י. ל. מימון: מי אמר לך זאת?) אני מבקשת מאחי ומורי, שלא יפריע לי. שמחתי לקרוא היום בעתונות על עמדת פועלות מורחתי. הן מדגישות ברורות, שרצות הן לשאת בחובת עבודה חקלאית וגיוס לאימונים. (מ. שפירא: קראי נא מה

אם אנו רוצים לבנות צבא חזק ואחיד, שיילחם בלב אהר, צריכים לדאוג שלא יהיו הפליות. חיילים משוחררים, שלחמו לשחרור מדינתנו, אדוני שר-הבטחון, עליך להבין באיזה רוח ילכו לגיוס, כשיש הפליות במשרדים העוסקים בסידור חיילים משוחררים. יש הפליות, ואני מוכן להוכיח זאת. חיילים אלה נשארים בתוסר בטחון בכל שאלה ושאלה, זוהי עובדה. אני בטוח ויודע, שאילו היה שר-הבטחון חוקר, היה נוכח בהפליות אלה, ובטוחני שלא היה נותן יד למפ"ל. אך ראש-הממשלה הוא איש עסוק, ובלשכות הצעירים שלנו באים ואומרים לנו: הנה ראה, נלחמנו ודמנו נשפך בלי הבדל, קיבלנו כל פקודה בקדושה, ועשינו הכל בלב שלם. וכיום דוחים אותנו בקש בכל ענפי החיים של החייל המשוחרר. יש הוכחות על כך והיו כאלה שסודרו רק אחרי התערבותי בדבר בתור חבר הכנסת, וישנם כאלה שאלו סודרו עדיין.

בלי חוק שירות הצבא לא תוכל להיות לנו מדינה. כל איש יודע, שאם אנו רוצים להיות בשלום, ורוצים ששכנינו יכבדו אותנו, דרוש לנו צבא מאומן הן ביים, הן באוויר והן ביבשה. אך אני מבקש משר-הבטחון שידאג לכך, שכל חייל יהיה שווה-זכויות במדינה. כשם שהוא שווה בחובות. ואז יהיה לנו צבא בריא וחזק.

עדה מימון (מסא"י):

כנסת נבכדה! אין אני רואה את עצמי פטורה מלהשתתף במצווה זו — בבירור חוק שירות הבטחון. נראה לי, שרבים כמוני בבית הזה רואים בהצעת החוק המונחת לפנינו את המגמה הבולטת, להקים צבא חלוצי בישראל. הצעה זו אומרת ככהירות, לחייב כל נער ונערה מגיל 18 לעבודה חקלאית ואימונים מתאימים. אני רואה את הדגש של חובת עבודה בשדות ישראל לא פחות מחובת אימון הנוער לצבאיות. כדי להיות מוכנים, אם נהיה חלילה וקוקים לכך, הקמת צבא חלוצי בארץ מדברת מאד ללבי, שאינו פועם כלל וכלל לצבאיות. נדע כולנו ונכיר בזה, שהעבודה בחקלאות מקנה לאדם שרשיות, נכסים חברתיים ומורסיים כאחד; עבודת האדמה היא המכשירה ביותר את האדם להגן על כל שעל אדמה. והרי מצוות בראשית המוטלת עלינו היא — להכין את דורנו ולהכשירו להיות עובד אדמה ושיא ביכולתו להפירות את שממת הארץ. זהו תפקיד הדור. ואני רואה בהצעת-החוק זו המונחת לפנינו חשיבות מרובה במיוחד בשביל האשה. נודה על האמת, שהשאיפה להליכה לכפר, למשק חקלאי, מצויה פחות אצל האשה, ולכן רואה אני בחובת עבודה חקלאית, שמוטלת גם על האשה המגויסת, ערובה בטוחה, שישור בינו הכפריים יגדלו ויפרחו בארץ ובה תקום משפחת העובד החקלאי על אדמת המולדת, והרי בעיקר בזה תלויה כל תקומתנו. היו שאמרו בבית הזה, שאילו באה הכרזה על התנדבות הנשים לעבודה חקלאית, היו התוצאות לא פחות חיוביות מחייל חובה. אני מרשה לעצמי לפקפק בזה. אם כי ידעתי, שגיוס צבאי הוא מצווה שלב, שכל אחד מבינינו חייב בה, בכל זאת בטוחה אני, שבקריאה להתנדבות לא סגי, כי התוצאות יהיו ועומות מאד. באדם פועלים יצרים שונים ובטבע האדם הוא גם להשתמש מחובות. ויש לנו כבר נסיון, שגיוס חובה

שירות הבטחון ולהבטיח משטר כללי ואווירה יהודית, וביחוד לתת את האפשרות לחייל הדתי להימצא באווירה שלא תפגע בו, בדתיות ובאמונתו.

ולשאלה הנדונה כאן הרבה — שאלת גיוס הנשים. אינני רוצה להתווכח עם אלה הטוענים לשוויון. שוויון איננו ולא יכול להיות בזה, גם החוק איננו מציג שוויון מלא. החוק מגדיר את חובת האיש לחוד ואת חובת האשה לחוד; החוק קובע שנים אחרות ואימונים אחרים לאיש ולאשה. ולכן אינני רוצה להתווכח עם אלה המדברים מנקודת מבט של שוויון. אולם שמעתי מפי שר הבטחון, שיעקר תפקידה של האשה הוא לא במטרת צבאיות, אלא כדי להבטיח לנקודות הספר את הימצאותה של האשה ליד האיש המתיישב. ואם אמנם כוונת הגיוס של הנשים היא בעיקרה למטרה זו, הרי ברצוני לשאול את שר הבטחון: האם יש באמת צורך במספר גדול זה של נשים, שהחוק יעמיד לרשות הצבא, האם שר הבטחון עשה את החשבון המדויק של כל אותן הנשים שהחוק יחול עליהן? אינני יודע מה הוא הרכב העם שלנו, אינני יודע את המספר המדויק של הגברים בגיל זה, ואינני יודע את המספר המדויק של הנשים בגיל זה, אבל אינני מתאר לי שיש צורך במספר כה גדול של נשים לשם השגת המטרה הזאת.

ברצוני להדגיש שלא פורש בחוק, מהי מהות ההכשרה החקלאית. בחוק כתוב, שענפי ההכשרה החקלאית ייקבעו בתקנות שיוצאו על ידי שר הבטחון, ובכלל נדמה לי, שיש סעיפים רבים בחוק שאינם מפורטים כהלכה ושלגביהם יצטרך השר להוציא תקנות. מספרם של התקנות הנזכרות בחוק זה מגיע ל-14. 14 פעם לא פורטו הסידורים הדרושים, 14 פעם הושארו לתקנות, שאותן ימציא שר הבטחון. חושבני שקיימות נקודות עיקריות, שיש להסבירן בחוק במפורט. מצטער אני, שכנראה קוצר הומו לא אפשר לעשות את הדבר הזה, לא הייתי רוצה שנקודות עיקריות אלו יישארו לסמכות של שר הבטחון בלבד, ולא יוחלטו על דעת הכנסת, או לכל הפחות, על דעת ועדת החוקים והבטחון.

אבל בנוגע לשאלה הזאת של האשה — ובזה בוטח אני ברוח ההתנדבות הקיימת ביישוב — אפשר יהיה לדעת, להשיג את המספר הדרוש של מגויסות גם אם נשאיר את ההתגייסות הזאת להתנדבות. ומאמתי אנהנו כל כך מזלזלים ברגש זה הפועם באדם כשהוא יכול להתנדב לאיזו פעולה חשובה? אני חושב, שהשירות יהיה טוב יותר אם הבאות אליו יבואו מתוך התנדבות. 100 מתנדבות לשירות הזה, מועילות, לדעתי, למדינה יותר מ-300 שמחייבים אותן לבוא. עובדה היא, שעשינו גדולות מתוך רוח של התנדבות בהגנה וגם בראשית המלחמה עם קום המדינה. ולמה לגזול, אם אין צורך בכך, את הרוח הזאת מן הנשים (שכולנו מתייחסים אליהן בכבוד הראוי להן ולא מתוך זלזול דנים אנו בשאלה הזאת) למה לגזול את הרוח הטובה הזאת מהאשה העבריה, שוודאי תתן אז חלקה בהתנדבות?

אבל עוד דבר חסר לגבי הנשים. כאן לא נאמר מה הם השירותים הצבאיים ממש, שרוצים כנראה להטיל על נשים, כטלפוניסטיות, סלגרסטיות, אל-חוטאיות, מאותות. מטפלות בפצועים — על כל אלה לא נאמרה אף מלה, מתי יקבלו הנשים את ההדרכה במקצועות הללו, כדי להיות מאומנות בהם. החוק איננו מחייב זאת וגם איננו מזכה זאת.

שכתוב שם). קראתי אדוני השר, גם חברותיכם מוכנות כמונו למלא את החובות, שהמולדת מטילה עלינו.

ולאלה המדגישים, שבצבאיות טמונים לפעמים גם מכשולים לאשה החיילת — על זאת יש להשיב: לא „כבוד בת-מלך פנימה“ הוא הערובה לשמור על המוסר, במצב של מלחמה אורבות סכנות בכלל, אך לא ב„שב ואל תעשה“ יש למנוע סכנות. אני מאמינה באשה וסומכת על הבינה היתרה שנתן הקב"ה באשה יותר מבאיש. כל אלה הדוגלים בהם כבוד האשה ומגבילים את צדויה, אינם מוסיפים לשם כבוד.

בגיוס הקרוב, בהקמת צבא חלוצי בישראל, אל-נא יגרע חלקה של האשה; שוות אנו בשותפות בבנין המורלית ובהגנה עליה.

ד. צ. פנקס (החיות הדתית המאוחדת):

כנסת נכבדה. יפה עשה ראש-הממשלה שפרש יריעה רחבה של שאלת הבטחון המדיני, כשאל להסביר לנו את מהות החוק הנה של שירות הבטחון, אני בדרך כלל תמימי-דעים עמו בתארו את מצבנו הבטחוני, המחייב אותנו לדאגה מתמדת — וכדי שצמוד בהתחייבויותינו, עלינו להיות עם מזויין היטב ומלומד-מלחמה.

ברור שאין אנו מתכוונים לתקוף את חסימי, אלא עלינו לדעת להגן על מדינתנו מתוך התכוננות מספיקה. ברור שקיום מדינתנו הוא לא רק קיום הישוב שבה, אלא קיום העם כולו. למטרה זו יש לשעבד את כל היכולת הרוחנית והחמרית של המדינה. אנו גם קיבלנו ברצון את תכנית הבטחון, הכוללת התיישבות. הוצאת המונים אל הכפר רצויה לנו, כי אנו רוצים שהארץ כולה בכל החבלים שלה תהיה מיושבת אנשים העובדים את האדמה ולא רק לשם „עובד אדמתו ישבע לחם“, כי-אם לשם פיזור האוכלוסיה, שתאחז במדינה אחיזה גמורה, מבלי שאפשר יהיה להיזן אותה. ברור שענין זה של יציאה אל הכפר, אל החקלאות, אינו צריך ליצור התנגדות לעיר ולחושבי העיר. אנו צריכים להיזהר מן ההנחה הזאת, לחשוב את בני העיר לפחותי-ערך ונחותי-דרגה בבנין המדינה. וברצון נאמר, שבדבר זה של שיבה אל הקרקע, הולכת היהדות החרדית יד ביד עם כל הישוב. מראשוני מייסדי פתח-תקוה, שהיו יהודים דתיים, ועד נקודות התיישבות האחרונות של „הפועל המזרחי“, ובא-חרונה גם של „פועלי אגודת ישראל“, משתדלים אנו להיות שותפים בנה למדינה כולה, לתושבים כולם. ובת-הליך זה של שיבה אל הקרקע, מודה אני, שהיהדות החרדית כולה למדה הרבה מאד מפעולתו של הפועל הדתי המאורגן.

עכשיו צריך להיות ברור, ששירות זה של בטחון צריך להבטיח, מחוץ לזכרים הכוללים של שמירת הכשרות והשבת, דבר שכבר הוסכם והוחלט עליו, גם אפשרות רוח החייתא הזאת. לאור-החיים דתי למי שרוצה בכך, יש לאפשר לחייל לחיות באווירה נוחה, באווירה שהנהלת הנהגה בה לא יפגעו ברגשותיו הדתיים, באמונתו, ולא יפריעו לו להתמיד באור-החיים שלו, על-ידי קביעת זמנים לתפילה, על-ידי שמירת שבת ושמירת הכשרות.

ייתכן שכדי לנטוע בנו את ההרגשה הזאת, היה שר הבטחון צריך להגיש לכנסת יחד עם החוק הזה את חוקת המשטר והנהגה בצבא. חוקה זו — חוקת המשטר והנהגה בצבא — אינני יודע אם קיבלה חוקף ממוסד ממשלתי, אבל צריכה הייתה חוקה זו להשלים את מה שנאמר בחוק

י. דובדבני (מפא"י):

לא הבינותי את חבר הכנסת י. ספיר, איכר מפזח"ת תקוה, המתנגד לשנת האימונים והכשרה. אינני חושב, שהכשרה חקלאית נחוצה רק לציבור הפועלים בארץ ואינה נחוצה לצבא. לדעתי, דרושה הכשרה לכל נער וצעירה בישראל גם בצבא וגם בחיים, ואפילו מי שמתעדת להיות עורך-דין, או מהנדס — טוב שיידע טעם עבודה גופנית מהו ויחיה השדה מהו. אולם עיקר דאגתי להלך-הרוח השורר בין קצינים שונים לגבי שנת ההכשרה והאימונים. הם רואים את הענין כדבר שהוא אולי נחוץ לאזרחים, למפעל ההתיישבותי, אך אינם רואים את הצורך בו — לצבא; ומכיון ששר-הבטחון גזר את „הגזירה“ הזאת, הרי הם משתדלים, כפי ששמעתי, להקטין את הרעה הזאת ולקצר את תקופת האימונים הצבאיים. כמתיישב, כאיש המשק, המעוניין בהארכת התקופה של ההכשרה החקלאית, הנני פונה לשר-הבטחון ולמטכ"ל ומתרה: אם האימונים הצבאיים בשנת ההכשרה הראשונה יצומצמו ויצטמקו, — חבל על הזמן של האנשים, וחבל על האימונים. אינני מומחה לאימונים כמו הרב הקפיטן גיל, אבל אנו יודעים שהסטרונים אשר יבואו מן הגרעינים להתיישבות-ספר, יצטרכו להיות באילת, עין-גב, עין-גדי, ועליהם יוטלו תפקידי-בטחון רציניים מאד. איך אנו חיים, וביחוד בישובי-הספר, בתנאים שאפשר יהיה לחכות לבואו של הצבא הסדיר. אין איש מאתנו יודע מתי ואיפה תיפתח הרעה, ויש לחשוש שלא מעטים מהגרעינים האלה יהיו אולי הראשונים שיצטרכו לעמוד במערכה. לכן אני שואל את הקצינים האלה ואת המטכ"ל: איך ימלאו הגרעינים האלה את תפקידם הבטחוני בישובים אלה — אם לא יינתן אי-מון צבאי יעיל. אני חושב שמינימום של 4 חודשים היא התקופה של אימונים צבאיים שיש לקבוע בשנת האימונים וההכשרה. רק אז יהיה ערך לאימונים. אם אגף ההדרכה והקצינים במטה יראו כך את האיומן ויתייחסו לאיומן הצבאי ברצינות כנו, אז לא ילכו 4 חודשי האימונים לאיבוד, וכתוב השנה יחזרו האנשים לצבא הסדיר (אלה שלא ירצו להישאר בהתיישבות), ו-4 חודשים אלה יצורפו לתכנית האימונים בשנה השניה של השירות בצבא. סבורני, כי ששה-עשר חודש של אימונים צבאיים הם תקופה לא קצרה. שהרי עוסקים אנו בחייל עברי, התופס ולומד מהר. לכן גם מסופקני אם בשנה השניה יהיה צורך, ואם יהא בכך משום תועלת, להעסיק את האדם במשך כל השנה רק באימונים ושירותים.

אני מניח, שצרכי הבטחון מחייבים את הצבא להחזיק מספר רב יותר של אנשים מאשר מחייבים צרכי האימונים. לכן עלינו לדאוג, שבשנה השניה יינתנו לחייל לא רק האימונים הצבאיים הרגילים, אלא גם השכלה כללית והשכלה מקצועית. האדם הצעיר צריך להרגיש, שהשנה השניה לא עברה עליו רק באימונים צבאיים. משום כך על הצבא לדאוג לתכנית רצינית להשכלה כללית ומקצועית. לנו נחוץ לא רק חייל מאומן, לא רק חלוץ, אלא גם חייל מטכיל.

רבתי, אם מותר לגלות סודות מן התקציב הצבאי שלנו, אגלה לכם פרט אחד, והוא — התקציב לתרבות ולהשכלה בצבא-ההגנה-לישראל. לשמונה החודשים הקרובים הוקצבו 67 אלף ל"י לצרכי תרבות וסעד.

אני רואה בחוק חסרון גם בזה, ששר-הבטחון איננו רשאי לקבל מתנדבות. אם החוק איננו מרשה לו זאת, אינני רשאי לשלם למתגייסות לשירות ממושך בצבא. ואני חושב שמחברי החוק בוועדה יצטרכו לשים את דעתם על כך, שבלי הוראה מפורשת אי-אפשר לקבל מתנדבות, מתנדבים, או אנשים אחרים, שישירתו בשירות הצבאי למעלה מהזמן שהחוק הזה דורש.

השאלה של גיוס האשה היא הרבה יותר רצינית מאשר הוויכוח — ההומוריסטי לפעמים — בכנסת מערי"ר את הרושם. הממשלה צריכה לדעת, שיש בתוכנו חוגים מסויימים ודי ניכרים — לא אוכל להגיד שהם רוב הציבור, אבל הם מהווים חלק ניכר של הציבור — שיראו בחובת-גיוס לאשה גזירה שאין הם יכולים לעמוד בה. אם זה טוב ואם זה רע — זוהי המציאות. וייתכן שנצטרך עוד לחנך את הציבור ולהרגיל אותו למצבים חדשים. אבל לא ייתכן שהממשלה לא תחשב עם מצב זה; ובפרט כשאפשר למצוא פתרון לבעיה זו בלא חובה, כי אם ע"י התנדבות.

מלה אחרונה על הרוח הרעה בצבא. אני אומר זאת, כי אני רוצה להסתייע במה שנאמר בענין זה למחשבותי הכוללת, שההתנדבות עשויה לפתור את הבעיה הזאת של האשה בשלמותה. אמרו שיש רוח רעה בצבא, ויש מסבירים רבים לעובדה זו. אני לא אכנס למוננט של מסלגתיות בצבא, כי אין לי הוכח-חזק. לכן ואינני יכול לעמוד על הדבר בלי הקירה מדוקדקת. אבל, נדמה לי שהרוח שמציינים אותה כרעה בצבא, נובעת מההבדל בין צבא מתנדבים ובין צבא על-פי חובה חוקית. כל זמן שההגנה היתה מתנדבת כולה, היתה בה רוח טובה. כשמחייבים אדם להיות חייל, הרי הוא עושה זאת ברעה יותר. וזוהי הרוח הרעה שיש המרגישים אותה בצבא. לעומת תקופת ההגנה ותקופת ההתלהבות בראשית המלחמה עם הקמת המדינה, אנשים אינם אוהבים ביותר לעשות דבר שמטילים אותו עליהם, ולו זכינו והיה מספיק צבא-גברים, על-פי התנדבות, הייתי מעדיף שירות כזה, גם לגבי גברים, על חובת שירות צבאי. אילו ידענו שנקבל מספר מספיק של חיילים על-פי התנדבות, הייתי אומר שמוטב לנו לעשות זאת. אבל אם אין תקוה לכך, אין לנו ברירה לגבי הגברים אלא חובת-גיוס. אבל אל ננסה ללמוד מכך, שלשם שוויון מדומה, או למטרה שאפשר להשיגה גם בהתנדבות, צריך לחייב גם את האשה בגיוס חובה.

וכאן רוצה אני לפרש את המאמר הידוע „גדול המצווה ועושה משאינו מצווה ועושה“. מדוע גדול המצווה ועושה? מפני שהמצווה מתעורר בו יצר-ההתנגדות ואין הוא רוצה לעשות את מה שמצווים לו, ואם הוא מתגבר על עצמו, על יצר-ההתנגדות זה, הרי הוא גדול. ואני חושב שאנחנו צריכים ללמוד מזה, מן הרעיון הזה שיש בו ענין רב, ולפי זה להשתדל ככל האפשר לבנות את הצבא שלנו.

לא נכנסתי לברורים צבאיים, אם-כי הייתי נמשך לכך אחרי שעוררו כאן, מצדדים שונים, דברים מעניינים, שנאמרו מפי מומחים שאינני נמנה עמיהם, כגלילי ומרידור, שהם כנראה מומחים בענינים צבאיים. אני אינני מומחה, כי לא הייתי חייל — הייתי רק יושב-ראש ועדת-הבטחון.

את התפקיד ההיסטורי של הצלה והעפלה? וכדאי להזכיר לחברי מפ"ם — כי הם הם שהתנגדו להוצאת הגדודים מן הארץ לחו"ת, למלחמה בהיטלר. אילו היינו שומעים להם — כי אז לא היינו כלל מבצעים את מפעל הצלה והעפלה, שהיילי ארץ-ישראל הער ברית זכו לבצעו.

האם לא קמו בצבא-ההגנה-לישראל, בתקופה זו, עשרות ארגוני התיישבות של חיילים, ממח"ל ומגח"ל? ואני רוצה לשאול: במה הנח"ל פחות חלוצי ופחות מוכן לקרב מיחידות אחרות? למי הפאטנט והזכות המוסרית להגיד: רק אני יודע את הדרך לחינוך החלוצי, ואילו אתם — לא לחלוציות תחנכו את הצבא, אלא לעבודת כפיה. זאת היא הענה גדולה מאד, האם אחרים לא ינקו מאותם המקורות אשר אתם, ישראל גלילי, מנית אותם כאן? הערכים החלוציים אשר אתם התחנכת עליהם יחד אתי — האם לא הם שהביאו אותנו עד הלום? מה נשתנה? מדוע לא יוכלו אחרים לבנות צבא חלוצי, מיישב ולוחם? אולי משום שעדיין לא סיגלו להם את הערך החלוצי החדש של מולדת שניה?

האידיאה החלוצית, הנכונות להגשמה חלוצית, הולכת וכוכשת הוגים רחבים וחדשים בעם, חוויה גדולה היתה לי — ואני בטוח גם לחיילים אחרים — לראות את חסדי חבי"ד מקימים ישוב חקלאי חדש.

אני בטוח כי הכנסת תקבל את החוק הזה, ותתן את מלוא העזרה לממשלה לבצע אותו, על שני חלקיו, כרוחו וכחכנו. לא נעשה פלסטר את החלק הראשון, החלק של האימונים וההכשרה החקלאית, ולא נפגע בחלק השני: הקמת צבא מאומן, מאורגן, בעל-משמעת ובעל-הכרה. יקום לנו צבא חלוצי ומל-יישב, בעל כוח וכושר-לחימה רב ויעיל.

שר-הבטחון ד. בן-גוריון:

כנסת נכבדה, קודם כל עלי להביע הוקרתי לוועדת הכנסת שנענתה לתביעת הממשלה, לדחות את גרירת-הקנין עד שהכנסת תדון ותחליט בשלושה חוקים: 1. חוק שירות הבטחון, 2. חוק הנכים, 3. חוק החינוך.

לא נתקיימו בכנסת ויכוחים רבים שהיו חשובים, רציניים ואחרים כוויכוח זה על חוק הבטחון, ואין פלא, אנו דנים עכשיו בדבר, שבו תלוי לא רק בטחוננו, אלא עצם קיומנו. זה מחייב כל אחד מאתנו לדון על הדבר לגופו, והויכוח בכללו נותן כבוד לכנסת. אפשר להסכים או לא להסכים לכמה מדברי המתווכחים — אך כמעט כל הנוארים מים דיברו מתוך אחריות וחרדה לענין, היו כמוכנן גם יוצאים מן הכלל — ואין להתרעם על כך, היו נואמים אחרים, שלא הסתפקו בדיון על הצעתו או בוויכוח על דברי המציע, אלא ראו צורך גם להוציא משפט על המציע עצמו, המציע קיבל גם דבריהם באהבה.

פתח בוויכוח ממין זה המתווכח הראשון, חבר הכנסת י. ריפטיין, ואחריו החריה החוק י. גלילי, ואי-אפשר כמוכנן לחבר הכנסת י. מריזור שלא ייצא בעקבותיהם. אקדיש לדבריהם הערות אחדות, ואנסה אחר-כך לברר השאלות העקרוניות, שנתעוררו תוך כדי הויכוח.

ריפטיין מצא מקום להתגדר בהערה צדדית שלי על חשיבות האומן הצבאי, כשהזכרתי העובדה הידועה, שאי-מריקה לא שלחה חייליה לקרב עד שהתאמנו כהוגן, הוא נספל לדברים אלה ועל-פי הסכרים פסיכואנאליטיים מע-

האומנם בסכום זה נקנה ידיעת עברית אלפיה עולים חדשים, ניתן להם אפשרות לקרוא ספר, עתון, ניתן להם השכלה ראשונית? אינני מתאר לעצמי, כי יקום לנו צבא יעיל, צבא חלוצי, חייל המכיר את תפקידו — אם לא תהא לו אפשרות של קריאת עתון או ספר. האם רק בהצגות של הציונות, ואיני מזלזל בו חלילה, או בהצגות הקולנוע, נחנך את החיילים בכלל והעולים בפרט?

ועוד הערה אחת, אנו זקוקים לחיילים ולחיילי-אוויר רציני, אבל אנו זקוקים גם להרבה ימאים ואויראים, הימאות ממלאת תפקיד חשוב בהתיישבותנו, וכן גם התעופה. אינני רואה עדיין דרך אחרת להכשרת הימאים והאוויראים מאשר בצבא. לא שמעתי לא מפי שר-הבטחון ולא ממקורות אחרים, שיש לממשלה ולמשרד-הבטחון תכנית רחבה להכשרת ימאים ואויראים.

משום כך צריך משרד-הבטחון לקבל עליו את העול והדאגה לתמיכה בבתי-ספר תיכוניים ומקצועיים, שבהם יוקדש מקום ניכר להכשרת הנער בגיל 15 — לימאות ולאוויר.

ולבסוף הערה אחת כללית, כיצד בונים צבא עברי, כיצד בונים צבא חלוצי? אין לנו ממי ללמוד, אנו אולי הראשונים, המספיק לנו נסיונונו — נסיון של שנה?

רבותי, 40 שנה ומעלה אנו בונים את המפעל התיישבותי שלנו, כמה משברים עברו על קיבוצינו ומושבי-העובדים שלנו, עד שהגענו עד הלום? ישראל גלילי, איש-ההגנה, דיבר כאן על „הרוח הרעה" שהשתררה בצבא-ההגנה-לישראל, האם מותר היה לו לדבר כך על צבא בשנה השניה לקיומו? האם כך היה מדבר על המשברים, על הקשיים הארגוניים, החברתיים והמשקיים שהיו במשקו, במשקי או במשק אחר בשנה השניה לקיומו? אינני מתעלם מן הליקויים הארגוניים והחברתיים הרבים שיש כיום בצבאנו, והחלילה לנו להתעלם מהם או לשטששם, הבזבוז, אי-השמירה על המשק והרכוש הצבאי, וגילויים שליליים אחרים — חייבים לעורר בנו דאגה וחרדה להם, ופעולה נמרצת לביעורם ועקיפתם, אבל אנו כולנו החרדים לצבאנו, היקר לנו והעומד כרגע בראש דאגתנו, האם רשאים אנו ככה להציג כלפי פנים וכלפי חוץ את צבאנו — את הצבא כולו? אני בטוח, שצבאנו יתגבר על המכשולים האלה, ומהר.

השאלה השניה, העקרונית — איך בונים צבא חלוצי, אני מניח, כי מתוך בניה נלמד, מתוך שגיאות ינינו נלמד, בחינת „בדמיון חייה", אני סומך על הרצון הקולקטיבי שישנו בעם, ושישנו בעיקר בתנועה החד-לוצית כולה, אינני חושב שיש ביננו משהו, אשר לו הפאטנט לבנין צבא חלוצי, ישראל גלילי אמר: צבא חלוצי זה, במשטר זה, יהפוך לצבא של כפיה, מדוע זה? האם רק משום שבראשו של צבא זה אינו עומד ישראל גלילי? האם לא היו לנו גילויים חלוציים של הפלמ"ח — בלחימה ובהתיישבות, האם לא היו לנו גילויים חלוציים בתוך הבריגאדה, ובתוך היחידות העבריות בצבא הבריטי? האם מתוך הבריגאדה ומתוך היחידות העבריות לא יצאו אלפי מתיישבים? האם הבריגאדה והיחידות העבריות לא הטילו על עצמן

בשם דיקטטורה קוראים עכשיו בשם דמוקראטיה עממית. כל הכבוד לארצות ההן, שבחרו לעצמן או קיבלו משטר זה. זהו עסקן. אנחנו רוצים בשלום ובידידות עם כל המדינות בעולם בלי שנבדוק בציר ציותיהן, אך אין אנו רוצים משטר של „דמוקראטיה עממית“ בתוכנו, ואין אנו רוצים בצבא „עממי“ כזה.

חבר הכנסת ישראל גלילי השמיע באזנינו הרצאה שלמה על חשיבות העצמאות ויעץ לנו, שלא נבנה צבאנו כסגנין של מעצמה זרה. עד היום היינו רגילים לשמוע חרדה לעצמאותנו מפי חברי הכנסת תופיק טובי וי. מיקוניס, אני מצטער, שגם ישראל גלילי נצטרף למקהלה זו. ואם נראה גם לו הצורך להטיף לנו עצמאות — היה מביא ברכה אילו היה מטיף תורה זו למפלגתם של ארם והזן, אם דעתו אינה כדעת מפלגה זו. כנסת זו אינה זקוקה להטפה ממין זה. והיה טוב, אילו היה גלילי מבהיר, מי היא מעצמה זרה בעיניו. כי אנו איננו רוצים לבנות צבאנו כסגנין של מעצמה זרה, אפילו אם ארם יעיד עליה שהיא לא זרה; ולא ברור אם גלילי חולק על דעת חברו ארם או לא; אם הטפתו לעצמאות אין פירושה הזדהות עם אחד הצדדים היריבים בעולם, ושעבוד צבאנו ל„מולדתו השניה“ של חזן.

מדינת-ישראל אינה רוצה להיות המכריעה בין שני הרים גדולים; העם היהודי בניגוד לתופיק טובי ומיקוניס וגוריהם, רוצה לבנות ולבצר את מולדתו האחת, וממשלת ישראל רוצה, שצבא-הגנה-לישראל ידאג לבטחון ישראל, ואך ורק לבטחון ישראל ולחיוק השלום. הצבא לא יחליט במי להילחם ובמי לא להיילחם. זהו לא עסקו של הצבא. צבאנו אינו צבא סורי (צ חוק ב א ל מ) אצלנו מחליט העם. אנו בונים מדינה דמוקראטית, וצבא דמוקראטי אינו מתערב — בצבא — בהנהלת המדינה. החייל, כלכל אורה אחר, יש דעה משלו, ובבחירות הוא מביע דעתו החפשית. אך רק כלל-הבוחרים ובחציהם הדמוקראטיים קובעים את הקו המדיני — והצבא מוציא לפועל את החלטת נבחריו העם. הצבא במדינתנו, ככלל מדינה דמוקראטית, אינו אלא זרוע-הביצוע של מדיניות העם החפשי והפוסק.

מגלילי, שיש לו לא מעט זכויות בתולדות ההגנה, שמענו פה, שיש בצבא „אותות רעים — והם יכולים להדליח בארות“, חושש אני, שלא דייק בדבריו, והדמעה הוא הפוך: יש בארות דלוחות מחוץ לצבא ויש סימנים רעים שמנסים להזרים „בארות“ אלה לתוך הצבא. המדינה צריכה לעמוד בפרץ ולמנוע הדלחה מסוכנת זו.

כן שמענו מגלילי דברים תמוהים גם בזכות הזאת פצלות, ואני שואל: כמה מפלגות דרושות למדינתנו? באוצרות-הכרית של אמריקה יש כ־150 מיליון נפש, ומספיקות להן שתי מפלגות. באנגליה יש שלוש מפלגות. גות, ואני נוטה להאמין, שגם לנו יספיקו 3-2 מפלגות, ולפועלי א"י — תספיק לפי הכרתי מפלגה אחת בלבד.

גלילי לימד אותנו פרק בסוציאולוגיה והסביר, שהתפצלות והתלכדות איריאולוגית וסוציאליה היא תולדה של ניגודים חברתיים ושל ניגודים מאויים סוציאליים. אני מרשה לעצמי לפקפק בהסברה „מדעית“ זו ביחס להתפצלות הפאטולוגית בקרב פועלי א"י, המקיימים 5-6 מפלגות נפרדות. אני מפקפק אפילו

מיקים גילה, שאין אני מתכוון כלל לאימון צבאי, אלא באתי להכריע במחלוקת של תקיפי עולם: מי סייע ומי לא סייע למלחמה נגד היטלר ומדוע נתאחרה פתיחת „החזית השניה“. לא אוכל להגיד, שהסבר פסיכואנליטי זה של ריפסין הוא ילדותי, — כי הסרת לו שתי תכונות חיוביות שיש לשיחות ילדים: חן ותום, וחובת האימון הצבאי במקומה עומדת, פשוטה כמשמעה, והאחראים לארגון צבא הגנה-לישראל חייבים לדאוג, שהאימון הצבאי ייעשה במ' לואו וביעילות.

חבר הכנסת ריפסין לא מצא בדבריו גם ערובות מס' פיקות וממשיות לחלוציותו של הצבא, ישנה כמוכן אפשרות לריפסין להגיד בכנסת ככל העולה על רוחו, כל זמן שהיו"ר מרשה; אך ברצוני להודיע לריפסין במלים ספורות ופשוטות, שאינני מודה בזכותו לדרוש ממני ערובות לחלוציות, ואין אני מוכן ואיני רואה כל צורך לתת לו ערובות כאלה.

ואם ריפסין התכוון לקיום כוח חלוצי מיוחד בתוך הצבא — הרי עלי להגיד בדברים ברורים ביותר, שכל עוד אני אהיה שליח המדינה לעניני בטחון, לא יהיו שני מינים של צבא, — אחד חלוצי ואחד לא-חלוצי; יהיה רק צבא אחד ואחיד. בצבא אחיד זה תהיה חלוקה מקצועית: חיל יבשה, חיל אוויר, חיל ים, חיל הנדסה וכדומה. תהיה חלוקה טריטוריאלית — צפון, דרום, מערב. תהיה גם חלוקה סידורית טאקטית — חטיבה, גדוד, פלוגה וכו'. אך לא תהיה חלוקה חלוצית ולא-חלוצית, לא תהיה יחידה חלוצית ויחידה לא-חלוצית; כל תלחנו, ואיני יודע אם היא גדולה או קטנה, נשווה לצבאנו אופי חלוצי. לא תהא שום יחידה מיוחדת, שיש לה הפריבילגיה להיות הלוחית, ולא יהיו יחידות אחרות נחותות-דרגה. מהיום הראשון שבו הוחלה מלאכה זו על שכמי, התנגדתי לחלוקה זו, וכל זמן שהאחריות תהיה עלי — אתנגד לה.

הי"ו ריפסין לא יכול לשמוע במנותח-נפש את ביקרתי על ההתפצלות המפלגתית וריב הסיעות המנופח בתוכנו. בביקורת זו ראה הוא לא פחות ולא יותר מאשר סכנה לחינוך הדמוקראטיים. אני מצטער, שעלי לעמוד על דעתי. איני סבור, שהופעת עשרים ואחת רשימות מתחרות בבחירות לכנסת בארץ קטנה כזו, בתוך ישוב כשש או שבע מאות אלף נפש, היא ביטוי של דמוקראטיה ושל בגרות חברתית. כיהודי אני מתבייש בהופעה חולנית זו. אינני מאמין, שלדמוקרטיה פועלית דרושות חמש או שש מפלגות פועלים. איני חושב, שארבע רשימות של ציונים כלליים — וריפסין לקח תחת כנפי הסתור גם את הציונים הכלליים — יש בהן משום ברכה „כללית“.

אנו חיים בדמוקראטיה ממשית, ולא בדמוקראטיה „עממית“, ויש חופש לכל אדם להצטרף לכל מפלגה או להקים מפלגה משלו. אבל אם מנסים להכניס משטר זה לתוך הצבא ולפצל את הצבא לפי רשימות בוחרים או ריב מפלגות, ונעשו נסיונות כאלה — חייבת המדינה להגיד: אספו ידיכם! אם המדינה רוצה לשמור על חירותה ועל קיומה.

חבר-הכנסת ריפסין חלק על דבריי, שבעיית-הבע"ית של צבאנו היא באיכותו העליונה — איכותו המקצועית, הארגונית, החלוצית, המוסרית, האינטלקטואלית. ריפסין שולל זאת. בעיית-הבעיות היא לפי דב"ריו „עממיות“ הצבא.

לא רחוקים הימים, שהמלה „עממי“ או „עממיות“ היתה טרופה ופסולה בעיני ריפסין וחבריו. בינתיים באה אפנה חדשה לעולם, ומה שהיו קוראים לפני

מעולם על ספרים אלה, שגילי מייסד עליהם את ידיעותיהם הצבאיות. גם אני קראתי בחיי קצת ספרות צבאית — ומעולם לא נודמן לי ספר כזה וגם לא שמעתי שמעו. אבל שישאל גלילי לא נקב בשם הספרים, שעליהם נתחנכו לדבריו מעצבי דמות צבאנו. אך מכיון שלא עלה בידי לגלות עקבות הספרים המיס' תוריים של גלילי וגם לא את קוראיהם המיסכנים, פניתי לחיל האוויר לברר, אם יש יסוד לסיפור המעשה על פיסול חקלאים בבחינות פסיכוכונויות. פניתי למפקד חיל האוויר בעצמו. אינני יודע, אם הוא מומחה אוניברסאלי לספרות צבאית כדובר הצבאי של מפ"ם, אך יודע אני, שבחלוציות ובאהבת-האמת שלו אינו נופל מישראל גלילי. שלחתי לו שאלות וקיבלתי עליהן תשובות ברורות, אקריא לפניכם השאלות ותשובות.

השאלה הראשונה: השואלים בחיל האוויר על מקצוע ופוסלים מקצוע החקלאות? התשובה: „במיון המועמדים ללמוד טיסה ישנם ארבעה שלבים: א. בדיקה רפואית (בחיל האוויר אין סומכים על הבדיקה הרפואית הכללית, כי הטיסה דורשת בריאות ממדרגה ראשונה). ב. בדיקה פסיכוכונית. ג. בחינה השכלתית כללית. ד. מיון סופי כהתאם לתוצאות הבדיקות מהמבחנים.

„בהופיע המועמדים לבדיקה הרפואית והפסיכוכונית נית אין הבחונים מתעניינים או שואלים על מוצא חברתי או מקצועי, אלה העוברים את שלושת המבחנים הראשונים בהצלחה (או לפחות לא בכשלון), מופיעים בפני ועדת הבחירה מביניהם את המוכשרים ביותר, אך ורק לפי תוצאות המבחנים וההתרשמות שלהם מהמועמד.”

שאלתי שאלה שניה: היתה מקרה אחד לפחות, שמועמד לחיל האוויר נפסל בגלל היותו חקלאי? התשובה: „לא היה מקרה כזה.”

שאלתי שאלה שלישית: הישנו או היה בחיל האוויר קצין שיש לו דעה, שחקלאים הוא מוגבל ובלתי מתאים לחיל האוויר? התשובה: „עד כמה שידוע לי לא היה בתל-אביב קצין בעל עמדה שהיה לו דעה, שחקלאי מוגבל למפרע ביכולתו.”

הדבר נעשה עוד יותר מזו, כשדנים בנערים בני 18—20, שאך זה יצאו מבית-הספר והגדרתם כ„חק' לאים” היא בעצם יותר הבעת רצון להיות חקלאים מאשר ציון מקצועם בעבר. ייתכן שהיה מי שאמר בהלצה, ש„חקלאים” (וזה במובן האנגלי הוירגוני של המלה פארמר) אינם יכולים להיות טייסים טובים, לי על-כ-לפנים לא ידוע על דעה כזו בחיל האוויר שלנו — להיפך, גם בימי אנשי מח"ל היתה הערצה רבה ליכולתם וכוחם הפיזי של בני ההתנדבות.

היתה בעיה ביחס לרמת השכלתם במקצועות המדויקים: במאתמאטיקה, פסיקה וכו', שהיא בדרך כלל נמוכה מהסטנדרט המקובל בשביל טייסים מלחמתיים, אך הוחלט שלא להקפיד, ולהכניס לימוד נוסף במקצועות הנ"ל בבתי-הספר שלנו.

שאלתי שאלה רביעית: היש ספר, או הידוע לך ספר כזה, המגדיר חקלאים כמובילים או כמטומטמים? התשובה: „לא ידוע לי על שום ספר, הקובע את הסטאנדרט דארטים למועמדים ללימוד טיסה, המגדיר חקלאים כמובילים או מטומטמים או פסולים למפרע.”

בוה, שההתפצלות בקרב הציונים הכלליים והרשימה הירושלמית ורשימה י"ג וכדומה היא פרי ניגודים חברתיים — כאן יש לרשמה מעיבה על אנארכיה ובלמה שבחיי עם גמול-מולדת ונטול-עצמאות במשך מאות בשנים, איני יכול להסביר לעצמי, מה הם עשרים ואחד הניגודים החברתיים הקיימים בתוכנו, שהולידו עשרים ואחת רשימות בבחירות. למה יש באמריקה רק שני ניגודים ובתוכנו עשרים ואחד? (א. ציוני-לינג: באמריקה — אין שום ניגוד!) גם אני יודע ארצה, שאין בהן אף ניגוד אחד ויש להן רק רשימה אחת ויחידה בבחירות...

עלינו לחסום הדרך בצבא לעשרים ואחד הניגודים של גלילי וריפטיק, אם התפצלות וניגודים אלה יחדרו לצבא — לא יהיה לנו לא צבא ולא בטחון.

אם אנו רוצים לסתום את הגולל על בטחון יש-ראל ועל מדינת-ישראל — הפוך את צבא-ההגנה לישראל לזירת-התגוששות בין אידיאולוגיות ומאויים וניגודים חברתיים של 21 גושי הבחירות שלנו. אין זה ענינו של צבא, להכריע בוויכוחים אידיאולוגיים, לצבא בתורת צבא יש יעוד אחד, ואחד בלבד, ויעוד זה הוא אולי הדבר היחיד המאחד כולנו בלי יוצא מן הכלל — וזה, להגן על קיומנו, עצמאותנו ושלומנו. והצבא יבצע יעוד זה אך ורק אם בצבא לא יהיו כל פיצולים וניגודים חברתיים או אידיאולוגיים.

גם הרב הצבאי גיל שמע על רוח רעה בצבא. הוא יודע גם מה שדובר בכינוס הקצינים, שכל המפקדים הם חברי מפלגתו של שר-הבטחון. חוששני, שלא שמע את האמת. נכון הדבר, שבכינוס זה נשאלתי על-ידי קצין גבוה, לא מחברי המפלגה שלי, אם יש מניינים מפלגתיים בצבא? סיפרתי לו, שטענה זו שמעתי לפני כמה שבועות מחבר אחד ציבילי — אף הוא לא חבר המפלגה שלי, ובדקתי הדבר וקיבלתי רשימה של המפקדים הגבוהים בחיל היבשה (הקצין שהציג לי השאלה היה מחיל היבשה) ומצאתי, שלמעלה מ-50% מהמפקדים, החל ממפקדי גדוד ומעלה, הם חברי אותה המפלגה של הקצין שהציג לי השאלה, פחות מהשליש הם בלתי-מפלגתיים, פחות מהחלק השביעי הם חברי המפלגה של שר-הבטחון, ואמנם ייתכן לטעון, ששר-הבטחון צריך להסתלק בגלל זה (א. ציוני-לינג: על-כ-לפנים יש מי שחושב ככה), מותר בלי ספק לחשוב ככה — אך מספקני, אם לשם כך מותר להפיץ שמועות לא נכונות.

וכאחד הגילויים של הרוח הרעה בצבא, שמענו מפי גלילי מעשה נורא, מעין פילגש בגבעה, שקרה בחיל האוויר.

„היה זמן — סיפר גלילי — ובחיל האוויר היו נערכות בחינות פסיכוכונויות; בחרו משלנו שנשאל מה מקצועו והיה משיב שהוא חקלאי — היה נפסל. הסיבה היא, שישנם ספרים בהם כתוב, שהחקלאות היא שם נרדף לבערות, להגבלה שכלית ולקוצר השגה. ולא נתקררה דעתו של גלילי בחיל האוויר בלבד, אלא שפך ועמו ולענו על כל מדריכי צבא-ההגנה-לישראל, וסיים את דבריו בסטוק פאתטי: „ומהספרים הללו כנראה לומדים המעצבים את דמות צבא-ההגנה לישראל.”

במקרה או שלא במקרה אני מכיר רבים מאלה המעצבים דמותו של צבאנו ואף אחד מהם לא שמע

לענין שבו אנו דנים, כי אילו היה הירדן הגבול — כפי שרוצה מרידור — הרי גם אז היו הבריטים נמצאים במרחק רגעים אחדים מהגבול, בעבר-הירדן. ואינו מאזין, ש"המחסום הטבעי" המדומה היה חוסך לנו משהו בתקציב הבטחון, אם החזקנו כוחות צבאיים, שעלו לנו בהוצאות לא קטנות, אין זאת מפני צורת הגבולות, — אלא מפני המצב הפוליטי. כל זמן שלא נחתמו הסכמי שביתת-הנשק עם שכנות, היינו חייבים להיות נכונים לכל, ואם הדבר עלה לנו בכסף — היה הדבר כדאי לפי מיטב הכרתי, מלחמה אינה מטרה לעצמה אלא אמצעי בלבד. ואם השגנו בהסכמת שביתת-הנשק הרחבת הגבולות וחיווק הגבולות — אם כי בלא קרבות — השגנו זאת אך ורק בזכות קיומו של צבא-ההגנה לישראל, יודע אני, שבמשך חדשים היתה בצבא הריגשה לא טובה, הרגשה של חוסר מעש, בטלה, ובאותו הזמן לא יכולנו להסביר הכל, אפילו לא לצבא עצמו, אך אני רוצה לציין, שתיקון הגבולות וחיווקם בנגב, במרכז, במסדרון ירושלים, בקו מסילת הברזל, בוואדי ערא, בגליל — לא היו נעשים בלי הצבא, הצבא מילא שליחותו בעצם היותו — והשליחות היתה חשובה ורבה.

ועכשיו לשאלות העקרוניות, שנתעוררו בוויכוח. אעמד בעיקר על שתיים: הכשרה חקלאית וגיוס-חובה של נשים.

השתוממתי לשמוע, שההתנגדות לחובת הכשרה חקלאית באה דוקא מאיש פתח-תקוה, מחבר הכנסת י. ספיר, גם בדברי מתווכחים אחרים ראיתי, שלא עמדו על משמעותו המלאה של סעיף זה בחוק שירות הבטחון, ואנסה להבהיר הדבר במיטב יכולתי.

אצלנו מערבים שני מושגים שונים, ומזהים בטעות צבא עם בטחון, ואני שיש קשר בין צבא ובין בטחון, וכל זמן שיש סכנת מלחמה בעולם, מצריך הבטחון קיומו של צבא, אך צבא אינו ממצה צרכי הבטחון, ובעיית הבטחון היא מקיפה ומעמיקה יותר מבעיית הצבא.

בעיית הבטחון שונה כמעט בכל עם, ולא הרי הבטחון באמריקה כבטחון במדינות אירופה, וכמעט בכל מדינה יש בעיה מיוחדת, אך בעיית בטחוננו היא לגמרי יחידה במינה, ואין לה אחות באומות.

יש עם אחד באירופה, שבעיית בטחוננו היא מה"פאסטיות ביותר — זהו העם הצרפתי, שבמשך שבעים השנים האחרונות ראה שלוש פעמים, כיצד פלשה גרמניה לארצו ועשתה בה שמות, אך בעיית הבטחון בצרפת אינה חמורה באותה המידה כפי שהיא פה. גרמניה התנקשה לא פעם בגבולות צרפת, ניסתה וגם הצליחה לקרוע ממנה חבלים שונים, ובמלחמת העולם האחרונה גם שיעכדה אותה כולה, בעיית הבטחון שלנו — היא לא רק בעיה של גבולות, שלמות המדינה, עצמאותה, בבטחון כרוכה שאלת קיומנו, השאלה: אם נהיה או לא נהיה. אילו חלילה היתה מלחמה זו נגמרת אחת נגמרה, לא רק שהיינו מפסידים את עצמאותנו ומדינתנו — אלא היינו נעקרים ונשדדים, ומאחר שבעיית הבטחון היא לגבינו בעיית הקיום עצמו — עלינו לראות הדברים כהויתם, בשר"שם, בלא כל חציצה וצעיף.

בטחוננו אנו נשען לא על ביצורים, לא על נשק

שאלתי שאלה המישית: היש יסוד אמיתי או מדויק מה למעשה של ישראל גלילי בכנסת? התשובה: "אין כל יסוד אמיתי או מדומה למעשה של גלילי" (י. גלילי: אני אפרט את האנשים) הכה עד הסוף. התשובה: לפי דברי אחד הטייסים נאמר פעם לגלילי, שבקבוצה שעמדה למבחן נפסלו גם "חקלאים", וזה נכון, אך בין זה ובין האשמתו גדול המרחק, והנה המספרים: עד היום עמדו למבחן כ-270 מועמדים לטייסים לחיל האוויר, מהם נכשלו לפני קבלתם לקורס ולאחר התחלת אימוניהם — 119, כמעט החצי, בין הנכשלים היו 6 יוצאי ההתיישבות, שמהם נכשלו רק 2 בבחינות לפני קבלתם, וארבעה לאור אי-הצלחתם תוך כדי אימונם. מתוך 270 המועמדים היו 18 יוצאי ההתיישבות העובדת, שמהם נכשלו כולו, כלומר, מתוך יוצאי ההתיישבות העובדת נכשל החלק השלישי, ומכל האחרים נכשל כמעט החצי.

ועל יסוד הלצה מפי אחד מעובדי חיל האוויר, בלא בדיקת עובדות, בלא ידיעת הענין, מוציא איש כישראל גלילי, שיש לו זכויות בהגנה, ומקובל בתוך ממלכתו כאיש הבקי בעניני צבא — משפט לא רק על חיל האוויר, כי אם על כל האחרים לצבא-ההגנה לישראל, ונותן ציונים למעצבים את דמות צבאנו, כאילו הם עוברים השכלתם מספרים נפסדים ומפי אידיוטים שלא היו ולא נבראו.

ומלוא אחדות לביקרתו האישית של חבר הכנסת מרידור, הוא קבל על החטא הקדמון של שר-הבטחון, על שעוכב את התקפת צבאנו ב-19 ליוני, התפלאיתי לשמוע שאיש כמרידור סבור, שב-19 ליוני חסאתי את חטאי הראשון (צחוק באולם). ועוד קובל מרידור בסאקאזם מר על "הכוננות המזוהרת" לפני 15 במאי, בענין זה קצת קשה לי להתווכח עם מרידור מטעם פשוט, כי הידיעה והחוש הדיבור בנידון זה לא נתחלקו במידה שווה ביני ובין חבר הכנסת הנכבד. מר מרידור מדבר על דברים ואינו יודע אותם, ואני יודע דברים ואיני רשאי עדיין לדבר עליהם.

אומר רק זאת: אין זה לגמרי מדויק להגיד, שהתקפה הצבאית נסתיימה ב-19 ליוני, בוצעו עוד שלוש תקפות אחרי 19 ביולי, והיו להן תוצאות היסטוריות מכריעות. נתקיימה התקפה, לא בלי אחריותו של שר-הבטחון, ב-15 לאוקטובר, התקפה שניה ב-29 לאוקטובר, ושלישית ב-23 לדצמבר. ואלה שינו פני הארץ וגורלה.

ואשר לכוננות לפני 15 במאי — העובדה שאינה ידועה למרידור (וגם לא לרבים אחרים) אינה מוכיחה שלא נעשתה, והאנשים שיש להם חלק בעבודה זו — ורבים מהם לא שמעתם עד עכשיו אפילו את שמם — העם היהודי חייב להם לא מעט, אך הם מוותרים ברוצח על הפרסום ועל הכבוד, כי יש להם נימוקים מספיקים לשמור על הצנעה; פעלם זה שרם; והם מניחים בנפש הפצה לאחרים לפרסם זכויות ולהתהדר במעשי גבורה.

חבר הכנסת מרידור קבל על גבולות לא טבעיים, ואילו היינו נשענים, לדבריו, "על מחסום טבעי, על נהר הירדן" — היינו חוסכים 70% מתקציב הבטחון. אני מפקפק בגבולות טבעיים, ולא הייתי מיעץ למישהו לסמוך עליהם. הטענה, שצבא בריטי ייתכן שיימצא בטול-כרם או בחברון, היא טענה, אבל אינה שייכת

אילו היה לנו הרבה זמן — אין כל יסוד להיבהל. סוף סוף כולם בני ישראל ובמשך הזמן יכירו איש את רעהו, ילמדו, הם או ילידיהם, הלשון העברית, יתערו במולדת עם ותקשרו זה לזה וכולם יחד בארץ, ויהיו לעם אחד לא רק להלכה אלא גם למעשה. אך מי יודע, כמה זמן ניתן לנו ומתי ניקרא לעמוד במבחן?

ושנת ההכשרה החקלאית מכוונת בשורה הראשונה — לבנין העם, לגיבוש אבקהאדם, המתקבץ מכל קצות העולם, להטיבה לאומית אחת, לליכוד קרעי הגולה ופיזור השבטים בחישיק-לשון, תרבות, עבודה, משק, ידיעת הארץ, אהבת מולדת, הכרה הדדית, ידיעת עברנו וחזון עתידנו; בית-הספר לא יעשה זאת — כי רבים באים ארצה לאחר גיל בית-הספר, וגם חוק חינוך-חובה לא יעמוד להם, כי הם למעלה מגיל 13-14; ועולים אלה באים ישר ליפו, ללוד, לרמלה או לסלמה. במשך הזמן יתערו גם במקומות אלה, הם או בנייהם, ויושרשו במולדת. בינתיים נשאר העולה אבר מזודלל, מזונח, מתנכר ומנוכר. ובסחוננו מחייב, שניקה עולים בגיל של 18-25, שעודם מסוגלים לקבל השפעה, ונקנה לו במהירות הלשון, אם אינו יודע עברית, ונחיל לו וגם לבן-הארץ שאינו יודע את הארץ — את ידיעת הארץ, וכנגדם אותו למסגרת לאומית, כסביבה מחנכת, ונלמד אותו עבודת האדמה, פעם בגליל, פעם בשומרון, פעם בדרום, כי אינו מוכרח להימנע צא תשעה חודשים במקום אחד, נחוק את בריאותו, ונגרילו לסדר, למשמעת, לחיים משותפים, לאחריות הדדית, לחב-רות יהודית, וכך נבנה עם מאוחד בלשוננו, בזכרתו, בעוז רוחו, דבק בארצו ובעצמאותו.

לא נפחדתי מדברי גלילי, שהצבא טבוע בטבע של קארייריזם, בטלה, התהדרות, נחשלות וכיוצא בזה. הוא בוודאי לא יחס כל המידות המגוננות האלה להגנה ולפלמ"ח, וההגנה והפלמ"ח היו "טבועים בטבע של צבא". אני יודע מסגרות אחרות, ציביליות בהחלט, שאפשר למנות בהן כל המידות הטובות שמגנה גלילי בצבא. לא המס' גרת קובעת — אלא החוכן, אנחנו נמלא מסגרת-צבאנו בתכנים חלוציים בוני-עם, ואין משען אחר לבטחוננו מלבד העם, ועלינו לעצב דמותו של העם. ולכך מכוונת ההכשרה החקלאית. ויהי אחת אינה זמן רב ביותר, ושלוש או חמש שנים יספיקו לנו במובן עניונו יותר. אלא שאין זה בגדר האפשרות. אך אני מאמין, שגם בשנה אחת אפשר לעשות גדולות — סוף סוף בחורינו ובהור' רותינו הם יהודים, ואם נשקיע בהם שנה אחת של עבודה מוחנכת, משקית, תרבותית, צבאית וחקלאית, ונעשה המלאכה בנאמנות, באהבה, בלב שלם ובלב אחד בלי ניגונים אינדיאליזמים וחברתיים, אלא בשלמות ובאחדות חלוצית — נשנה פני הדור הצעיר ונקים מסד בריא ובן-קיימא לאומה המתחדשת במדינת-ישראל.

הכשרה זו דרושה לא רק לעולים. גם בכני הארץ תמצאו כל הניגודים והמרחקים המצויים בגולה. בשכונות העוני, בפרברים העזובים, ובכמה מקומות אחרים תמצאו כל התופעות, המציינות ריכוז עולים חדשים. וגם הנער, שכבר זכה להתחנך בארץ וספג כמה מהערכים החלוציים, זקוק לפגישת-אחים עם העולים ועם בני שכונת העוני, לא רק באשר יש לו מה לתת להם, אלא גם באשר יש לו מה ללמוד מהם. והכשרה חקלאית במסגרת צבאית, ז"א במסגרת של שירות-חובה לאומי, המיוסדת על סדר, משמעת, אהדה ושיוון, תקרב לבבות, תעמיק הבנה הדדית ותגביר הקשרים עם הארץ ועם הכלל הלאומי. הכשרה זו תבטיח הגוף, תחשל הנפש, תיישר עקמומיות,

ולא על צבא, אלא על דבר אחד בלבד — על העם כולו, על כשרו ונאמנו, הכולל, המאוחד, העליון. אם העם בשלמותו ובמלוא כולו לא יידע לעמוד במבחן — לא יועיל לו שום מבצר, שום כלי-זרע, שום צבא. ומכיון שהכל תלוי בעם גופו ובעם כולו — חייבים אנו לשאול עצמנו שאלה, ששום עם אחר אינו שואל: האם אנו עם? ובלי לחשוש שיאמרו לי, שאין לי אמונה בעם ואין לי אידיאולוגיה ציונית, אני עונה: עדיין אין אנו עם. ואין אני מתכוון לתפיסה אידיאולוגית ולמושגים סוציאולוגיים. אני מתכוון לקיבוץ מלוכד ומעורה במולדתו, בתרבותו, באחדותו, המסוגל לעמוד על נפשו עד אישו האחרון ועד טיפת דמו האחרונה, פשוטם כמשמעם. אני בטוח, שבמשך הזמן נוהיה עם כזה, נתערה, נתלכד, נתאחד, נצורף בכור המולדת והלשון והמשק ובהרגשת עצמותנו ושלף מותנו, ונוהיה עם לא פחות מכל עם אחר בעולם. אלא שתהליך היסטורי זה, המתחיל בתוכנו, הוא פרוצס ממושך, ואין אנו יכולים לסמוך על הפרוצס ההיסטורי, כי אין יודע מתי תיפתח הרעה ומתי נעמוד בכפי מבחן-עליון.

היינו מעטים ועדיין אנו מעטים, אך מאז ערב המל-חמה גדלנו בחמישים אחוז בערך. אלא שגם גידול מועט זה הוא מדומה מכמה בחינות. איני מדבר כרגע על הדבר מבחינת קליטת העליה, אלא מבחינת הבטחון. ומבחינה זו נתבונן כמה שנעשה בארץ. באים יהודים מכל הארצות — ואין להם שפה משותפת. אין כוונת לעבודה שאינם יודעים עברית. אלא פשוטו כמשמעו, אין הם יכולים לדבר איש עם אהיו. כשנפגשים ביפו עשרה יהודים, הרי אין איש מאתנו, אפילו לא משה שרת, יכול לומר עם כל אחד, ואין אף שפה אחת מובנת לכולם. אין עם כזה בעולם. היעמדו אנשים בלי לשון כללית במבחן חמור? ועם זה זר לארץ, והפעם הכוונה לא רק לעולים החדשים, אלא גם לעולים הישנים, וגם לרבים מילידי הארץ. אין עכשיו שם פופולארי והביב יותר מנגב. אבל כמה תושבים יודעים את הנגב? ואנחנו אולי נצטרך ליהרג על הנגב. רבים סבורים בוודאי, שהנגב הוא מין גן-עדן זב חלב ודבש. וכשיישלחו שמה בפעם הראשונה להגן עליו וימצאו, שזה ישימון תלאובות וצחיח סלע, יאמרו: הכדאי לנו ליהרג בגלל זה? וכמה יודעים את הגליל? את ים המלח? כל יהודי יודע את ארץ-ישראל שלימעה, אך לאשרנו הגדול אנו חיים עכשיו בארץ-ישראל שלימעה, ועל ארץ זו נצטרך להלחם. כמה מהתושבים מכירים ארץ זו, מעורים בה וקשורים אליה — כמו שהיא?

לרגל מלאכתנו אני חייב לדעת מה שנעשה בצבא. בצבא יש יוצאי 55 ארצות. ואין לכם מושג כמה גדולים המרחקים והנכר שבין יוצאי הארצות השונות, נומן האחרון נתפרסם לגנאי ובלא יסוד דבר המארוקאנים. כל המידות המגוננות תולים ביוצאי מארוקו — כי אחדים בתוכם חטאו ועל כל העדה יצא הקצף. אך כדאי שתדעו, כיצד המארוקאנים רואים אותנו, את כולנו, כל אלה שאינם יוצאי צפון אפריקה, ושבהיהם אנו מכונים בשם פולנים. וכיצד "פולנים" אלה נראים בעיני יוצאי-מארוקו: מתנכ' רים, עושקי-זכויות, מדכאים, שחצנים, מתרברבים, משוללי רגש יהודי וכיוצא בזה. וביקרתם על ה"פולנים" צודקת לא פחות מאשר ביקרתנו אנו על המארוקאנים. אין רק המארוקאנים רואים את כל האחרים כחטיבה "פולנית" אחת — אנחנו יודעים את ההבדלים שבין גנאי ובין מח'ל, ובין ילידי הארץ, ובין יוצאי ארצות שונות שבתוך אנשי גח'ל ובתוך אנשי מח'ל עצמם.

ישיבה ע"ו, י"א אלול תש"ט (5 ספטמבר 1949)
— חוק שירות הבטחון (ב"גוריון) —

טגיה דפנסטיכית, אלא נעבור להתקפה על האויב — ועד כמה שאפשר בשטחי האויב, אני מקווה, שאנו לא נתקוף אף פעם את שכנינו. אך אם הם יתקפו אוזנו כפי שעשו הפעם — נעביר המלחמה לשערי ארצם, ואת המלאכה הזאת לא יעשו ישרובימגן. ועלינו לש" כוח את הרומאנטיקה של ההגנה — דרכי ההגנה לא יסכנו בעתיד. את המלחמה נעשה לא במיליציה מק"ר מית — אלא בצבא המהיר-תנועה ורב כוח-אש המפעיל בממדים גדולים היילות שונים ביבשה, באוויר, ואם יהיה צורך — גם בים; במבצעים משולבים תוך תכנון ופיקוד אחיד. נזכור באהבה וביקר את מפעלי ההגנה בעבר — אך בעתיד נפעל בדרכים אחרות, ההולמות את הצרכים והתנאים החדשים.

בעיות הבטחון נוקבות עד התהום. ולא נפתור אותן בתשובות קלות, מה שאובות מעברנו או שאולות מעמים אחרים, לא יספיק בעבר ומה שמספיק לאחרים — לא יספיק לנו, כי בעיית בטחוננו היא יהודה במינה. כל מה שיש ללמוד מאחרים ומעברנו — נלמד, אך לא נעמוד במבחן אלא אך ורק אם נראה מצבנו וצרכינו בייחודם ההיסטורי והגיאוגרפי, ונבנה שיטת בטחון הולמת יחוד זה. לשם כך עלינו לדאוג לא רק לבנין הצבא — אלא גם לבנין העם והארץ. הצרכים שלושים ואין להפריד בין הדברים.

ועכשיו לשאלת האשה במערכת הבטחון. חוששני שבשאלה זו אהיה איש ריב ומדון לכל הסיעות בבית זה. ואחלוק גם על שומרי המסורת וגם על דוגלני הקידמה שבתוכנו.

כשדנים על מקומה של האשה, יש לזכור שני דברים — ושניהם יחד.

הדבר הראשון — הייעוד המיוחד של האשה, ייעוד האמהות. אין בחיים ייעוד גדול מזה. הצינונות חניכה אותנו להחשיב "אילן" ו"עו"; בנטיעת כל עץ ראינו — בצדק — לא רק מפעל של בנין אלא של תקומה. והתנועה נטעה בלבנו אהבה לשחיל, לעץ, לנטיעה. וכך גם קידשו בצדק את ה"עו" — ולא רק עו, אלא כל בעל חי הדרוש לבנין המשק והארץ. וגם כשלמדנו מלאכת הרובה, בימי "השומר", לפני ולאחריה, לא היה זה מתוך זלזול לאילן — אלא מתוך שמירה והגנה עליו. ועלינו מעכשיו לא להפיח חית, אלא להגביר החשבת העץ. עלינו להרבות עצים בארץ, על כל צדי דרכים, על כל צלע הר, על כל חול שומם, על כל אדמת טרשים. העצים יבנו אדמת המולדת, יפרו עפרה וישוו לה הוד ויפעה.

אלא ששום עץ ושום בעל חי לא ידמה לתינוק. אין יצור חשוכו, עץ ונעלה כילוד אדם. הוא נזר הבריאה, הוא נצח האנושיות, הוא עתיד האומה, והטבע גור שרק האשה יכולה ללדת ילד. זוהי סגולת האם, ברכתה ויקרה. לכל אחד מאתנו היתה אם — וכל איש יודע שלא היתה נפש יקרה, אהובה ונאמנה בחייו כמו האם. עלינו לתת כבוד ויקר לאימהות, ולהעמיד האשה בתנאים הנוחים והרצויים ביותר כשעליה להיות לאם. עלינו להפחית במידת יכלתנו צער גידול בנים וכאבי אימהות. לא רק הבן חייב בכבוד האם — אלא המדינה כולה, החברה כולה, חייבת בכבוד האימהות ובזכות האם. היש בחיים דבר נאצל וקדוש כאימהות? ואין לעשות שום דבר העלול לפגוע באימהות, ויש לעשות הכל. המסייע לאימהות ומקיל עליה.

אלא שיש לזכור גם דבר שני: האשה אינה אשה

תהרוס מחיצות, תעקור ניגודים מדומים, תגדל נוער חלוצי לוחם. אם נזכה ונצליח — זה יהיה בית-היצר לעם חלוצי לוחם.

והתכלית השניה של הכשרת חובה לכל נער ונערה בישראל — היא בנין הארץ, בנין הגשמות. לא אעמוד עכשיו על בעיות בנין הארץ מבחינה משקית-התיישבותית וחברתית-מדינית. על כך נצטרך לדון בהזדמנות מת-אימה — כי זוהי אחת משלוש-ארבע השאלות המרכזיות של מדינת-ישראל; הפעם אני מצטמצם במסגרת בעיות הבטחון. לא ייכון בטחוננו אם לא נאכלס כל חלקי הארץ ולא נפתח ונתיישב כל האדמות השוממות.

מאז קמה המדינה יסדנו 130 ישובים חדשים. לעומת העבר אין זה מעט. במשך שבעים שנה, מיסוד פתח-תקוה ועד הקמת המדינה, יסדנו כשלוש מאות ועשרים ישובים. זאת אומרת שבמשך חמישה עשר חודש של קיום המדינה הקימונו מספר נקודות כפי שהקימונו במשך 28 שנה לפני קום המדינה. ואין זה הישג קטן ודל-יערך, אך אין העבר יכול עוד לשמש לנו קנה-המידה. כתשעים אחוז של שטחי מדינתנו אינם מיושבים, ויש סכנה רבה לבטחוננו אם כל הישובים והעולים החדשים יתרכזו על חוף הים, ובעיקר בשני כרכים: תל-אביב והיפה. מדינתנו לא יהא לה קיום אם נהפוך אותה לקרת-חדשה ישראלית. עלינו להפנות חלק גדול של העליה ושל הדור הצעיר הגדל בארץ — להתיישבות חקלאית במזרח של מדינתנו, בצפון, במרכז ובדרום. עלינו להגיע לא-כלום מאוזן של ישובנו בכל חלקי הארץ, ולהקים רשת ישרובימגן על הגבולות. לאורך הירדן, לאורך הערבה, במסדרון ירושלים, בשפלה, מאשתאול וצרעה ועד בית-גוברין ולכיש, בערבות הדרום והנגב, ושורה של כפרי דייגים לאורך חוף ים-התיכון ומפרץ אילת.

אין המדינה יכולה לנזור על אורחיה דוקא התיישבות חקלאית, אך עליה להכשיר את הנוער, כל הנוער, מבני הארץ ומהעולים, להתיישבות חלוצית על הקרקע, על המדינה לעודד ולטפח התנועה החלוצית למילוי תפקידה בהתיישבות ובכיבוש הים והאוויר; וזכות הכשרה חקלאית לכל נער ונערה ביש-ראל תשמש מנוף אדיר-אננים להסתערות חלוצית בהתיישבות. ההתיישבות כעליה היא תנאי מוקדם לבטחון. אין מן הצורך להדגיש שוב התפקיד החיוני שמילאו המשקים במלחמת היריבות: משקי עמק הירדן, גוש-עציון, משקי הנגב, משקי הררי ירושלים. לבטחוננו בעתיד יידרשו משקים יתיר — ובשטחים חדשים.

ובסיום פרשה זו אני רוצה להדגיש נקודה נר-ספת: כשם שבטחוננו לא ייכון בלי ישרובימגן בכל פינות מדינתנו — כך אין להישען בבטחוננו רק על ישובים. גם במלחמת היריבות לא היינו עומדים בלי צבא. וכל גבורת המשקים לא היתה עומדת להם, לולא היו כוחות-צבא ניידים ביבשה ובאוויר (ובמידה ידועה גם בים). שתקפו את האויב באשר הוא שם, מחצו אותו והרפו אותו מעבר לגבולות מדינתנו, ישובי מגן הם להגנה סטטאטית מקומית. הגנה זו הספיקה לנו בעבר, כשעמדתנו נגד כנופיות. ובארץ היה שלטון זה. בעתיד לא ינעו לדרכי הגנה אלה. אם יתקפו אותנו ושוב יכפו עלינו מלחמה, לא ננקוט באסטר-

מגבירים? הנשלול מהאשה הזכות והאפשרות לעבוד בבית-חרושת, במשרד ובמשק חקלאי?

צדק הרב כהנא בתביעתו מאלה שאינם שומרים את דיני השולחן-ערוך, שלא יסתייעו בו לחיוב או לשלילה. לכולנו יש חלק ונחלה ביהדות ובתורת ישראל. ואנו גאים על התיאור שניתן בתנ"ך לאשת-חיל אשר „דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה, היתה כאניות סוחר, ממרחק תביא לחמה, — זממה שדה ותקחהו, מפרי כפיה נטעה כרם, חגרה בעוז מתניה ותאמץ זרועותיה, — עוז והדר לבושה, — פיה פתחה בחכמה, — ולחם עצלות לא זאכל”. שנת האימונים וההכשרה תהנך נש-חיל כאלה בישראל.

תורת ישראל היתה תמיד תורת-חיים, ובדבר יש בו פיקוח נפש אין מתחשבים אפילו עם קדושת השבת.

אין פיקוח נפש גדול מצרכי הבטחון. הבטחון מחייב שהאשה תתאמן בשימוש בנשק, כשם שהוא מחייב שתקבל הכשרה חקלאית, בלי שיתוף האשה לא נבנה, לא נפרית השממה ולא נקיים הבטחון.

המלחמה שאנו מתכוונים לקראתה היא מלחמת מצוה כפי הגדרתו של הרמב"ם, כלומר מלחמה לעזור לישראל מיד צוררים שתוקפים אותו. במלחמת-מצוה קובע הרמב"ם, שאין המלך, כלומר השלטון הריבוני, צריך ליתול רשות מבית-דין אלא „יוצא בכל עת וכופה העם לצאת ופורץ לעשות לו דרך, אינו מעקם הדרכים מפני כרמו של זה או מפני שדהו של זה — אלא הולך בשווה ועושה מלחמתו, ועושה מלחמה בכל יום ויום, ואפילו בשבת”. וגם על הפיטורין שהתורה פטרה את האיש שבנה בית חדש ולא חינכו או אשר נטע כרם ולא חיללו, או אשר ארש אשה ולא לקחה — אומר הרמב"ם, שאלה נאמרו רק על מלחמת רשות, שקוראים בימינו מלחמה אגרסיבית להרחיב הגבולות, ואילו במלחמת-מצוה, כלומר במלחמת התגוננות, „הכל יוצאין, ואפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה”, כמו שעשה המלך אסא בשעתו.

חבר הכנסת שאג טען, שדברי הגמרא והרמב"ם ש„הכל יוצאין, ואפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה” חלים על זמן מלחמה, ולא על הכשרה בימי שלום. אולם מימי אסא המלך, או מימי של רב יהודה ורב, שבשמש הובאו בתלמוד הדברים היפים האלה, ואף מזמנו של הרמב"ם, שפסק הלכה כדברי רב — חלו שינויים בהנהלת המלחמות. בימים ההם היתה המלחמה דבר פרימיטיבי ולא דרשה הכנות מרובות ואימון מוקדם — אם כי גם אז ניצחו אותנו הרומאים מפני שפיתחו את המדע הצבאי המערך הצבאי יותר מכל העמים שבהם נלחמו. אך המלחמה בימינו היא לכל הדעות מלאכה מורכבת ומסובכת, הדרושת הכנות מרובות ואימון רב, ואי-אפשר לגייס סתם אנשים עם פרץ המלחמה, אלא חובה לאמן אותם תחילה, ואם „הכל יוצאין” למלחמת מצוה — יש להכשיר כולם בעוד מועד, ובכלל זה גם הנשים.

אילו היה מצבנו ב-15 במאי כפי שסבור מרידור, בלא כל התכוננות מוקדמת, כי אז היינו אבודים, לא-ש רנו טעה מרידור בדיעותיו ההיסטוריות, ונעשו הכנות זמן רב לפני הפלישה, והכנות אלו הן שעמדו לנו בבוא המבחן.

בלבד היא גם אישיות, בדיוק כמו הגבר, ולאישיות זו מגיעות כל הזכויות וכל החובות המגיעות לאישיות של הגבר — מלבד אלה המתייחסות לאימהות, מעבר לאימהות — דין האשה כדין אדם, ואין לגרוע ממעמד, מזדה, מזכויותיה, מחובותיה כמלוא הנמצא. האישיות היא מטרה לעצמה, ולא רק אמצעי לדבר אחר, ולא-ישיות יש זכויות וחובות, ואין הבדל בנידון זה בין איש ואשה.

בבית הזה יש חברים שיש להם השקפה אחרת. יש להם זכות לדעה שלהם, אך מובטחני, שרוב הישוב, שרוב העם, מקבלים את העקרון היסודי, שהאשה דינה כגבר בכל מה שנוגע לאישיות האנושית, וש-מעמד האשה לא יכול להיות ירוד וגרוע ממעמד הגבר בשום דבר שבעולם. אין האשה פסולה לשום שירות, אין היא משוללת שום זכות, ואין היא מטרה משום חובה אלא אם כן הדבר פוגע באימהותה.

האשה היתה שותפת שוות זכויות וחובות בתנועה הציונית ובישוב, בכל מפעלי הישוב, גם בבנין וגם בהגנה, גם בייסוד המדינה וגם בהקמת צבא-ההגנה לישראל, ועשתה חלקה במלחמת שחרורנו.

הטענות שנשמעו פה נגד שיתוף האשה במערכת הבטחון — שמענו לפני שלשים שנה מפי המזרחי, כשבאנו לקבוע זכות האשה בבחירות לאספת הנבחרים. גם אז טענו בשם המסורת כביכול, ועכשיו יושבים אנשי המזרחי ואגודת-ישראל יחד עם נשים בכנסת וגם בממשלה. ואין הם יכולים לדרוש מהציבור דבר בלתי-אפשרי: שיפלה בין מעמד האשה ומעמד הגבר, ולא יכיר בשוויון זכויותיהם וחובותיהם של שני המינים.

אך גם הטענות שנשמעו כאן בשם הקידמה, כביכול, המתעלמות מתפקיד ומחשיבות האימהות — החשיבות האנושית והלאומית — אין לקבל. אין להטיל על האשה תפקידים שאינם מתיישבים עם האימהות. תפקיד האימהות אינו דבר שיש להתבייש בו — אלא להיפך. לא רק החברות שלנו — כולנו חייבים להרים קרן האם בישראל, אבל הרמת קרן האימהות אינה אומרת הפליה נגד האשה; כל הפליה בזכויות ובחובות מתנגדת להכרה המוסרית של רובו המכריע של ציבורנו — ואין לקבלה.

חברינו מהחזית הדתית אינם יכולים לבוא אלינו בשם העבר בתביעה, לגרוע את תפקידה של האשה במערכת הבטחון, בבנין העם והארץ. לא נבנה את עתידנו במתכונת עברנו בגולה, גם לא במתכונת עברנו לפני אלפי שנים, עתינו לא ייתכן בלי שהאשה תמלא בו תפקיד אחראי ואקטיבי בכל שטחי חיינו. שמחתי לשמוע את הדברים האמתיים של חברי-הכנסת אונא, על התנועה החלוצית של המזרחי. הוא הכריז בגאון מוצדק, ש„התנועה החלוצית הדתית חוללה מהפכה במעמדה של האשה בחברה הדתית המסורתית — בלי שנפגעה על-ידי-כך המוסריות היהודית המ-סורתית”. והוא גאה בצדק על חברותיו בקיבוצי הפועל-המזרחי, שעמדו „בכל הנוסיות: במשק וב-מלחמה”, ובאומץ לב מוסרי קבע, ש„יש צורך לתת אימון בנשק לבנות”.

היאמר עכשיו מי שהוא שנלמד עברית רק את מחצית העם — הגברים בלבד, מפני שכתוב אי-שם שאין ללמד בת תורה? הנקים התיישבות מורכבת רק

ודאי, כשהרב י. מ. לוי וחבריו היו בפולין לא היו צריכים לדאוג לסדרי בטחון, או שהיה נראה להם שאינם צריכים לדאוג לכך. הבטחון היה ענינה של המדינה הפולנית. עכשיו אנו חיים, לאשרנו, במדינת הנראנו, והמכשלה הזאת — וזוהי מכשלה חמורה מאין כמוה — מוטלת עלינו, עלינו בלבד, ועל כולנו, ועלינו ללמד הנוער שלנו לבנות נקודות חדשות — ולהגן עליהן. ובשתי השלכות גם יחד צריכות להשתתף הבהירות שכס אחד עם הבהורים.

מהו מקור התנגדותה של החזית הדתית? לא נימוקי דת, אלא נימוקי מוסר, נדייק ונאמר — נימוקי צניעות. איני יודע מדוע סבור הרב י. מ. לוי, שעל דברים אלה אין לדבר ולדון בפומבי? בשאלות מוסריות אין תהום בינינו. ייתכן שבכמה דברים לא עקרוניים שונים מושגינו על צניעות ממושגים, אך ביסודו של דבר אין הבדל בינינו. אם הרב כהנא, שכולנו יודעים לכבד אותו, ושאינו נופל בחלוציותו מהחלוצים שלנו, אמר שהוא רשאי וחייב לדאוג לאמו, לאחותו, לבתו — הרי כל אחד מאתנו יכול לומר זאת. גם לי הייתה אם, גם לי יש אחות, ויש לי בנות וגם נכדה. יש לנו קיבוצים — ויש קיבוצים לפועל המזרחי ופועלי אגודת ישראל. ואני שואל: בקיבוצים הדתיים שלכם חיים ועובדים יחד בהורים ובחורות — היש פריצות בתוככם? ומהו הפחד שנשלח נערות להכשרה לקיבוץ סירת צבי או "חפץ חיים"? מדוע יבולע לצניעותן? אין כל יסוד לחשש זה. כן אינני מבין, מדוע אין אנו חייבים לדאוג לצניעותם של הגברים? סוף סוף אין אשה יכולה לחטוא בלי גבר. ואם קיבוצי החלוצים הדתיים נאמנים על צניעות הגברים, מדוע לא ייאמנו מבחינת הצניעות גם הבהירות? כלום אין בחורות עובדות ביפו ובת"א? מסופקני אם התנאים המוסריים בתל-אביב עולים על אלה שבקיבוצים, בין דתיים ובין לא דתיים. ואינני מתכוון הפעם לנספאציות חדשות לבקרים, שעתוננו מזכים אותנו על מעשי אונס — אלא לחיי יום-יום. דוקא מרכזי ההכשרה, שהיו מומים במשטר מיוחד, יהיו בטוחים ורכה כנא — המבינת הצניעות מאשר כל שכונה עירונית או מושבה שבה חיות בחורות ישראל.

בחורות דתיות יישלחו למרכזי הכשרה דתיים, כי המדינה תדאג לא רק לכשרות ולשבת, אלא גם לאטמוספירה דתית בשביל הנוער הדתי. כוונתנו לתת גם לנוער הדתי הכשרה חקלאית, חינוך עברי ממלכתי ואימון צבאי ראשוני, ולא להעביר אותו על דתו. הנוער הדתי ימצא בתוך אקלים דתי בכל תקופת ההכשרה, והאווירה במקומות אלה תהיה מוסרית מכל הבחינות יותר מאשר בכל מקום אחר שהוא. נדמה לי, שהפועל המזרחי ופועלי אגודת ישראל רשאים להתגאות בחברים כאנוג וכרב כנא — החיים בתוך קיבוץ צים. רמתם היהודית, אפילו זו המסורתית, לא פחתה בקיבוץ, אלא עלתה; בעלות המתח החלוצי, הקיבוצי, מתעלה האדם מכל הבחינות, ומה הפחד משליחת נערות להכשרה בקיבוצים אלה?

הכשרה זו — היא צו לאומי, צו הבטחון, צו של פיקוח נפש. כשתקיים הנבואה, "ולא ישא גוי אל גוי חרב" לא תתאמן האשה בנשק, אך גם הגבר לא ילמד או מלחמה.

בהתנגדות זו יש אהבה נוקשה, שאין לה כל הצדקה בצרכי חיינו ובנסיבות חיינו. הסכנות שאתם חוששים להן

בנפש חמקה יש מניחים לחברי הכנסת בחזית הדתית לקבוע מה יש ומה אין בשולחן-ערוך, אולם מהו פיקוח נפש בימינו — זאת נקבע כולנו, כי זאת יודע כל אחד מאתנו: זוהי שאלה של עובדה ולא של דין, וכל אחד מאתנו מוסמך לקביעת עובדות-חיים, ואם יש להתגונן — יש להתכונן, ומן ההכרח לשתף את האשה בתכונה.

אומרים לנו, שאין מגייסים נשים לצבא בשום אומה שבעולם בימי שלום. גם אנו איננו מתכוונים לגייס נשים ליחידות-קרב — אסכי איש לא יוכל להבטיח, שאם חלילה נותקם ונצטרך לעמוד על נפשנו, לא נצטרך לגייס איש ואשה. מנער ועד זקן, אך החוק שלפנינו דן על ימי שלום — והאימון שאנו רואים צורך לתת לאשה, הוא אימון צבאי ראשוני והכשרה חקלאית; האשה לא תהיה חייבת בשירות השנה השניה, שהיא כולה צבאית, אלא אם תתנדב לכך — ורצוי שתתנדב למקצועות מיוחדים: שירות רפואי, קשר, ראייה, טלפון, נהגות, עבודה משרתית וכדומה.

שנת ההכשרה הראשונה מכוונת לעצב עם מאוחד קשור לארצה, מוכשר להתיישבות ולהתגוננות מקומית. מכל אלה אסור להוציא את האשה.

ויש שואלים: למה תאומן האשה בשימוש בנשק, אם לא תישלח ליחידות-קרב?

יש לזכור, שהמלחמות בימינו אינם עוד מה שהיו בימי הביניים ואפילו בזמן החדש עד המאה העשרים, כשהמלחמות התנהלו רק בין הצבאות. בימינו מתנהלות המלחמות בין עמים, ואין מבחינים בין חייל ובין אזרח. בהתקפת האוויר על תל-אביב ב-15 למאי ובכל התקפות אוויר שלאחר-מכן פגעו לא רק בהיילים, אלא גם באזרחים. המלחמה בימינו היא טוטאלית, וכל ישוב בלי יוצא מן הכלל עלול להיפגע בה. הגברים יימצאו ביחידות קרב, וכפי שאני מקווה לא יישבו בבתיהם ובשוביהם — אלא ייצאו בצבאנו לפעולות אופנסיות, מיידין את האויב בצר-יהוא. ואין להניח שהאויב יטמון יין בצלחת; הוא יתקוף את ישובינו. הנניח את הישוב בסירת-צבי על נשו — בלי ידיעה וכושר להשתמש ברובה, במכוונת ירייה, בגשק אנטי-אווירי ואנטי-טאנקי? היבחיין האויב בין גבר לאשה בהתקמתו על הנקודה? כל אשה ההולכת להתיישב — הייבת לדעת לאחוז בכל סוגי הנשק הדרושים להגנת המקום; וזו היא תלמד המלאכה בשעה שהנקודה תי תקף והמלחמה תהיה נטושה, אלא עליה להתאמן בעוד זמן; ואסור לשלוח מתיישבות לנקודת-ספר — וכל נקודה בארץ היא בבחינת נקודת-ספר. — בלי שתדע שימוש יעיל בכל סוגי נשק מגן, הכולל גם נשק אנטי-אווירי ונשק אנטי-טאנקי.

אני תמים דעה בהחלט עם אלה שציינו חשיבות הילודה, אך דוקא משום כך יש הכרח בהכשרת נשים — כי לא תהיה ילודה אם ההתיישבות החדשה תיבנה על גברים בלבד. ואם אנו רוצים, שהבחורות שלנו בהתיישבות יתחננו ויילדו ילדים — עלינו לאפשר להן להגן על עצמן ועל התינוקות שלהן. אנו רוצים: שהתינוקות יחיו והאמהות יגיבו עליהם — ואנו צריכים לבנות ארץ ולהקים התיישבות בתי-נאים, שבהם צריכה האשה לדעת להתגונן. זוהי המציאות שלנו — ואנו נקבל באהבה את גירותיה.

— הסכנה לצניעות — הן מדומות, הסכנות שאנחנו חוש' שים להן — התקפת אויבים — הן לצער כולנו ממשיות. ועלינו לתת נשק בידי המתיישבות שלנו.

הרב כהנא אמר, שיש פסוק מפורש „לא יהיה כלי גבר על אשה“. הפסוק לא התכוון בכך לרובה ולמכונת ירייה. ויש לסמוך על פירוש רש"י, רש"י אומר על פסוק זה: „לא אסרה תורה אלא לבוש המביא לידי תועבה“. נותנים לנערה מכונת כתיבה — ועושים זאת כמדומני גם במשרד-הדתות וגם במשרד-הסעד של הרב י. מ. לוינ. מדוע אין לתת לנערה מכונת-ירייה? אף אחת משתי המכו' נות האלה אינה מביאה לידי תועבה, יש לנו עדות וראיה מטירת-צבי וגוש-עציון — יש לנו עדותה של אונא, הגאה על חברותיה שעמדו בכבוד וגם במלחמה. כולנו גאים עליהן, ואנו רוצים להכשיר כל בת בישראל, כדי שנתגאה בה כולנו: גם כשהיא עובדת וגם כשהיא מת' גוננת.

שואלים אותי: מדוע יש לפטור מחובה זו אשה נשואה? איני יודע אם אפשר יהיה לפטור אשה נשואה, אם הלילה תפרוך מלחמה. אך בימי שלום יש לשהר לדעתי כל אשה נשואה, משני טעמים. הטעם האחד הוא — אנושי; אם נערה בת 18 מתחזנת, יש לתת לה שנה לשמוח עם בעלה. רק פעם אחת בחיים יש לבחורה שנה ראשונה לחתונתה, ורק פעם בחייה היא בת שמונה עשרה. הטעם השני הוא ציבורי — אין להפריע לאשה נישאת מהיות לאם. מישוה טען, שגם הבעל נמצא בצבא — לאו דוקא; בת 18 אינה מוכרחה להינשא דוקא לבחור בן 18. בעלה יכול להיות בן 22 ויותר, שכבר מזמן מילא חובותו לצבא.

אין בתקופת שלום דוחק בכוח אדם למען הצבא, ואין כל הצדקה להפר חיי-הנשואין של אשה צעירה ואין למנוע ממנה להיות לאם, אם רצונה בכך. וייתכן שגם בחור צעיר שישא אשה — כדאי יהיה לדחות לשנה את שירותו בצבא, כדי שישמח עם אשתו, אך בחור אינו צריך ללדת, ושירותו בצבא לא תמנע ממנו האפשרות להיות לאב.

הרב י. מ. לוינ הרים את הוויכוח לרמה גבוהה, לויי' כוח על דמותו ומהותו הרוחנית של עם ישראל. הוא אמר, שוויכוח זה על דמות עם ישראל, שנתעורר במאתיים השנים האחרונות, לא פסק גם עם הקמת המדינה. הצדק אתו — ואין הרבה בעיות נכבדות ונוקבות כבעיית דמות האומה. אין אנו בונים סתם ארץ ולא מהושים סתם אומה. קשה להניח, שעמנו היה מתקיים בכל התלאות האיומות שעברו עליו במשך אלפי שנים, לולא ראה לעצמו ייעוד גדול ולולא שמר בהתמדה קנאות על ייחודו. אני גם מוכן לקבל את תשובתו של הרב לוינ לבעיית הדמות: „להיות גוי קדוש“ — אם כי הגדרתי שלי „גוי קדוש“ תהיה בודאי שונה מזו של הרב לוינ. בעיני גוי קדוש הוא עם, שחסי מיוסדים על צדק חברתי ואחווה אנושית. הלל הזקן העמיד תורתנו על כלל אחד גדול: „ואהבת לרעך כמוך“. ובאותה הפרשה שנאמר בה „לא יהיה כלי גבר על אשה“ תמצאו כלל גדול שני בתורה „הקם תקים עמו“. זהו צו עליון על עזרה הדדית. אני מאמין, שעלינו לעצב דמות אומה, המ' גשימה שני הכללים האלה: „ואהבת לרעך כמוך“, ו„הקם תקים עמו“. עם שמקיים שני הצווים האלה — הוא עם קדוש. בעם קדוש לא תיגרע זכותה של האשה — לא כאם ולא כאורח שווה-זכויות וחובות במדינה.

ועליכם לקבל שיתוף האשה בבנין והבהנה לא כגזירת רוב, אלא כגזירת החיים וקדושת החיים. גזירה ממין זה מקבלים באהבה.

ולכסוף מלים אחדות על הצבא. שקלתי למטרפסי מאח החברים גלילי וריפטין על שהעזתי להגיד בפתיחתי לביי רור, שהצבא יהיה גורם מחנך ומלמד באומה, וייהפך לבית יוצר של נוער חלוצי לוחם. „הצבאות — לימד אותנו י. גלילי — שימשו בעולם קן לנחשלות, לנתינות מדוכאת, לשמרנות מקודשת ולאויב האיום ביותר של העמים“. אני מרשה לעצמי לפקפק באמיתות הכללותיו של גלילי. אני יודע בהיסטוריה צבאות משחררים, גואלים, מקדמים, מה' פכנים, שהיו מעוד-מבטחים לחירות עמם; ואני יודע מסג' רות לא-צבאיות ששימשו קן לקארייריזם, לבטלה, לניצול, להתהדרות. צבאנו יכול ומוכרח להיות גורם מחנך וחלוצי, ובנו תלוי הכרע הצבא יעצב דמות אומה שלא תבייש ההיסטוריה היהודית.

יש לנו הרבה דברים יקרים בארץ: יש לנו ארץ יפה, יש תכלת, אוויר מרפא, משקים ומוסדות. אך כל אלה לא ישוו לנכס היקר ביותר שבו נתברכנו — לנוער היהודי. נוער זה — הוא עתיד האומה.

איני מאמין, שנוער זה חלקו מובחר, מיוחס, חלוצי, וחלקו גרוע, נחות דרגה, וקלוקל. איני מאמין, שיוצאי ארץ זו הם טובים, ויוצאי ארץ אחרת רעים. איני מאמין שבני חוג זה מעולים, ובני חוג שאני פסולים. אני כופר כפירה גמורה בכל ההבחנות הללו. חייתי עם הנוער הזה לפני יותר מארבעים שנה, ואני חי אתו עכשיו. ראיתי אותו בראשית ימי בארץ — כדי להרגיע את מרידור וחכירו אומר לו, שווה היה לא בסגירה, אלא בפתח-תקוה. איני מתבייש גם בסגירה. כשאנשי „החרות“ מרביקים בי שם הגנאי סגירה — איני נפגע, כשם שלא נפגעתו כשאנשי מפ"ם הרביקו בי שם הגנאי בילטמור. אך הזכות הגדולה של סגירה מגיעה לא לי — אלא לאיש אחד שאני שמח לראותו יושב באולם זה. גם הוא אינו סבור, שבסגירה התחילה ההיסטוריה, אך הוא עשה בסגירה מעשה היסטורי גדול — הקים „השומר“ ויצר הכוח המוויין הראשון בעם ישראל בדורנו. אמנם זו היתה התחלה מצערה, אך כך התחילו אצלנו כל הדברים הגדולים: ראשיתם היתה מצערה. והנוער היהודי לא הכיב — ומידיו בא לנו כל החיל שעשינו בעבודה, בהתיישבות, בהגנה; ראיתי הנוער היהודי בשנת-הפסגה בתולדותינו, בשנת 1948, ושוב לא הכיב. הם שינו בעיני רוחם פני ההיס' טוריה היהודית ופני הארץ הזאת; ועשו זאת לא רק בני הארץ, אלא גם אנשי גח"ל ומח"ל. — יוצאי חמישים וחמש ארצות הגולה במוצא ובמקור, בצפון ובדרום, בתחמשת חלקי תבל. ככולם נתגלתה גבורה עילאית, גבורה המונית, גבורה של רבבות, ולא של יחיד סגולה בלבד, וזה לא היה מקרה, זה היה לא רק תופעה זמנית. כאן יש תורשה אמננה של עם ריב-טל וגבורה, שאולי לא היה כמותו בהיסטוריה האנושית, עם שנתנסה בשיורים, שלא נתנסה בהם שום עם אחר, ועמד בהם — באשר פעמה בלבו אמונה עמוקה ביעודו הגדול ובחזון תקומתו. אנתנו קצרנו השנה ברית-נצחון, מה שאבותינו זרעו בדמעה ובדם במשך אלפי שנים.

ואני מאמין, שאם נגייס הנוער שלנו לאימונים ול- עבודה חקלאית, ונטפל בו באהבה ובאמונה, ונשלח הנערים והנערות מבני הארץ ומשב"ה-גולה למשקים ול- שדה ולמחנות אימונים ונתחך אותם לעבודה, לסדר, לנקיון, לעבירות, למשמעת, לידיעת הארץ, לאהבת המולדת, לעזר רוח, לכושר קרבי, לנאמנות חברית, לאחווה לוחמת, לעזרה הדדית, להתיישבות לאומית, לבנין שממה, לכיבוש איתני הטבע בים וכוויר, ונקרא לזה צבא-הגנה-לישראל, יהיה

הצבא הזה לבית היוצר של אומה חלוצית, לוחמת ויוצרת, זקופת-גו, עטורת-גבורה ואמונת-חזון. יש גם לעמים מתוקנים אזורים צבאות שאין להתבייש בהם. אינני יודע כל סיבה, מדוע לא יהיה צבאנו מן הטובים שבכל הצבאות, אם לא הטוב שבהם. אם נרצה — לא יבצר מאתנו הדבר, ונקים צבא שיהיה לגאון ולתפארת, למעור-מבטחים למדינת-ישראל המחודשת.

בזאת סיימתי את דברי בפרק זה. בוויכוח נתעוררו כמה שאלות טכניות. לא אעמוד עליהן עכשיו. אם יהיה צורך, אעיר הערותי כשישוב החוק מועדתי-הבטחון. אני שמח לציין, שבוועדה זו — דנים על החוק לגופו, דיון עניני, ועושים זאת כל חברי הוועדה, בלא הכולל מפלגה.

ובסיום דברי עוד הערה אחת : חוק זה אינו ממצה כל הבעיה. הממשלה תכניס במשך הזמנים חוקים משלימים — על שיפוט, נוהג, משטר וכיו' ; התקנות שייעשו לפי חוק זה על-ידי שר-הבטחון — יוגשו לוועדתי-הבטחון וגם לכנסת. חברי-הוועדה וחברי-הכנסת יוכלו לעיין בהם, ואם ימצאו בהם דברים הטעונים תיקון — יעירו הערותיהם, או גם יהליטו על שינויים, הוספות ותיקונים. הצבא נבנה בתקופה לא יציבה ובארץ של עליה, ודרושה גמישות רבה

היו"ר י. שפרינצק :

סיימנו את הדיון בחוק שירות הבטחון, והחוק עובר לוועדה לעניני חוץ ובטחון. אני מקווה שהוועדה תסיים את עבודתה ותחזיר את החוק למליאה עוד לפני הפגרה.

עכשיו נפסיק את הישיבה ואחרי ההפסקה יובא לפנינו חוק-הנכים.

הישיבה נפסקה בשעה 19.45

הישיבה נתחדשה בשעה 21.00

ג. חוק הנכים, תש"ט—1949 *

השירות בצבא-הגנה-לישראל. חלקם כבר נשתחררו מהצבא. מספרם קרוב לאלף איש, וחלקם עודם נמצאים בצבא. בין אלה האחרונים יש חולים קשים, הדורשים טיפול רפואי מעולה, והם מקבלים ויקבלו הטיפול הדרוש בבתי-החולים של הצבא. ויורשה לי להגיד בהזדמנות זו, שזכינו לשירות רפואי ממדרגה רא-שונה, גם מבחינה מקצועית ומומחית, וגם מבחינת נאמנות ומסירות אישית של עובדי השירות. ענו לקריאתנו רופאים יהודים מומחים מחו"ל, ביחוד מנחיים, מדרום אפריקה ומארצות אחרות. שיחד עם טובי הרופאים בארץ נתנו את שירותם באמונה ובאהבה ללוחמינו. ולא רק הרופאים הראשיים, אלא כל עובדי השירות : אחיות, רופאים, עובדים ממינים שונים — הצטיינו במסירותם ובעבודתם המעולה והנאמנה. השירות הרפואי היה אולי השירות למופת במדינתנו, והוקרתי והוקרת הממשלה נתונה לכל העובדים, לא אקרא בשמות — כי אין אני יכול לפרט את כל השמות, וזו תהיה הפליה לא צודקת, אם אזכיר אחדים ולא אזכיר חברים, אם כי אלה שעמדו בראש וארגנו השירות ונשאו באחריותו ראויים להוקרה מיוחדת.

חוק זה אינו דן בטיפול הרפואי המגיע לנכים, אך עלי להדגיש, שהממשלה וביחוד משרד-הבטחון רואים חובה לעצמם, לתת את כל הטיפול הרפואי הרצוי והאפשרי לכל נפגעי המלחמה, בין אלה ששוחררו ובין אלה שעודם בצבא, בין אלה שנפגעו עקב המלחמה ובין אלה שכבר היו חולים לפני היכנסם לצבא.

חולי הרוח וחולי שחפת, רובם הגדול אם לא כולם, היו נגועים במחלה עוד לפני הצטרפם לצבא, והם ימשיכו לקבל טיפולם הרפואי בבתי-החולים שהיו עד עכשיו בידי הצבא ועוברים עכשיו למשרד-הבריאות של הממשלה. הטיפול לא יגרע ולא ישתנה על-ידי-כך.

היו"ר י. שפרינצק :

אני מחוש את הישיבה.

יועני שהברי הכנסת עוד לא נחו אחרי סיום הפרשה הקודמת, אולם עלינו לשוב לעבודה. רשות-הדיבור לראש-הממשלה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון :

כנסת נכבדה. מלחמת החירות של צבא-הגנה-לישראל לא היתה כולה זרועה נחת, נצחונות וכיבושים. היה גם צד שני למטבע. שולם מחיר יקר. אינני אומר „שילמנו“, כי אין לי ולכל אלה המסובים בבית זה הזכות להשתמש בגוף ראשון כשמדברים על „המחיר“. שולם מחיר יקר : נולדו מאות אלפים מתפארת הנוער שלנו. כדאי שכל אחד יקרא את המכתבים, שנתפרו סמו מעזבון החללים, כגון המכתבים של בנו של מלך, או בנו של שלמה לביא ואחרים — ויהיה לו מושג מיקר הנוער שנלחם ונפל במלחמה זו.

אך החללים הם רק חלק מהאבדות. רבים נשארו לשמחתנו בחיים, ואך גם הם שילמו מחיר יקר — אבר מן החי, והערב אני מגיש לכם בשם הממשלה חוק על החוב, נכון יותר — על חלק מהחוב, שאנו חייבים לאלה, שבנופם עזרו לשחרור האומה והמולדת ; חוק על תגמול ושיקום לנכי-המלחמה. גם חוק זה אינו ממצה את כל החובות המוטלים עלינו. אין חוק זה דן בסידורים המוטלים עלינו כלפי משפחות החללים — על כך תוגש הצעת-חוק נפרדת. כן אין חוק זה דן בנכים, שנפגעו עוד לפני היכנסם לצבא-הגנה-לישראל, ומספרם לא קטן. ואם כי לא המלחמה גרמה למחלה, למום או לפגיעה בגופם או בבריאותם של אלה — חובה מוטלת עלינו כלפיהם, וגם בנידון זה תוכנס הצעת-חוק נפרדת. חוק זה דן בצורך הדחוף ביותר — הנכים שנפגעו בתקופת השירות ועקב

בעד אשתו, 2 לירות בעד כל ילד — אך המאכסיומו של התגמול המיוחד, — שלא כתגמול היסודי, — אינו יכול לעלות על 20 ל"י לחודש.

תגמולים אלה הם גבוהים יותר מאלה שבאנגליה ובאמריקה, חוץ מהתגמולים שהקצינים מקבלים באמריקה. אלה עולים על התגמולים שלנו. אנו איננו מבי חיים במתן התגמול, אך תמיד בין לפחות לקצין, כל נכה-מלחמה מקבל אצלנו תגמול שווה.

התגמול אינו פוטר את המדינה מהדאגה לשיקום הנכה. אנו נעזר לנכים, כמו להייליים משוחררים אחרים, ללמוד מקצוע, להמשיך בלימודים, להסתדר בעבודה, בהתיישבות או בעסק אחר. אם הנכה יסדר וישתכר למעלה מ-60% מהתגמול היסודי, ינכו לו עד הצי הכנסתו התגמול, אך תמיד יקבל לפחות תגמול מול שלו. אם הנכה ישתכר יותר מפשישניים מהתגמול, יקבע רק רבע התגמול. אך ישתכר כמה שישתכר — יקבל בכל התנאים לפחות רבע מהתגמול, כי צרכיו נככה יעלו על של הייל משוחרר בריא.

החוק מטיל על שר-הבטחון לקבוע תקנות בדבר שיקום החיילים: בהקניית מקצוע, בהבטחת אחוז מסויים של עבודה לנכים במפעלים ובמשרדים, ובדרכים אחרות. התקנות שייקבעו בענין זה, יוגשו לידעת הכנסת — ואם הכנסת תראה צורך לשנותן או לתקנן, תהיה בידיה כוונת הסמכות המלאה לעשות ככה.

אני מציע להעביר את הצעת-החוק לוועדת-העבודה, שתגיש את מסקנותיה חזרה לכנסת בהקדם האפשרי.

היו"ר י. שפרינצק:

שמענו את דברי הפתיחה לחוק, וחיילים אנו לרוב ולקבל את החוק עוד לפני הפגרה. חובתנו הלאומית היא, לא לדחות את הענין ולא להשהות את קבלת החוק הזה. עלינו להביא בחשבון, שעלינו לסיים השבוע את ישיבות הכנסת. הכל מעוניינים בכך, ויש לחסוך זמן. החוק הנדון אינו נושא לחילוקי-דעות אידיאולוגיים ולניגודי-עמדות פרינציפיוניים. אין איש בכנסת החולק על עצם חובת האומה והמדינה לקיים את אלה, שבזכותם זכינו להגיע למה שהגענו. החוק הזה נקרא תגמולים ושיקום — שיקום כוחו של האדם ותגמול האומה. אין כאן מקום לחילוקי-דעות, אלא רק לחיכונים תכליתיים: שאלת הדרגה, הסוג, הצורה. ההגיון מחייב, שהפעם יהיה זה יוצא מן הכלל, ולא נערוץ ויכות מוקדם, כי-אם נעביר את החוק לוועדה, שנתפל בדבר מחר. אם חסכמו לכך — יהיה זה גילוי של רצון טוב בסיכום עבודתנו.

ג. ניר-רפאלקס (מפ"ם):

רצוני לומר שהשאלה אם לקיים דיון כללי או לא אינה תלויה בהצבעה. זוהי קריאה ראשונה, ולפי החוק שלנו, אם מישו מתנגד — יש לקיים דיון כללי. אני התנדתי, ואי-אפשר לדחות את הדיון עלי-ידי הצבעה. חוץ מהתיקונים, ישנה שאלה פרינציפיונית אשר רצוני לדבר עליה.

היו"ר י. שפרינצק:

אני מניח שיש צדק בדברי חבר הכנסת ניר, האומר שאם אין הסכם כללי מוחלט — הרי בהתאם לחוקה שלנו,

המקרים הקשים הנמצאים בבית-החולים המרכזי של הצבא — יישארו בו עד שיבריא.

בין נכה-מלחמה יש סוגים שונים. ישנם מקרים קלים, כגון קטעת אצבעות או אצבע אחת, שאינם מאבדים כושר העבודה, ויש מקרים קשים וגם חמורים. המומחים קבעו אהווים לדרגות השונות של הפגיעה, וחילקו את הנכים לארבעה סוגים: (1) עד 10%, (2) עד 50%, (3) עד 100%, (4) למעלה מ-100%. גודל התגמול, שהחוק הזה מעניק לנכה, תלוי בגודל אחוז הנכות.

תשלום התגמולים אינו גורע מזכותם של הנכים לשיקום, זכות זו קיימת לכל חייל משוחרר, בריא או נכה, אם ע"י הקניית מקצוע, או המשכת הלימודים, ואם ע"י התיישבות, ע"י סידור עבודה קבועה או סידור בעסק ומסחר. התגמול המגיע לנכה הוא נוסף לשיקום הכללי.

הנכים שלמטה מ-10% אינם מקבלים כל תגמול לפי חוק זה. הנכים עד 50% מקבלים תגמול חד פעמי, 5 ל"י בעד כל אחוז, ז.א. 250 ל"י בעד 50%, מאתים ל"י בעד 40% וכדומה. מ-50% ומעלה הם מקבלים תגמול תמידי לכל חייהם. הנכים במאה אחוז ומעלה מקבלים תגמול נוסף לכל ימי חייהם, כי הם זקוקים לטיפול מיוחד ולעזר נוסף.

אגף השיקום של משרד-הבטחון דואג לשיכון החיילים המשוחררים, ובשורה הראשונה לשיכון הנכים. ביחס לנכים נקבעה עדיפות בשיכון, וכל חבר-הים המתפנים וליווי הצבא מוקדשים בשורה הראשונה לשיכון חיילים נכים. אני מוכרח להגיד בצער ובכבדות-פנים, שכמה דירות שנתפנו עלי-ידי הצבא ונועדו לשיכון הנכים — פלשו לתוכן משפחות חיילים בריאים, שבמקרה נודע להם על פינוי הדירות, הועדו מדנו בפני הכרה להוציא משפחות אלה בכוח. הכרח לא נעים, אך עלי להודיע, שאם זה יימשך, לא נירתע מהשתמש בכוח ונוציא הפולשים כדי שנוכל למסור הדירות לנכים.

לא אכנס עכשיו בפרטי החוק, ואסתפק במסירת תמציתו העיקרית: זכויות הנכה וזכויות בני משפחתו. התגמולים לסוגים השונים והמנגנון שיבצע חוק זה. אתחיל מהסוף.

ייקבע חוק תגמולים עלי-ידי שר-הבטחון למטרה זו. הוא יקבע גודל התשלומים לנכים, אך לא הוא יהיה הפוסק האחרון. אם נכה ימצא, שהקצין גרע מהזכות המגיעה לו — והמדובר הוא לא על זכות שיכון ושיקום, אלא הזכות המיוחדת של תגמולים, — יוכל לערער בפני ועדה מיוחדת, ועדת ערעורים. ועדה זו תמונה לא על ידי שר-הבטחון, אלא על ידי שר-המשטר, ובראשה יעמוד שופט, ואחד מחבריה יהיה רופא.

נכה מעשרים עד חמישים אחוז יקבל תגמול חד פעמי, חמש ל"י בעד כל אחוז, מ-50 עד 100% הוא מקבל תשלום יסודי של 12 ל"י לחודש, שתי לירות לחודש בעד אשתו, שתי לירות בעד כל ילד, בלי כל הגבלה של מספר הילדים. על חשבון התגמול היסודי הוא מקבל תוספת יוקר, כמו כל שאר עובדי הממשלה.

נכה למעלה מ-100% מקבל נוסף על התגמול היסודי גם תגמול מיוחד — 10 לירות לחודש, 2 לירות

ישיבה ע"ו, י"א אלול תש"ט (5 ספטמבר 1949)
— חוק הנכים (לוביאניקר, שפרינצק, גיר, לנקין) —

על הטיפול בכל הנכים הנמצאים במדינה — גם זוהי בעיה, אולם אין היא נוגעת לענין זה. בקשר לחוק הזה יש לעמוד על בעיות האשפוז, הריפוי ועל הכללה במסגרת החוק של כל נכי מלחמת העולם השנייה — אלה שהיו חיילים בצבאות הברית ואלה שהיו פארוסיאנים. ברור שדבר זה יכול לבוא לוועדה, אולם הכנסת צריכה לדעת על קיום בעיה כזאת.

א. לנקין (תנועת החרות):

כנסת נכבדה, הייתי מצטרף ברצון להחלטה להעביר את הדיון בשאלת חוקי נכי המלחמה ישר לוועדה. חוק זה הוא מאורע גדול והיוכי, והכנסת המלא את חובתה האנושית האלמנטרית כלפי גבורי האומה אם תעניק להם את הפיצויים המגיעים להם. זכותם לקבל זאת, והובטחו לתת להם. מי שראה בנו עיניו את סכנת החיים, מי שנתנסה בכך, מי שעמד בפני מלאך המוות שהניף הרבו על-מנת להכריחו — יודע יפה, שנכה מלחמה אשר עבר את כל אלה אין זו הבלה גופנית בלבד, אלא גם חוויה נפשית עמוקה, ועזוץ גדול מאד, המערער לחמיר את שלוותו ומגוחחו הנפשית. ומשום כך נכיה מלחמה, ובעיקר החיילים נכיה מלחמה שלנו, אשר בגופו וחיותו ממש יצרו מחיצה בין מלאך המוות ובין העם כולו, בגופו — חיהם הגנו על העם, שרו עם מלאך המוות ויכלו לו — להם מגיע הדבר הזה, ועלינו לתת להם בכל לבנו.

אין ויכוח, ואולי גם לא יהיה ויכוח רב על פרטי החוק הזה; אולם ישנה שאלה אחת, שהיא בעיני עקרונית, ועליה לא אוכל לעבור בשתיקה: אני מפנה את תשומת-לב הבית לסעיף ראשון של החוק, המדבר על פירושים. בסעיף הזה ניתנת הסמכות לשר הבטחון לפרש ולקבוע מי ייחשב כאיש אשר עבר את השירות הצבאי, גם כאשר נדונו החוקים הקודמים מסוג זה — חוק החיילים המשוחררים, החורה לעבודה ויור, עמדה השא"ל הזאת, וגם אז הערנו את תשומת-לב הבית על-כך שניתנת כאן אפשרות להפלות בין חייל לחייל, בין לוחם ללוחם, בין נכה לנכה. אינני רוצה להטיל מראש ויכוח שגם החוק הזה ינוצל בצורה זו, אבל רצוני לטאול את שרי הבטחון, אם הוא מוכן, כמלוא הכרת אחריותו, ליטול על עצמו אחריות את האחריות הזו — לקבוע למי ממחר סרי הרגלים והיודים, סומי העינים ומשותקיה הגוף מגיעים פיצויים ולמי לא; לקבוע מי רשאי ליהנות מטיפול וריפוי, ומי אינו רשאי; לקבוע מי מהאנשים האלה נחשב לנכה מלחמה בעלי-זכויות (ונכה מלחמה הוא מיוחס במדינה שלנו) ומי אינו בעל-זכויות כאלה.

שאלה זו מנקרת בחלל המציאות שלנו, והיא אינה קלוטה מן האוויר. אנוחנו עברנו מציאות מסוימת שאיש לא יודע אותה. משום זה אני מעורר את תשומת-לב הבית הזה לנקווה העיקרית בעיני, אינני יכול לתאר לעצמי ששרי הבטחון יעמיד בשורה ארוכה את כל נכיה מלחמה שלחמו בבריטים ובערבים, ויעבור לפני השורה הזו כשבין רשימה שהוכנה עליידי מוסד מסויים, — בוודאי לא עליידי שרי הבטחון עצמו, אלא עליידי מוסד מסויים, אשר על פעולותיו אנו שומעים רבות בזמן האחרון, ואנו יודעים יפה שמוסד מסויים זה מסוגל לכל מיני מעשים — ושרי הבטחון יעבור עם רשימה זאת, לפני שורת הנכים, ויקבע במי יחפז ובמי לא יחפז.

אני מבקש פתרון לשאלה זאת. אני מוכן לדחות את הדיון בשאר פרטי החוק, ואבאי את הערותי והצעותי לשיפורים בחוק, לוועדה עצמה.

יש לקיים דיון כללי. חברי הכנסת גיר ולנקין הודיעו שברצונם לדבר לעצם הענין. אתן להם את רשות הדיבור.

פ. לוביאניקר (מפא"י):

אני מציע לקבוע רק חצי שעה לדיון כללי.

היו"ר י. שפרינצק:

האם מסכים הבית להצעה זו?

הצבעה

הצעת חבר הכנסת פ. לוביאניקר, שהדיון הכללי בחוק הנכים יימשך חצי שעה, נתקבלה.

ג. גיר-רפאלסק (מפ"ם):

כנסת נכבדה, אין רצוני כלל לעמוד על תיקונים לסעיפים. את התיקונים המפורטים שאני מציע אמסור לוועדה. רצוני לעמוד על שאלה פרינציפיות — היקף החוק הזה.

אני מקבל בברכה את החוק הזה ומקבל בברכה גם את דברי שרי הבטחון; אבל כל הדברים הטובים שדיבר עליהם שרי הבטחון, אינם בחוק; וזהו החסרון של החוק. החוק הזה מדבר רק על פנסיה בשביל נכים, ולא על אשפוז. ידוע לי שקיימים אשפוז וריפוי לנכים, אבל ענינים אלה אינם כלולים בחוק, כחבר הנהלת הוועד הלאומי, טיפולתי בנכים במשך יותר משלוש שנים, וידועות לי על כמקצת בעיות הנכים. ישנם שהפנים, שהם חולים במשך 5 שנים, וישנם קטועי-רגלים. אחרי המלחמה הקודמת היו שלושה מקרים של קטועי-רגלים שעשו להם פרוטוזות פעם אחת, ופעם שניה, ושלחנו אותם לאמריקה, וכשחזרו מאמריקה היו צריכים לתקן את הפרוטוזות שוב. אין החוק מבטיח שנטפל בהם כל זמן שהם נכים וקטועי-רגלים, ודבר זה חייב להיות מצויין בחוק.

לפי סעיף 25 של החוק רשאי שרי הבטחון להתקין תקנות לשיכון, לשיקום, להעסקת נכים; אבל לא נזכר שם ששרי הבטחון רשאי להתקין תקנות בנוגע לאשפוז. דברים אלה חייבים להיות קבועים בחוק, יש מקרים של שחפת-עצמות, והיו חלקים במחלה הזקוקים לטיפול. עלינו לחוקי-לארץ למשך שנתיים וחצי. אחד מהם הבריאה כליל; אבל ישנם כאלה שאין תקווה להבראתם, וצריך לטפל בהם כל ימי חייהם.

דבר שני — החוק חל רק על נכים שנפגעו החל מ-1 בינואר 1948. מה יהיה על נכי המלחמה ממלחמת העולם השנייה? כאשר חיסלנו את המחלקה שלנו בוועד הלאומי, נשארנו 165 נכיה מלחמה הזקוקים לטיפול. אינני יודע מה גורלם עכשיו. אמנם עוד מטפלים בהם, אולם קטועי-הרגלים נשארו קטועי-רגלים; ומדוע אין הם מובי-טחים עליידי החוק? גוסף לכך יש נכיה מלחמה שלחמו בצבאות הברית, שהשתתפו במלחמה נגד היטלר, וכיום הם נמצאים בארץ; בחלקם טיפולו בשנות 1945—1947. ויש פארוסיאנים יהודים נכים — מורדי-הגיטאות, ומפא"ר טיוזאנים שנלחמו ביערות והם עכשיו אצלנו. מדוע לא מגיע להם מה שמגיע לנכיה מלחמה שלנו? הרי גם הם נלחמו בעד החשירו ועל כבוד האומה! אני יודע שדבר זה יעלה בהסך, אולם חובתנו הקדושה היא לטפל בכל נכיה מלחמה הללו.

אין רצוה להרחיב את הדיבור עוד יותר, ולדבר

ע. גלובמן (יור' ועדת-העבודה) :

רצוני להודיע לבית, בקשר עם פנייתם של שר' הבטחון ושל יור' הכנסת, שוועדת-העבודה תחיש את עבודתה ותעשה כל אשר ביכלתה כדי לחזור ולהביא את החוק לפני הבית, כדי שיקבל את אישורו בימים אלה. ישיבת ועדת-העבודה זומנה למחר, כדי לעסוק בענין זה. אין ברצוני להביע את דעתי על הסעיפים השונים של החוק בשלב זה של הדיון, אולם רצוני להיער שהיתה לי הזכות להיפגש עם משלחת של הנכים ממלחמת השחרור. אני חייב להגיד, כי הפועלים הוסיפו להם כבוד ויקר. מחר אביא בפני ועדת-העבודה את פרטי הצעותיהם. אולם עלי לציין פרט אחד : באיכות הנכים חזרו והדגיש, שהם רואים חשיבות מכרעת בשאלת השיקום. ואני חוזר על דבריהם : לא שאלת הכסף, כי אם שאלת העבודה וקיום של כבוד. סבורני שבשטח זה (וכבר קדמני שר' הבטחון שעמד על כך) יהיה על המדינה והממשלה לפעול ולעשות ; אם כי אפשר לציין, שאגף השיקום עשה לא מעט בשטח זה. מסיבות מובנות איני יכול לנקיט במספר הנכים ששוקמו ; חברי ועדת-העבודה יקבלו מחר את הפרטים הדרושים. אין רצוני לומר שהמלאכה נשלמה, והסוף הוא — עדיין היא לפנינו.

אני מצטרף להערתו הנכונה של חבר הכנסת ניר בשאלת אשפוז. כאתי בדברים עם אגף השיקום של משרד-הסוף, ואני מניח שהשאלה הזאת תמצא את פתרונה תוך התיקונים לחוק, שיובאו לפני הכנסת. איני יכול להצטרף לדעתו של חבר הכנסת ניר, שעלינו לכלול בחוק הזה גם את החיילים שלחנו בצבאות הברית ואת הפארטיזאנים. זוהי בעיה מסובכת בפני עצמה, וסבורני שמבחינת שונות חייבים אנו לא לערבב ענין בענין. דעתי — ובשלב מסוים היתה זאת דעת רוב חברי ועדת-העבודה וועדת-השירותים-הציבוריים — שחוק זה חייב להיות מיוחד לנכים של צבא-ההגנה-לישראל.

לא הייתי רוצה לחזור כאן לויכוח בשאלה שעורר חבר הכנסת לנקין, השאלה הזאת התעוררה בשעתו בקשר עם חוק החיילים המשוחררים — התורה לעבודה. סבורני, שאין לך, חבר הכנסת לנקין, יסוד רב ומעשי, לטענה הזאת. (א. לנקין : טוב שהוספת את המלה "רב" !)

י. טרלין (הציונים הכלליים) :

אעיר שלוש הערות :

(א) דומני ששר-הבטחון מצמם — בפירושים לחוק — את המושג של שירות, עלידי זה שקבע את ה30 בנובמבר כתאריך מכריע. עלידי קביעה זאת אנחנו מוציאים ממסגרת החוק את כל נכי "ההגנה". איני יודע אם בדעת שר-הבטחון להביא חוק מיוחד בענין זה, ואיני יודע אם יש צורך בחוק מיוחד, שכאפשר לתקן את הדבר בחוק הזה.

(ב) לא אדבר על הנכים היהודים שלחנו בצבאות הברית בכל העולם ; אך ישנם נכים של מלחמת-העולם השנייה, שאנחנו צווינו עליהם להתגייס. איני יודע אם בדעת שר-הבטחון להביא חוק מיוחד בענין זה, אך אולי כדאי לכלול אותם בחוק זה, כי עד כמה שרדע לי מספרם אינו גדול. אולי כדאי לפתור את הבעיה הזאת בבתי-אחת.

(ג) חבר הכנסת לנקין עמד כבר על השאלה הזאת. דומני — שרצוי במקרה זה לא להעלות את חשבון העבר, ולמצוא דרך לכלול גם את הנכים מבין הלוחמים של ארגוני הפרושים במסגרת חוק זה.

חנה למדן (מפ"ם) :

גם אני לא אעסוק בפרטי החוק, אולם אני סבורה שכוחה המחוקק, בהביאו חוק לקריאה ראשונה, היתה שלפני שהחוק יעבור לוועדה, מותר לחברי הכנסת — לפחות באופן תיאורטי — להניח שהערותיהם יובאו בחשבון עלידי הממשלה, ויכנסו תיקונים לחוק עוד לפני שיועבר לוועדה. על-כן יש ערך לדיון בקריאה הראשונה. הוועדה מתכנסת מחר בבוקר, ועבודתה לא תיפגע עלידי כך שאנחנו נדון הערב בחוק הזה, אלא להיפך — היא תיעזר בכך.

אגע רק בכמה נקודות עקרוניות וקובעות בחוק. אנחנו דנו בכנסת בחוק החזרת חיילים משוחררים לעבודה. באותו חוק טיפלנו מתוך הבנה שכל הקשור בחיילים משוחררים הוא רגיש, ומובנת עוד יותר הרגישות המיוחדת בשעה שאנו ניגשים לדון בחוק הנכים. ואם החוק הזה איננו יכול להחזיר לנכים מה שאבד להם, הרי על-כיל-פנים צריך החוק להעניק את התגמולים כדבר הניגיע לאיש.

לדעתי, יש שני סעיפים בחוק זה אשר נוטלים ממנו את ערכו זה, והפכים את התגמולים למשכורת, להענקה. ישנו סעיף האומר, שאפשר ליטול מנכה את התגמולים במקרה שלא ישתמש בהם בצורה נאותה. איני יודעת למה התכוונו המחוקקים באמרו "צורה נאותה". על-כיל-פנים, קביעה זו מעמידה את הנכה במצב של זקוק לפיקוח. כדי לקבוע שנכה לא ישתמש בתגמולים בצורה לא נאותה, צריך לעקוב אחריו, לראות את התנהגותו, לראות איך הוא מוציא און כספו — אם אינו שותה לשכרה, או אינו מוציא במשחק קלפים. (כונתי לטעיף 19 בחוק זה). הישבני שדבר כזה פוגע, מפריע ונוטל מן החוק את טעמו האמיתי.

דבר שני : אם נכה הסתדר בעבודה ומשכורתו תגיע לסכום מסוים — מנכים מהתגמולים את המחצית או למעלה מזה. חושבני, שהסכום היסודי הניתן לנכה — פרט לתוספות המשפחתיות — צריך לעמוד לרשותו בכל מצב כלכלי שהוא. מפני שאין להשוב — גם כשנכה יסתדר בעבודה — שיהפוך למיליונר. הוא יכול להגיע לקיום של כבוד, אבל התשלום היסודי של המדינה ניתן לו כמשכורת המגיעה לו, הניתנת לו בזכות, ואין לגטלה ממנו.

יש עוד דבר אחד, שהוא עקרוני לדעתי. סבורני ששר-הבטחון זוכר את אנשי ההגנה שהיו פטורים מגיוס מלא, אבל היו מגויסים חלקית ובתור שכאלה נשלחו עלידי כוחות הבטחון לפעולות ביצוע צבאיות חשובות. עלידי הפסקה בחוק האומרת : "רק אלה אשר היו מגויסים גיוס מלא", אינו מוציאים ממסגרת החוק את אנשי ההגנה שהיו מגויסים גיוס חלקי ואשר השתתפו בפעולות צבאיות חשובות ונפגעו.

בענין הנכים והקשורים במלחמה קיים אצלנו דבר מוזר : מטפלים בהם כמה וכמה מוסדות — המשרד לנפגעי המלחמה מטפל בתושבים נפגעים ; משרד-הסעד מטפל בנפגעי מלחמת העולם השנייה בארץ-ישראל ; הסוכנות היהודית מטפלת בעולים חדשים נפגעי מלחמה ; וכל אלה יחד — כל הקופות המטפלות בהם — משוללים דבר אלמנטרי : שלוחם ראוי לו שיקרא "לוחם". לא צריך לולול בערך לחימתם של יהודים במלחמת-העולם השנייה, וצריך גם להוסיף שאנשים אלה, שעלו אלינו זה מקרוב — לו היו נשאים בארצות מוצאם היו נהנים מפנסיה של המדינה לנכים, אולם הם ויתרו על זאת ועלו אלינו, ומי

מה פירוש המלה נכים באותו מקום, אך מהתוכן ברור, שהכוונה היא לאנשים רעים, תרגום יונתן אומר: „מתכנסין עלי רשיעיא“. תרגום קודם יותר, תרגום השבעים, מתרגם נכים כמלה היוונית מסיגס, שפירושה מגלבים, מכות, מכים. השימוש שלנו בא מהמלה נכה רגלים, שנזכרה פעמים בחנ"ך (יש פעם אחת גם: נכה רוח). הנפרד הוא נכה (נון קמוצה), ולא נכה (נון צרויה). הרבים נכים (נון קמוצה), ולא נכים (נון צרויה). הנכים (נון צרויה) שבתהילים הוא על משקל גאים (גימל צרויה), והנפרד שלו הוא גאה (גימל צרויה), וברור שיש להגיד ביחוד נכה (נון קמוצה), וברבים נכים (נון קמוצה).

ואשר לטענתו של חבר הכנסת לנקין, הטוען נגד הפל"י, אני רוצה לבקש מוועדת העבודה ומהכנסת, שיקבעו בחוק במפורש, על מי חל חוק זה. אין שר-הבטחון רוצה שתינתן לו הסמכות להכריע בתיבות זה, שמוטב היה שיהיה פעם ולעולמים בקשר לנכים.

סגן היו"ר ניר צדק בטענו, שיש עוד נכים, ואף לא פרט את כולם, ואין המדינה יכולה להתעלם מגורלם הקשה. אך יש מוקדם ומאוחר, כל שאר הנכים — ממל"חמת העולם השנייה, מצבאות אחרים וכו' אין אחריותם עלינו בלבד. אך נכי מלחמת השחרור — רק אנו אחראים להם. וכשהציע לי נשיא הסתדרות הציונים הכלליים באמ"ר יקה, שהם ייצרו קרן מיוחדת בשביל נכי-המלחמה — דחיתי את הצעתו, ואני רוצה להגיד מדוע. שאלתי את עצמי, מה הייתי אומר, אילו הייתי אני נכה מלחמת השחרור ונקטעה רגלי או אבד אור עיני במלחמה, ולא חברי ולא אזרחי המדינה ששלחו אותי להלחם היו עוזרים לי, אלא היו מוקשים בקופסות באמריקה ומבקשים רחמים על קטועי רגלים וידיים במדינת-ישראל — הייתי אומר שאני מותר על עזרה זו. ושאלתי את עצמי כאזרח המדינה: היש לי זכות מוסרית לסלק מעלי ומחברי האזרחים את החובה והאחריות לקיומם של הלוחמים, שלחמו בפקודתנו ולמעננו? לא יהודי אמריקה, אלא אנו זכינו לעצמאות בגללם, ואם יש חובה, הרי זוהי החובה, שאנו ששלחנו אותם למלחמה, ניקח על עצמנו את מלוא האחריות לדאגתם. לא חסד אנו עושים עם הנכים, אלא חוב אנו משלמים להם, לא את כל החוב, כי שום תגמול כספי בעולם לא ישווה לגוף בריא, אלא רק חלק מהחוב שיש ביכולתנו לשלם — ואת החוב עלינו לשלם בעצמנו ובלבדנו.

נכי מלחמת החירות — אחריותם על מדינת-ישראל, ועל מדינת-ישראל בלבד. לא כן הנכים של מלחמת העולם השנייה. סגן היו"ר ניר הוזכר, שהוא, כחבר הוועד-הלאומי, דרש מהם להתנדב ליחידות יהודיות בצבא הבריטי. גם אני הייתי בין הדרושים, ועשיתי זאת כיו"ר ההנהלה הציונית והסוכנות היהודית, אך עשיתי זאת בשם כל העם היהודי ובשם כל התנועה הציונית, והחובה לשקם ולעזור לנכי מלחמת העולם השנייה — היא חובת כל היהודים שביבתי בשמם. אין זה בא לגרוע מזכות הנכים ההם, אך האדרסה היא שגנה במקצת, אם כי גם מדינת-ישראל אינה פטורה מחוב זה.

ועלינו קודם כל לסלק חובנו לאלה, שאנו בלבדנו אחראים להם.

חבר הכנסת ניר דיבר על אשפוז, האשפוז נתון, ואין צורך לכך בשום חוק. אף נכה אחד לא יוצא מבית-החור לים עד שיבריאו. וזוהי חובה אלמנטארית. לא הייתי נשאר אף רגע את במשרד-הבטחון, לולא היינו נוהגים כל

ידיא להם? איני באה להציע שאנו נקבע חוק אחד לכל הנכים. אני מכירה בזה שנכי מלחמת-השחרור צריכים לעמוד בשורה הראשונה, ותגמולים מגיעים קודם-כל להם, וכן גם שיקום.

אבל רצוני לראות בחוק הזה פרק אחד שיכלול במושג של נכי-מלחמה את כל הסוגים שהזכרתי. יש להגביל אותם בזכות, כלומר לא לתת להם (מלבד נכי מלחמת השחרור) תגמולים, אבל הם יהיו זכאים, ככל יתר הנכים, לשיקום. כלומר, כל מה שקשור לשיקום האישי של נכים אלה, פרט לתגמולים, צריך למצוא את מקומו בחוק הזה. צריכה להיות רשות אחת שתטפל בשיקום של כל נכי המלחמה. בדיון על התקציב לא הצבעתי בעד ביטול סעיף משרד נפגעי המלחמה, אם כי אמרתי לשר-הכספים בשיחה פרטית, שלדעתי אין זו הנהלת משק נכונה, לקיים משרד בשביל חלק מהנפגעים, בשעה שזה היה עולה למדינה פחות כסף אילו כל נכי-המלחמה היו קשורים במקום אחד, ומוסד אחד היה דואג לכולם.

אני מציעה לממשלה, עוד לפני שיובא החוק לוועדת העבודה מחר בבוקר, להציע פרק בחוק הזה, שיהיה בו פתרון לבעיות אלה.

י. גיל (הציונים הכלליים):

מתוך ביקורי בשנה האחרונה בבתי-חולים צבאיים, ומתוך סיורני במלחמת העולם השנייה, כאשר טיפלתי במשך 4 שנים בנכים ביחידות עבריות ובבריגאדה, אני רוצה להעיר שתי הערות קצרות למליאת הכנסת ולשר-הבטחון.

(א) שאלת השיכון: עד היום לא פתר משרד השיכון את בעיית השיכון לנכים. בסביבת חלאיבי ישנם כיום 300 נכים מחוסרי שיכון, ובמאמץ מסויים אפשר היה לשכן אותם. אם אי-אפשר להכניס בחוק שמשרד-הבטחון ידאג לשיכון הנכים (וענין זה חשוב יותר מאשר 250 ל"י), הרי יש לכל הפחות להגביר את המאמצים בשטח זה. אני יודע שמר גוריון, אשר עסק בבעיה זו במלחמת העולם השנייה, מסובי בכל לבו, נפשו וכשרונותיו לבעיה זו, אבל הנכים עדיין סובלים.

(ב) יחס הפקידים המקומיים לנכים. עם כל הכבוד לשירות הרפואי, הרי בביקורי בבתי-החולים המרכזי שמעתי תלונות רבות — לא כולן צודקות, אבל יש מידה מסויימת של אמת בטענה, שהיחס לנכים עדיין אינו עומד על הגובה. הנכים נתנו דם, הם נתנו את הנפש, והם דור-שים קצת יחס וקצת טיפול.

אני מבקש ששר-הבטחון יתן את ההוראות הדרושות שהיחס לנכים יהיה לבבי, יחס נפשי, כדי לעודד את הנכים. יש להכניס בחוק כמה תיקונים, שאיני רוצה לפרטם כאן, ואמסור אותם לוועדה.

שר-הבטחון ד. בן-גוריון:

הוויכוח שנתקיים במליאת הכנסת לא היה מיותר, אם כי אין לי ספק, שהוועדה היתה עומדת בעצמה על כל הנקודות שנתעוררו כאן. אסתפק הפעם בהערות ספורות וקצרות.

קודם כל על המונח נכה וניקודו. הניקוד השגור בפי המדברים: נכים (בנון צרויה) — הוא לדעתי משובש, ויש להגיד: נכים (בנון קמוצה). רק פעם אחת יש בתנ"ך המלה נכים. בתהילים פרק ל"ה פסוק ט"ו נאמר: — „נאספו עלי נכים ולא ידעתי“. לא ברור

צורך להטיף לעובדים ולמטפלים יחס נפשי — לא לחייל הבריא, ובחודאי לא לחייל הנכה.

העירותי בראשית דברי, שאין חוק זה ממצה כל הבעיה אגף השיקום של משרד-הבטחון עוסק באמונה בשיכון חיילים משוחררים ובשיקומם, ואילו לא הייתי עייף הערב, הייתי מוסר בהודמנות זו דו"ח על פעולת השיקום. ואמצא שעת כושר מתאימה לעשות זאת באחת הישיבות הבאות של הכנסת. כבר נעשו דברים חשובים בשטח זה ועוד ייעשו.

ועדת-העבודה ודאי שמה לב להערות הנכונות שנשמעו בוויכוח הקצר שנתקיים הערב, ואני בטוח שהיא תחזיר לנו בקרוב את החוק כשהוא מתוקן יותר משהוא עכשיו.

היו"ר י. שפרינצק:

היה לנו דיון תמציתי-ענייני. לדעתי — לא רק מפני דוחק הזמן, כי אם גם מתוך גישה אחידה לעצם העניין. נשמעו הערות חשובות, וגם אלו שלא נשמעו אפשר יהיה להגישן להעדה. הצעת-החוק הזאת עוברת להעדת העבודה.

אני רוצה להעיר הערה בנוגע לסדרי עבודתנו. אבקש את ועדת-העבודה לגשת מחר בבוקר לבירור ודיון בענין חוק הנכים. אנחנו צריכים להשתדל לקבל את חוק הח"י נוך מחר, ואח"כ לגמור את הדיון בחוק שירות הבטחון. יש גם שורה של חוקים בדבר הארכת תקנות-שעת-ח"י רום. ישיבת הכנסת לא תתקיים ביום רביעי, אלא ביום חמישי, הואיל ויום רביעי מוקדש כולו להעדת-העבודה ולוועדה לעניני חוץ ובטחון. אני חושב, שאם יהיה רצון טוב של כולם, נוכל לסכם את המושב הזה של הכנסת בקבלת חוקים בעלי-ערך.

מחר תתחיל הישיבה בשעה 4 בדיוק.

הטיפול האפשרי לחייל מצוע, או אילו היינו מוציאים אותו מבית-החולים הצבאי בלי להבטיח לו כהחלט טיפול דומה בבית-חולים אחר, כל זמן שייזקק לטיפול רפואי. חיילים מצועים גם אם ישוחררו מהצבא — תהא המדינה חייבת בטיפולם הרפואי עד שיבראו מפעמי המלחמה.

ואשר לטיפול בקטועי אברים. עד עכשיו סידרנו בשביל מספר לא קטן גפיים מלאכותיות, פרוטיות. הפרוטיות הוזמנו באנגליה, שבה נמצא בית-החרושת הטוב ביותר בעולם לדבר זה. גם הקימנו בית-חרושת שלנו לפרוטיות בחיפה, ויש תקווה שנתחיל לפעול בסוף החודש. הבאנו 4 מומחים מאנגליה והם שהו פה ארבעה חדשים ולימדו את פועלינו המלאכה הזאת. מקרים קשים אחדים שלחנו לטיפול באמריקה. הטיפול בחולים, הדאגה לפרוטיות, האשפוז — קיימים ואין צורך בחוק מיוחד למענם, כשם שלא היה דרוש חוק לטפל בחייל שנפצע כשדה המלחמה.

יהיה צורך להכניס חוק נוסף על נכי ההגנה, נכי מלחמת העולם, נכי היחידות היהודיות בצבא הבריטי ונכים אחרים. אך אין דינם כדיון נכי מלחמת החירות.

אני מודה לחברה חנה למדן, שהעירה תשומת לבנו לראשית סעיף 19 — הסעיף כולו הוא בסדר, אך אני מסכים לדעתה, שיש להשמיט את המלים הראשונות על נכה. שאינו משתמש בתגמול בצורה גאוהה.

ברור שיש גם צורך בשיקום. והשיקום מגיע לכל יהודי העולה ארצה — וזהו תפקידה המרכזי של מדינת ישראל: שיקום העולים.

אני רוצה להבטיח לחברי-הכנסת גיל, שאנו מכירים את בעיית השיכון, ובפתיחתי הזכרתי אותה בקיצור.

ואשר ליחס הגנפשי — ייתכן שהיו מקרים בודדים שבהם לא נתגלה יחס נפשי לנכים; כי המטפלים בדבר הם רק בני בשר ודם. אך במידה שאני מכיר את הטיפול בנכים — ואני מכיר אותו דיו — הריני יודע, שאין כל